KARYS

1957

GRUODIS—
DECEMBER

KARYS

1957 M.

Nr. 10 (1337)

Redaktorius Zigmas Raulinaitis

Redaktoriaus pavaduotojas Stasys Butkus

Kalbinę dalį redaguoja Kazys Kepalas

Dailiosios literatūros dalį redaguoja Vincas Jonikas

Administratorius Leonas Bileris

Leidžia Kario Leidykla

Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje,
Romas Kezys—Kariai ir Jaunimas,
Justinas Liaukus—Karinės Žinios,
L. š. S. T.—Tremties Trimitas.

TURINYS

A. Varnas — Šarmotas rytas	Viršelis
L. Andriekus — Eilėraščiai: Dagilis ir Piligrimas	305
Dr. V. Sruogienė — Atmintinos 400 metų sukaktys	307
J. Budrys — Žodis kariuomenės šventės minėjime	310
P. Būtėnas — Sūduviai—Jotvingiai—Dainuviai	314
J. Tumas—Bolševikų kalėjimuose ir červenės žudynėse	317
V. Kareiva — Debesys, novelė	320
J. Petrulionis — Karinių organizacijų reikalu	324
Tremties Trimitas	325
Kariai ir Jaunimas	328
Karinės žinios	329
Karinė Spauda	330
A. a. prof. kan. Juozas Meškauskas	331
Veteranų Veikla	335

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, V. Augustinas, A. Balčiūnas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, P. Jurgėla, J. Kiaunė, P. Labanauskas, J. Lanskoronskis, A. Levickis, Marių Žuvėdra, Nelė Mazalaitė, Kan. J. Meškauskas, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis, A. Sperauskas, Dr. V. Sruogienė, Mag. Hist. K. Stalšans, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, J. Tumas, O. Urbonas, Kun. Dr. S. Valiušaitis, J. Vėgelis, V. Vilkutaitytė-Gedvilienė, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: Albinas Baranauskas, Kaiserslautern, Vokietija. Balys Brazdžionis, Chicago, Ill. Andrius Mart, Cieminis, Rochester, N. Y. N. Cininas, Sydney, Australija. Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr. Jonas Citavičius, Cleveland, Ohio. V. Šalkūnas, Port Melbourne, Australija. Morkus Šimkus, Baltimore, Md. Kazys Trečiokas, Newark, N.J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.—K. Bradūnas,
Boston, Mass.—"Baltic Florists",
Brockton, Mass — A. Mantautas,
Chicago, Ill. J. Karvelis, "Marginiai", Ramanauskas.
Cleveland, Ohio—V. Ročiūnas,
Detroit, Mich. — Vl. Mingėla. "Neringa", V. Perminas,
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Los Angeles, Calif.—V. Prižgintas,
Omaha, Nebr. — Elz. Ribokienė,
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius.
Newark, N. J.—Kazys Trečiokas.
Rochester, N. Y.—P. Saladžius. *A. Sabalis.*
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys, Z. Orvidas,
London, Ont. — Vyt. Repšys,
St. Catherines, Ont.—J. Vyšniauskas,
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, "Parish Library", J. Smolskis. Br. Žolpys,
Montreal, Que.—"Parish Library". A. Žukas.

ANGLIJOJE:

J. Bružinskas, 46 Springcliffe, Bradford 8, Yorks.
D. Daunoraitė, 49 Thornton Ave., London, West 4, Great Britain.
K. Rožanskas, 35 Storer St., Nottingham.
Santarvė, 46 Aberdare, Gdns., London, N. W. 6, Gt. Britain.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper St., St. Kilda, Vic.
N. Cininas, 97 Boyd St., Cabramatta, NSW.
E. Stašys, 72 Canterbury Rd., Cantenrbury, Suburb, NSW
Pr. Zenkevičius, 181 Victoria St., N. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Tėvų Kelias, Apartado 369, Caracas, Venezuela, SA

VOKIETIJOJE:

Alb. Baranauskas, Kaiserslautern, Postschliessfach 232, W. Germany

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for *Lithuanians in the wide world.* Published monthly except July and August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

KU biblioteka

093 00523516 4

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1337) GRUODIS - DECEMBER 1957

Leonardas Andriekus

DAGILIS

Ten sopuly suklinka nytys,
O kantrūs žmonės amžiais tyli,
Ten ir žiemos šalčiausią rytą
Pragysta kruvinas dagilis.

O kaip jis gali nepragysti,
O kaip jis gali ištylėti,
Jei nebeturi savo lizdo,
Jei tu verki pas tuščią klėtį . . .

Ten kruvinas dagilis šaukia,
Sušildyt žemei saulės prašo –
Priimk, Aukščiausias, mūsų auką,
Priimk kiekvieną kraujo lašą.

PILIGRIMAS

Iš savo ilgesio pilnos pastogės
Tavęs ieškoti, Kristau, išeinu —
Man sakė, kad guli sušalęs, nuogas
Tvartelyje, išklotame šienu.

Nesuprantu, kaip Tu gali kentėti šaltį,
Jei vėją, speigą ir pūgas valdai,
Bet aš ugnelei kibirkšties einu išskelti
Per žemę, pasipuošusią baltai.

Tavęs tvartelių nesušildys mėnesiena,
Ir apšarmojusios eglaitės nepaguos —
Drebėsi mano pavergtoj tėvynėje ant šieno
Nuo šiaurės vėjo, speigo ir pūgos.

Spragės pastogėje ledinės žvakės,
Bus vėpūtiniai, bus gili žiema . . .
Ir viskas pildysis, ką motina pasakė,
Ant Kūčių stalo šieną skleisdama.

Man gaila, kad guli sušalęs, nuogas
Tvartelyje, išklotame šienu —
Iš savo ilgesio pilnos pastogės
Tavęs ieškoti, Kristau, išeinu.

Mielieji Kariai,

Vėl prabėgo vieneri metai. Vėl stovime ant kitų Naujųjų Metų slenksčio. Ką gi mes laimėjom per tuos pastaruosius metus? Viena tik aišku, kad mūsų senųjų kovotojų gretos praretėjo ir dar retės. Didžiausia nelaimė būtų, jei pasiliktų spragos. Kol gyvens nors vienas senųjų kovotojų, tenelieka spragos!

"Jeigu audra ištikus verstų stulpą vieną iš tų, kurie palaiko jūsų namo sieną, namas negrius — iš baimės jūs neišlakstykit, tik vieton ano stulpo tąją pačią dieną tuoj kitą statykit!" Tais žodžiais V. KUDIRKA prieš 50 metų kėlė tautiečius ryžtingon kovon. Šiandien vėl atgyja tasai mūsų dvasios milžinas su savo ugningais šūkiais.

Tais naujais stulpais tebūnie mūsų jaunimas ir palikuonys. Ko daugiausiai kvėpkim jiems Tėvynės meilės, ryžto, idealizmo ir kovingos dvasios. Juk dorybių netrūko mums kovose dėl savo nepriklausomybės. Dėl to tik ir laimėjom. Tenetrūksta ir mūsų jaunimui. Nėra dar atsitikimo istorijoj, kad kovojanti tauta nebūtų laimėjusi. Pavyzdžių turime daug. Anksčiau ar vėliau ir mes iškovosime tą dieną.

"Be dvasios, be širdies — tai griaučių tautos!" — šitokią išvadą padarė Ad. MICKEVIČIUS. Štai kur tragizmas ir tautos nelemtis. Neleiskim, kad taip atsitiktų, kad mūsų jaunimas atitrūktų nuo savo kamieno!

Tai svarbiausia, kas mums turi rūpėti gyvenamuoju momentu. Tai nuoširdžiausi mūsų sveikinimai ir linkėjimai, žengiant į Naujuosius 1958 Metus.

Linksmų Kalėdų ir laimingų Naujųjų Metų!

P. PLECHAVIČIUS
Centro Valdybos Pirmininkas

M. REKLAITIS
Sekretorius

MIELUS SKAITYTOJUS IR BUVUSIUS LIETUVOS KARIUS IR ŠAULIUS, IŠBLAŠKYTUS PO PLATŲJĮ PASAULĮ, SVEIKINA IR LINKI LINKSMŲ KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲJŲ METŲ

K A R Y S

BOTTICELLI: Karaliai sveikina Kūdikėlį

ATMINTINOS 400 METŲ SUKAKTYS

DR. V. SRUOGIENĖ

Buvo Lietuva laisva.
Kunigaikščiai valdė ją.
Balys Sruoga

Mūsų laikų įvykiai taip mus jaudina, kad retai kada bepažvelgiam atgal į praeitį, retai kada "sau stiprybės semiam" iš didingos bei turtingos mūsų kraš'o praeities. Nors didysis Dante yra pasakęs, kad nėra didesnio skausmo, kaip nelaimėje prisiminti praeities laimę, bet iš tikrųjų yra priešingai — praeities pasisekimų prisiminimas šiandien mumyse palaiko viltį į geresnę ateitį.

Kaip tik dabar turime progą prisiminti įvykius, kurie mūsų žemėje rutuliojosi prieš 400 metų.

16-sis amžius buvo Lietuvos galybės ir kūrybingumo laikai, kaip užsienio politikoje, taip ir vidaus gyvenime.

PASVALIO SUTARTIS 1557 METAIS

Didžioji Lietuvos Kunigaikštija, dar tada tiek tepriklausoma nuo Lenkijos, kad ją valdė bendri valdovai, tvarkėsi visai savarankiškai ir Europos politikoje turėjo nemažą svorį. Valdovas Žygimantas Augustas, paskutinysis Gediminaitis, turėjo plačius ryšius su tolimesniais ir artimesniais kaimynais nuo Baltijos iki Juodosios jūros. Didesnė tada už Lenkiją su didesne ir puošnesne už pastarosios sostinę — Vilniumi — vertė skaitytis su ja ir vokiečius, ir turkus, ir totorius ir kaip tik pradėjusią tada kilti Maskvą.

Vokietijos imperatorius Ferdinandas buvo Žygimanto Augusto uošvis (jo pirmoji ir trečioji žmona buvo Habsburgaitės, nors mes paprastai atsimename tik jo antrąją žmoną, Barborą Radvilaitę) ir jieškojo jo paramos prieš Turkiją, kuri, visas jėgas nukreipusi prieš Habsburgus, kaip tik jieškojo taikos su Lietuva ir Lenkija. Krymo totoriai, sumušę pavolgio orda, jau nebesidairė į Maskvą, bet į Lietuvą, kuri buvo Ukrainos kazokų remiama (nepamirškim, kad tada visa Ukraina tebepriklausė Lietuvai). Prūsijos hercogas Albertas Brandenburgiškis, kuriam 1525 m. atsiskyrimo nuo Romos neatleido nei popiežius, nei Vokietijos imperatorius, jieškojo prieglobsties pas savo pusbrolį Žygimantą Augustą (jo motina buvo Žygimanto Senojo, mūsu valdovo tėvo, sesuo).

Tik iš rytų pusės augo Lietuvai pavojus — iš Maskvos: 1547 m. Maskvos kunigaikštis Ivanas III pasiskelbė caru ir pradėjo labai iššaukiamai elgtis. Betgi iš pradžių jis visą savo dėmesį nukreipė į Livoniją, jieškodamas išėjimo prie Baltijos jūros. Susidariusia būkle sugebėjo pasinaudoti žymusis Lietuvos valstybės vyras kunigaikštis Mikalojus Radvila Juodasis, siekdamas visą padauguvį prijungti prie Lietuvos ir pralenkiant Maskvą,plačiai prieiti prie Baltijos. Idėja buvo ne nauja: dar 13-me amžiuje Lietuvos karalius Mindaugas bandė sukurti Lietuvos valstybę iš visų baltų, t.y., prūsų, lietuvių ir latvių gyvenamų žemių!

Livonija, toji sena latvių, kuršių, žemgalių iš dalies ir estų žemė jau nuo 13-jo amž. pradžios buvo vokiečių kolonizuojama — jie čia įkūrė miestus, jie čia atsigabeno kardininkų, vėliau virtusiu kryžiuočių, ordiną. Livonijos likimas ilgai buvo glaudžiai susijęs su Prūsijos likimu, nes Livonijos kryžiuočių ordinas buvo Prūsijos ordino šaka. Po Prūsijos sekuliarizacijos 1525 m. livoniškiai kryžiuočiai neteko atramos ir greitais žingsniais ėjo prie galo. Be kryžiuočių, Livonijos žemėje buvo dar kiti šeimininkai: keturi vyskupai ir turtingosios Rygos magistras... Visi jie savo tarpe pešėsi — dėl žemių, dėl valdžios ir pirmenybės. Ilgus metus tęsėsi Rygos arkivyskupo ginčas su kryžiuočiais, pagaliau 1556 m. įsiliepsnojo jų tarpe tikras karas. Sumuštas arkivyskupas ėmė šauktis Žygimanto Augusto pagalbos. O kaip tik tuo laiku Livoniją pradėjo pulti Maskva. Žygimantas Augustas, surinkęs apie 100,000 kariuomenės — lenkų, lietuvių — Prūsijos hercogo Alberto talkininkaujamas, nužygiavo link Livonijos.

Hans Sauerdumm rėžinys: Žygimantas Augustas D. Lietuvos Kunigaikštis ir Lenkų Karalius.

Vokiečių istorikas E. Zivier (Neuere Geschichte Polens, 610 psl. ir toliau) šitaip tuos įvykius aprašo.

"Ilgai ruošiamas karas pasibaigė be šūvio. Lietuvos pranašumo akivaizdoje išdidusis Fiurstenbergas (Livonijos ordino magistras) buvo priverstas nusileisti. Jis kapituliavo prieš Žygimantą Augustą. Tarpininkams — Vokietijos imperatoriaus Ferdinando ir Pamario kunigaikščių pasiuntiniams Vaclovui iš Vžešovicų de Novo Castro, Valentinui Sauermanui iš Jelčo, Dr. Lorencui Otonui ir Heningui von Valde pavyko privesti prie taikos, kuri buvo pasirašyta 1557 m. rug-

Livonijos Ordino Magistras Fuerstenbergas pasiduoda Žygimantui Augustui Pasvalyje 1557 m. (Iš tų laikų paveikslo)

sėjo mėn. 14 d. ties Pasvaliu karaliaus karo stovykloje, kur Fiurstenbergas turėjo prieš jį nusilenkti. Jis atvyko su 300 neginkluotų riterių, naujo landmaršalo Kristupo von Ley ir kelių komturų (pilių komendantų) lydimas. Jis buvo pasitiktas Pasvaly ir per visą atvirą, per dvi mylias nutysusią, lietuvių kariuomenės stovyklą nuvestas pas valdovą. Rygos arkivyskupo teisės ir nucsavybė grąžinta, hercogas Kristupas pripažintas būsimuoju Rygos arkivyskupo įpėdiniu. Prūsijos hercogas Albertas prie taikos pritrauktas. Svarbiausia gi buvo tai, kad tą pačią dieną (1557 m. rugsėjo 14 d.) tarp Lenkijos, Lietuvos ir Livonijos ordino buvo pasirašyta gynimosi ir puolimo sutartis prieš Maskvą — su sąlyga, kad ji įsigalės po 12-kos metų, kai pasibaigs Livonijos turimoji taikos sutartis su Maskva. Tuo tarpu Žygimantas Augustas įsipareigojo, kad ir jo dar 5 metus galiojanti taika su Maskva būtų pratęsta dar tolimesniems septyneriems metams. Karalius atsisakė nuo karo išlaidų atlyginimo iš ordino, nors Fiurstenbergas, žinodamas neišvengsiąs kontribucijos, čia pat pasižadėjo sumokėti 60,000 talerių mokesčio.

Vėliau Žygimantas Augustas dažnai išmėtinėjo savo uošviui Ferdinandui, kuris Karoliui V abdikavus 1556 m., buvo vainikuotas Vokietijos imperatorium, kad jis, tarpininkaudamas Pasvalio derybose, sutrukdęs prijungti prie Lietuvos visą Livoniją, nes tatai padaryti tuomet būtų buvę visai nesunku. Jau vien Žygimanto Augusto atsivestoji galinga artilerija parodo, kad šis jo sumanymas buvo rimtas".

Bet jau tada Maskva ėmė grasinti ne tik Livonijai, bet ir Lietuvai. Kaip ir dabar, maskoliai sistematingai, žingsnis po žingsnio, gudriai ir be jokių skrupulų pradėjo veržtis į Vakarus ir į pietus... Nuo to laiko Lietuva savo pastangomis 400 šimtams metų laikė tą baisią azijatišką bangą ir savo aukomis, savo sūnų kraujumi ir didžiausiais materialiniais nuostoliais apsaugojo Vakarų kultūrą, leisdama jai ilgai ir ramiai klestėti...

Bet tai — jau kitas klausimas. Mums čia rūpi pabrėžti, kad visa ilgų šimtmečių vokiečių ekspansija į rytus buvo sustabdyta lietuvių pastangomis. Galingasis Prūsijos ordinas žlugo 1410 m. ties Žalgiriu nuo Vytauto ir Jogailos — dviejų lietuvių — kardo, Livoniškės šakos magistras prieš savo ordino mirtį nusižeminęs atsiklaupė prieš Lietuvos valdovą, pripažinęs save jo vasalu...

VALAKŲ ŽEMĖS REFORMA 1557 M.

Jeigu Lietuvos užsienio politika 16-me amžiuje buvo plati ir sėkminga, tai ne mažiau kūrybingos buvo ir jos vidaus reformos.

Nepamirškime, kad tai buvo laikai, kada patiems lietuviams reikalaujant, Vilniuje atsirado pirmoji augštoji mokykla, Abraomo Kulviečio įsteigta Vilniuje, kada žymiausių lietuvių sūnūs būriais vyko studijuoti į Vakarų Europos universitetus. 16 amžiaus vidury buvo pravestos didelės administracijos bei teismų reformos, taip pat pertvarkyta, modernizuota kariuomenė. Dar gi 1529 m. buvo išleistas monumentalusis įstatymdavystės paminklas — pirmasis Lietuvos Statutas! 1557 m. buvo paskelbta šiandien mus savo užsimojimu bei mastu stebinanti žemės reforma, vadinamoji valakų sistema.

Žygimanto Augusto motinos, italės Bonos Sforcos pradėtoji jos asmeniškuose dvaruose reforma buvo praplėsta visiems Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio dvarams. Atgabentieji iš Italijos ir Lenkijos matininkai bei kiti specialistai lietuvių komisijai, susidėjusiai iš Eustachijaus Valavičiaus, kanclerio Mikalojaus Radvilos Juodojo ir kt. vadovaujant, darbas buvo varomas per ištisus 20 metų. Buvo aiškinamos žemės nuosavybės teisės, žemė buvo matuojama, iš naujo vedamos sienos, naikinami iš seno buvę Lietuvoje valstiečių vienasėdžiai, kuriami kaimai. Kiekvienas Did. Lšt. Kunigaikščio dvaro valstietis gavo po 20 valakų žemės (30-44 margų, žiūrint žemės gerumo). Už tai val-

stietis turėjo eiti dvarui po 2 dieni lažų į savaitę, atlikti 12 talkų per metus ir, reikalui esant, **gvoltus** (pareiga darbymečio metu išeiti į lauką su visa savo šeima, namuose paliekant tik po vieną žmogų), pjauti dvarui šieną ir kt. Vietoj senų mokesčių natūra galima buvo mokėti činšą.

Buvo įvesti geležiniai noragai plūgams, valstiečiai mokomi geriau ūkininkauti. Įsigalėjo 3-jų laukų sistema vietoje seno, netvarkingo ir žemę alinančio šeimininkavimo būdo. Iš Italijos buvo atgabenti eržilai (ne be reikalo Lietuva visad didžiavosi savo puikiais arkliais!). Rūpintasi pagerint gyvulininkystę, atgabenta kai kurių mūsuose dar nežinomų daržovių sėklos, mokyta valstiečius kaip jas, lygiai kaip ir darželių gėles, auginti. Reformos tikslas — pakelti ūkio našumą — buvo pilnai pasiektas. O ir valstiečių gyvenimo sąlygos nebuvo taip jau sunkios, turint galvoje, kad jie galėjo naudotis įvairiomis amžinosios girios gėrybėmis, vandeningomis bei žuvingomis upėmis bei ežerais, o sodybą perleisti savo vaikams. Tik vėliau dėl karų ir marų valstiečių būklė pasunkėjo ir virto žiauria baudžiava. Betgi Didžiojo Kunigaikščiojo dvarų valstiečiai geriau gyveno už privačių savininkų baudžiauninkus net ir po padalinimų, kada maskoliams užvaldžius, baudžiava pasidarė itin sunki.

Valakų žemės reforma palietė apie 2,000,000 hektarų žemės plotą ir padvigubino ariamosios žemės plotą. Padidėjo pajamos, dvarai davė javų jau ir eksportui.

Ši žemės reforma Lietuvoje žinovų laikoma pačia didžiausia žemės reforma Europoje nuo Karolio Didžiojo laikų (9-me amžiuje).

Turint galvoje 16-jo amžiaus sąlygas Lietuvoje — amžinas girias su neišvažiuojamais keliais, pelkėmis, liūnais ir kai kur smėlynais, turint galvoje primityviškas to laiko susisiekimo priemones, kada be arklio ar jaučio vien savo kojomis tegalima buvo pasitikėti —

Žygimanto Augusto kilimas—Arrasas; karališkąją emblemą laiko du satyrai. Šeši toki kilimai puošdavo karaliaus palapinę jam keliaujant.

tos reformos pravedimo organizuotumas, sistemingumas ir patsai reformos sumanymo grandioziškumas verčia mus lenkti galvas prieš ano laiko lietuvius.

QUO VADIS, POLONIA?

Lietuvių ir ukrainiečių tremties spaudoje neretai pasirodo žinių, kad kraštutinių lenkų tremties spauda negali nusiraminti už lietuviško Vilniaus ir ukrainietiško Lvivo (Lvovo) atskyrimą nuo Lenkijos. Kad dalykas būtų aiškus, reikia pabrėžti, jog tuojau po 1939 m. spalio 10-tos dienos, tai yra Vilnių atgavus, Lietuvos Raudonasis Kryžius apklausinėjimo keliu anketų pagalba surinko žinias, pagal kurias atgautame krašte per lenkų okupacijos 19 metų (1920—1939) buvo apsigyvenę apie 100,000 svetimų gyventojų, daugiausia Vilniaus mieste. Prie jų prisidėjo daugiau negu 27,000 paskutinio karo pabėgėlių. Neskaitant tų 127,000 svetimųjų, pagal Lietuvos Statistinės Valdybos davinius, 1941 m. sausio 1 dieną dalinai atgautame Vilniaus krašte ir Vilniaus mieste buvo 57% lietuvių, vadinasi absoliuti dauguma, o lenkų tiktai 19%, tarp kurių yra nemažas % anksčiau aplenkintų lietuvių. Likusieji 24% buvo gudai, rusai, žydai, karaimai ir kiti. Įtraukiant į bendrą skaičių tuos 127,000 atėjūnų, lietuvių vistiek yra 47%, vadinasi reliatyvi dauguma, o lenkų 34% ir 19% kitų tautybių. Nežiūrint fakto, lenkų pretenzijos lieka nedraugiškos.

Reikia pridurti, kad dabar visi lenkai yra repatriavę, ir Vilniaus gatvėse retai išgirsi lenkų kalbą. Lenkai visuomet yra turėję kėslų užgrobti svetimųjų kraštus, ypatingai jeigu tuose kraštuose kada nors viešpatavo lenkų tautybės dvasininkai arba sulenkinta bajorija.

Lenkijai nėra gana prijungtų grynai vokiškų kraštų iki Oderio ir Neisės, nuo kurių neatsisako nė viena jų partija, neišskiriant nė Gomulkos. Prie Lenkijos lieka ir vėl pietinė Lietuva, taip vadinamasis Seinų - Suvalkų trikampis, buvęs grynai lietuviškas kraštas, iš kur gaunama žinių apie lietuvių ryžtingas rezistencines pastangas tautiškumui išlaikyti. Nežiūrint to, kad praeityje svetimų kraštų užgrobimas yra buvęs Lenkijos padalinimo priežastimi, vistiek yra kalami planai ateičiai apie dar nebuvusią Lenkijos didžvalstybę Europos viduryje.

Neseniai tremties laikraštyje New Yorke "Nowy Swiat" pasirodė straipsnis, kad prie Lenkijos reikia prijungti Latgaliją arba Inflanty Polskie, kaip lenkai tai vadina, nežiūrint to, kad pagal Latvijos 1935 m. gyventojų surašinėjimą Latgalijoj buvo 62% latvių, o lenkų tiktai 3.5%, kiti rusai, žydai, gudai. Patekti į Latgaliją, pirmiau reikia užimti visą rytų Lietuvą ir nuo Žemgalijos atplėšti Ilūkštės apskritį, kur taip pat pagal 1935 m. davinius latvių buvo 63%, lietuvių 4.5%, o lenkų tiktai 5%. Latviai ir lietuviai sudaro 67.5%, vadinasi kartu didelę aisčių persvarą prieš slavus — rusus, lenkus, gudus, kurie gyvena tame apskrityje.

Jeigu taip įvyktų, kaip lenkai nori, kas tada liktų iš Lietuvos ir Latvijos? Ar tuo tiktai jie pasitenkintų? Aisčiai, turime budėti!

Vox populi aistici

GEN. KONSULO JONO BUDRIO ŽODIS

PASAKYTAS NEW YORKE, LIETUVOS KARIUOMENĖS ŠVENTĖS PROGA, 1957 M. XI. 23 D.

I

New Yorko Ramovės skyriaus Valdyba suteikė man garbę, pakviesdama tarti žodį kariuomenės šventės proga.

Minėjimai tremtyje, o ypač šiame laikotarpyje, skiriasi savo prasme nuo švenčių laisvoje tėvynėje, kai turėjome savo kariuomenę. Tremtyje minėjimo prasmė yra patirti, kiek kuri tautos dalis yra atidavusi savo duoklę tautai ir tuo pačiu skirti sau klausimą: kiek kiekvienas iš mūsų dabar atiduodame savo duoklę tautai.

Jauna, tik susikūrusi Lietuvos kariuomenė pasirodė verta savo protėvių, kai Lietuvai pasitaikė proga vėl tapti laisva. Jie neišsigando gausaus priešo, bet stvėrėsi bet kokio ginklo, ir tą laisvę iškovojo. Tūkstančiai paaukojo gyvybę, tūkstančiai liko invalidais, bet jie savo dalios kitiems neprikaišiojo, nešė ir neša ją garbingai. Visa tauta buvo augštumoje, kovojo ir suprato, kad laisvė negaunama be aukų, o padėtos aukos vertos atsiekto tikslo.

Savaime aišku, kad karininkai ir šiaip buvę kariai vedė ir vadovavo tose laisvės kovose. Jauna, naujai atgimusios Lietuvos kariuomenė, įrašė garbingą skyrių mūsų tautos istorijoje.

Mūsų Lietuvos kariuomenė, apgynusi savo valstybę nuo Rytų, pati atsipalaidavo nuo Rytų įtakos, išryškino savo tautinius, savitus bruožus, nesustojo vietoje, bet tobulėjo, sėmė mokslą iš vakarų ir prie jų priartėjo. Karininkai priartėjo prie kareivių, domėjosi jų gyvenimu ir tapo jiems vyresniais broliais ir mokytojais. Taikos metu buvo rūpinamasi, kad priimtas į kariuomenę doras, bet žalias jaunuolis, būtų išleistas namo paruoštas gyvenimui, susipratęs pilietis. Be kariuomenės, valstybės likimas būtų kitoks ir 1923 metais, Klaipėdos įvykių ir Lenkijos ultimatumo metu, nors karo veiksmų ir nebuvo.

Lietuvos kariai, tiek eiliniai, tiek karininkai, savo pareigą atliko garbingai, buvo pasiruošę reikalui esant ir veiksmams, o šiaip budėjo, duodami vyriausybėms galimybę rūpintis valstybės atstatymu, jos progresu ir ūkine gerove.

Tenka paminėti, kad be karininkų ir apmokytu karių, nebūtų įmanomas 1941 m. įvykęs sukilimas prieš okupantus, sugriovęs Maskvos melą, jog Lietuva pati, savo noru, įsijungė į Sovietų Sąjungą ir lygiai tą pat įrodžius vėliau partizaniškais veiksmais. Ir vėl tūkstančiai žuvo ir buvo nukankinti, dauguma jų — buvę kariai.

Atsidūrusių laisvėje likimas irgi nepavydėtinas, o liūdniausias — karo invalidų, kurių sunkią dalį mes nesugebam palengvinti.

Šiandien, minėdami Kariuomenės Šventę, turime pripažinti, kad Lietuvos kariuomenė atliko savo pareigas garbingai. Atskirų asmenų nukrypimas tos nuomonės nepakeičia.

II

Čia, išeivijoje, kai kurios srovės primeta karininkijai, ypač jaunajai, perversmą. Jai metami kaltinimai, kad tai padaryta be pagrindo, egoistiniais sumetimais, iš to jie pasipelnę ir t.t. Lietuvai, anot kaltintojų, joks pavojus negrėsė anuo metu. Vyriausybė policijos priemonėmis būtų išsišokėlius sutvarkiusi.

Par kariuomenės švenčių minėjimus tą temą palietė du kariai: pirmas kalbėjo asmuo, vienintelis mėginęs tiems įvykiams pasipriešinti, antras — asmuo, vadovavęs tam perversmui. Man neteko dalyvauti. Nebuvau susirišęs su partijomis, nei praeity, nei dabar.

Man neteko anuo metu būti Kaune. Ilgą laiką ten nesilankiau, nieko apie ruošą nežinojau. Apie tai, kaip staigmeną, išgirdau per radio, Klaipėdoje, įvykiams prasidėjus. Su manim tuo metu buvo keletas bičiulių, iš jų vienas juristas — daktaras, žydų tautybės, iš giliai patriotiškos šeimos, kurio tėvai Suvalkijoje siuntė savo vaikus mokytis lietuvių kalbos ir istorijos, dar Lietuvai laisvės neatgavus.

Visos mūsų grupės nuomonės sutapo: nei vienas nesigailėjo to, kas įvyko, o visi tik susirūpino, kad tuo momentu nepasinaudotų kaimynas ir kad nebūtų kraujo praliejimo. Nė lašo kraujo nebuvo pralieta, nes niekas visoj Lietuvoj rimtai ir nebandė ginti tada buvusią tvarką.

Jei gruodžio 17-tos įvykių nebūtų, yra didelio pagrindo manyti, kad Lietuva būtų komunistinė prieš savo žmonių norą anksčiau, ir tos 1918 — 1919 metų kovos už Nepriklausomybę ir padėtos aukos būtų beprasmės.

Visa Lietuva gerbia didelį patriotą, daktarą Kazį Grinių ir jo vyriausybė buvo, bent jos narių dauguma, patriotiška — lietuviška, bet demokratijos ir laisvės supratime buvo nueita ne tuo keliu, ir komunistai tuo pasinaudojo.

Turbūt, dauguma skaitėte DARBININKO perspausdintą reportažą iš 1926 m. birželio mėn. dienraščio LIETUVA, apie viešą "kuopininkų" pasirodymą Kaune. Ten paduoti kuopininkų vardai daugumai žinomi, komunistai, vienas gal nežinomas, Joselis Kalenda, 1919-20 metais Raseinių rajkomo pirmininkas, vėliau Centro Komiteto narys.

Pažiūrėkime, ką apie tą laikotarpį kalba pačių bolševikų spauda.

Bolševikų žurnale PERGALĖ, 1956 m. Nr. 10 ir Nr. 11, tilpo jauno metais, bet seno komunistų veikėjo (ne lietuvių tautybės), Bilevičiaus, kurio tikroji pavardė Elijas Sorinas, dabar Sovietų okupuotos Lietuvos Maisto Pramonės ministro, prisiminimai iš revoliucinio pogrindžio. Tiesa, ir jis, ir eilė kitų sako, kad jie "dar" perversmo neruošė, bet kažkam visi vadinamo Komunistinio Universiteto Maskvoje studentai 1926 metų vasarą Lietuvos komunistų partijos centro nutarimu buvo atšaukti į Lietuvą. Rašantis nebuvo Centro Komiteto narys, tad ir ne būtinai turėjo žinoti tolimesnius augštesniųjų vadų planus. Kokia kon-

spiracija egzistavo kompartijoje, įrodo jau faktas, kad kiekvienas "studentas" iš Maskvos į Lietuvą buvo siunčiamas atskirai — vienas nežinojo apie kitą. Tuo laiku buvo sugrįžęs ir Sniečkus, tapęs vienu iš Centro Komiteto sekretorių.

Bilevičius rašo, kad "1926 metais Lietuvoje buvo gausu politinių įvykių. Krikščionių demokratų vyriausybė turėjo pasitraukti. Į valdžią atėjo liaudininkai ir socialdemokratai. Susidarė naujos aplinkybės, naujos galimybės komunistų partijos darbui. Ir nors komunistų partija ir toliau paliko pogrindyje, tačiau jos darbo užmojis ir įtaka žymiai sustiprėjo, **prasidėjo revoliucinio judėjimo pakilimas".** — Tai Bilevičiaus žodžiai.

Atvykęs į Kauną, E. Bilevičius apsidžiaugė radęs vadovaujančioje rolėje Karolį Požėlą (Centro Komiteto pirmasis sekretorius), kurio vadovybėje pradėjo savo "darbą" Vilkaviškyje, 1921 metais. Iš Požėlos gavo instrukcijas. Štai Požėlos žodžiai atvykusiam — kalbėjo gerai išstudijavęs jo "tarnybinį lapą": "Jūs turėjote politinę bylą, 1924 metais jus turėjo teisti, bet jūs neatvykote į teismą. Be to, jūs turite dar vieną bylą — už nestojimą į kariuomenę. Dabar tokia padėtis, kad jums nėra prasmės gyventi nelegaliai. Važiuokite į Vilkaviškį, legalizuokitės, pasinaudokite amnestija, kol dar nevėlu, o paskui pažiūrėsime".

Čia baigė kalbėti Požėla ir vėl samprotauja Bilevičius: "Išvažiuoti iš Kauno, tiesą sakant, nelabai norėjau. Tomis dienomis Kaune buvo nepaprastai gyvas politinis gyvenimas. Kasdien vyko darbininkų susirinkimai įmonėse, klubuose, profsąjungose. Čia vienur, čia kitur įvykdavo audringi mitingai. **Visa partinė organizacija, nors ir neišėjusi iš pogrindžio, smarkiai dirbo legaliose organizacijose.** Profsąjungose veikė įvairios sekcijos, rateliai, buvo svarstomi einamieji politiniai klausimai, buvo organizuojami ir vykdomi streikai, atkakliai buvo kovojama už įtaką masėse, **už masių atitraukimą nuo išdavikiškos socialdemokratų politikos,** už išplėtimą laisvių, kurias liaudis buvo išplėšusi iš krikdemų, už masių mobilizavimą kovai prieš gręsiantį fašizmo pavojų, kovai pirеš išdavystę, kuriai ruošėsi socialdemokratų ir liaudininkų vyriausybė".

Ar čia ne aiškiai pasakyta, kad komunistai visu frontu skubėjo atlikti paruošiamąjį darbą užvaldyti profesines sąjungas ir paimti masių vadovavimą, ir tai jiems vietomis sekėsi. Iš dienraščio LIETUVOS aprašymo matyti, kaip socialdemokratų surengtą mitingą vikriai perėmė į savo rankas komunistai, ir toliau jau ne socialdemokratai, o komunistai miniai vadovavo.

Bilevičius aiškina, kad jiems masių vadovavimas buvo reikalingas apsaugoti jas, neva, prieš gręsiantį fašizmo pavojų. Bet juk tai aiški bolševikų ir Sovietų Sąjungos taktika: jie niekuomet nieko nepradeda — visuomet kas tai kitas, o jie tik gina ir laisvina.

Toliau Bilevičius rašo jau iš paskyrimo vietos: "1923-26 metais komunistinės organizacijos buvo smarkiai apdaužytos ir neteko savo vadovų". (Dabar suprantama, kodėl Centro Komitetas pasiuntė tenai "diplomuotą" komunistą, Bilevičių, 1921 m. dirbusį Sobolevičiaus šerių fabrike, padėčiai atitaisyti). "1926 m. judėjimas smarkiai išsiplėtė, sutvirtėjo ir komunistų organizacija vėl pradėjo smarkiai veikti. Čia 1926 metais dirbo ir Plečkaitis, laikęs Vilkaviškį savo tvirtove, tačiau iš tikrųjų taip nebuvo, darbininkai, anot Bilevičiaus, šalinosi nuo socialdemokratų, o komunistų įtaka diena iš dienos didėjo. Komunistai "dar" — kartoju — nebuvo galutinai pasiruošę, bet patriotai užbėgo komunistams už akių ir netrukus ištiko įvykiai, kurie, anot Bilevičiaus, brangiai atsiėjo komunistų partijai — tai gruodžio 17 d. perversmas.

Bilevičius nebuvo vienintelis, tokių Centro Komiteto įgaliotinių — išmokslintų Maskvoje 1926 metais — buvo išmėtyta po visus apskrities miestus, pavyzdžiui, Šiauliuose rajkomui vadovavo Karolis Didžiulis (Grossmanas), vėliau pakeitęs K. Požėlą Kaune ir dabar Augščiausio Teismo Pirmininkas.

Komunistų partijos centras Kaune, sugebėjo per "laisvės" laikotarpį sustiprėti ir būti papildytas. Provincijoje buvo penki rajonai, apimą po kelis apskričius, iš 5—7 žmonių kiekviename, su stažu ir patyrimu konspiracinėje veikloje, su daugybe parajonių ir kuopų.

Šių metų "Sov. Litva" No. 235, spalio 4 d., aprašant Kauno istorinį muziejų, išvardina "aktyvius spalio revoliucijos dalyvius ir kovotojus už "Sovietų Valdžią Lietuvoje", tarp kitų mini: Kazys Gedris, Juozas Greifenbergeris.

Taigi, iš vienos pusės visoje Lietuvoje veikė sparčiai ir planingai komunistai, nesiskaitą su priemonėmis ir turį aiškų tikslą — išduoti Lietuvą Maskvai, kuri juos finansavo ir instruktavo, iš kitos pusės visuomenė, kuri kritikavo esamą tvarką, valdžios neveiklumą ir net pasimetimą, bet pati buvo pasyvi, neruošė priešingų komunistams susirinkimų, nesiuntė valdžiai protestų. Išimtį ir vėl sudarė jaunuomenė — studentai.

Valdžia turėjo administraciją, policiją ir net politinę, bet niekas negavo jokių instrukcijų ką veikti ir buvo pasimetę.

III

Kas gi tie jaunieji karininkai, kurie pakaltinami perversmo ruošimu savanaudiškais sumetimais? Pirmą kartą man teko išgirsti apie kažin kokią egzistuojančią slaptą karininkų organizaciją per pasikėsinimą prieš Ministrą Pirmininką Ernestą Galvanauską. Ten ir jieškokite kaltininkų — buvo man nurodyta. Vienok pasirodė, kad pasikėsinime sprogstamąją medžiagą padėjo ir pavartojo du radikalios srovės žmonės ir po to pabėgo į užsienį. Vienas jų nubėgo į Sovietų Sąjungą, bet ten ji paskaitė provokatarium ir sušaudė. Kitas pabėgo kitur, bet greit susirgo ir mirė.

Apie karininkų organizaciją, lyg ir dekabristus, aš paskiau stengiaus sužinoti: kas jie ir kokie jų tikslai. Paaiškėjo, kad į Karo Mokyklą stodavo studentija ir gimnazistai, kaip ir visa Lietuvos jaunuomenė, labai patriotiškai nusiteikusi ir norinti matyti Lietuvą ne tik laisvą, bet ir lietuvišką. Lietuva gi savo paruoštu valdininkų neturėjo. Tuo atžvilgiu buvo laimingesnė Latvija ir Estija. Daugumas liuteronai, jie buvo Rusijos kitaip traktuojami: turėjo savo valdininkus, ir teisėjus, ir net prekyba buvo jų rankose, nes kooperacija su milijoniniais kapitalais buvo ten plačiai išsivysčiusi. Lietuvoje tuo metu buvo kitaip.

Miškininkų "Girios Aidas" paskutiniame numeryje atvaizduoja mūsų to meto miškų administraciją: augštesnėse vietose buvo daug kitataučių, tikrai savanaudžių. Ar tik miškų administracijoje? Valstybės kūrimosi pradžioje tas pat buvo ir geležinkeliuose, ir visur kitur. Ar tai reikia stebėtis, kad lietuviška, patriotiška jaunuomenė, pagal savo amžių, tą padėtį aštriau už kitus jautė ir ja buvo nepatenkinta? Čia tad ir kilo mintis: junkimės, tverkime iš draugų vienminčių grandinėles ir budėkime — gal ateis kritiškas valstybei momentas, kuomet mes būsime reikalingi. Ir jie budėjo, iki tas momentas atėjo.

KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMAS BROOKLYNE

Tradiciniai Kariuomenės Šventės rengėjai Brooklyno ramovėnai suruošė labai gražų ir vertą pagyrimo minėjimą, įvykusį lapkričio 23 d. Apreiškimo parapijos salėje, kurią gerb. klebonas šia proga leido naudotis nemokamai.

Salėje prie sienų buvo išrikiuoti stalai vaišėms, parengtoms ramovėnų ponių, salės gale — bufetas.

Minėjimo dalyvių prisirinko pilna salė — arti 300. Jų tarpe didelis kiekis jaunųjų. Minėjimą atidarė Ramovės skyriaus pirm. A. Kirkyla, kuris po didelio karių bičiulio kan. J. Meškausko invokacijos, himnų ir susikaupimo minutės, pasakė įžanginį žodį ir pakvietė paskaitos Lietuvos Gen. Konsulą J. Budrį. Po turiningos ir įdomios kalbos (spausdinamos ištisai šiame KARYJE) vyko meninė programa, vedama Ramovės kult. reikalų vedėjo J. Juodžio. Programą vykdė populiarusis N. Y. Skautų Vyčių Oktetas, M. Liuberskio vedamas. Buvo išpildyta eilė gražių lietuviškų tautinių ir karinių dainų. Po Okteto, J. Matulaitienės vedama, N. Y. Mokslei-vių Tautinių Šokių grupė pašoko margus lietuviškus šokius. Puikiai atrodė mergaičių tautiniai rainuoti sijonai ir margos priejuostės greta baltai dėvinčių lietuviukų — šokėjų.

Dainininkai ir šokėjai buvo gero lygio ir publiką tikrai žavėjo. Padėka priklauso už tai šitų dviejų kultūrinių grupių vadovams už didelį tautinį darbą.

Programai pasibaigus čia pat salėje, jaunimui ir smarkesniam "senimui" šokant, buvo vaišinamasi. Bufete uoliai darbavosi skyriaus iždininkas V. Šventoraitis, talkinamas keletos kolegų. Toksai atsitiktinis vienon patalpon suglaudinimas šokančių ir besivaišinančių buvo visai vykęs. Ir vieniems ir kitiems buvo tik įdomiau ir linksmiau. Grojo jaunų lietuviukų orkestras, vedamas Romo Butrimo.

Minėjimo metu dalyviai turėjo progos prie specialaus KARIO stalo sumokėti prenumeratą ir įsigyti KARIO leidinį KRYŽIUOČIUS.

Minėjimas prasidėjo iškilmingai 7 val. ir baigėsi linksmai apie 1,30 val. Gautas pelnas yra skiriamas sušelpti Lietuvos Nepriklausomybės Kovų Invalidams.

Skaitlingas jaunuomenės apsilankymas rodo rengėjų pasirinktą teisingą kelią panašioms mūsų tradicinėms šventėms ruošti. **Dalyvis**

* *

Prašau neatsisakyti paskelbti KARYJE sekančią žinutę:

Nuo 1956 m. liepos mėn. 1 d. iki 1957 m. lapkričio mėn. 15 d. LVS Ramovė žemiau išvardinti skyriai surinko ir Centro Valdybai atsiuntė aukų Lietuvos laisvės kovų invalidams šelpti:

Bostono skyrius	$ 33.50
Clevelando skyrius	$185.30
Los Angeles skyrius	$ 76.42
New Jersey skyrius	$ 55.50
Omahos skyrius	$ 44.00
Waterburio skyrius	$ 80.00
Viso	$474.72

Per tą laiką išduota invalidams pašalpų $320.00.

Pinigų persiuntimo išlaidų $2.00.

Kasoje lieka $152.72.

Sąjungos Centro Valdyba dėkoja už atsiųstas aukas skyrių valdyboms, aukų rinkėjams ir visiems aukotojams.

Sąjungos Centro Valdyba

Perversmui vykstant, jaunieji karininkai norėjo, kad jų pirmininkas, kapitonas Mačiuika, būtų Vidaus Reikalų Ministru ir jam tai buvo pasiūlyta. Vienok jis griežtai atsisakė, ir niekas iš jų jokių vietų nepriėmė. Ar tai savanaudiškumas? Turėjau progos stebėti, kai naujos vyriausybės nariai, jausdamiesi lyg įpareigoti prieš tą organizaciją, tarėsi su jais dėl savo planų, bet, mano akivaizdoje, kapitonas Mačiuika ir keletas kitų, tvirtai pareiškė: mes savo atlikome ir net patys nesiėmėm vadovauti, o prašėme kitus — vyresnius, jokių pretenzijų į valdymą ne tik neturime, bet ir nenorime būti įmaišyti. Mes grįžtame prie savo pareigų.

Kur čia savanaudiškumas? Manau, kad šiandien tenka garbingai prisiminti ir neturėjusį sveikatos, anksti mirusį kapitoną, vėliau plk. ltn. Antaną Mačiuiką ir jo draugą, kapitoną Praną Gudyną, savo kūnu pridengusį prof. Voldemarą. Vienas iš aviatorių (akademikas — kapitonas), turėjęs dėdę ryškų liaudininkų šulą, atėjęs pas jį, prisipažino aktyviai dalyvavęs perversme ir laukė iš dėdės išbarimo ir pykčio. Bet dėdė neužsirūstino, o uždėjęs savo ranką, tam brolvaikiui ramiai, bet šiltai pasakė — ir visuomet taip darykuomet Tėvynė to reikalaus.

Perversmai, iš esmės, yra apgailėtinas dalykas, ir dabar pasipiktiname, jei jie net svetimuose kraštuose įvyksta. O įvyksta jie, deja, gana dažnai ir su retais išimtimi, tikrai neabejotinai egoistiniais - savanaudiškais tikslais. To negalime pasakyti apie savo tos meto perversmo karius. Džiaugsis žmonių karta, kada ateis tikrosios demokratijos laikai ir jokiems sukrėtimams nebus nei sąlygų, ne igalimybės.

Bet tas laimingas demokratijos supratimo ir įsigalėjimo laikas negreit ateis, o mes vis darome klaidas; paskui joms taisyti imamės priemonių, kurios vieniem atrodo išganymas, kitiems nusikaltimas, tretiem iš dviejų blogybių pasirinkta mažesnė. Tas ginčas, mums gyvenant, nebus išspręstas. Tačiau akivaizdoje to augšto tikslo, už kurį sakomės norį kovoti, jis yra beprasmis. Prasmingiau būtų jį atidėti ir žygiuoti visiems pirmyn — nors ir skirtinguose daliniuose, pulkuose, bet vienoje lietuviškoje armijoje. Esame per maža tauta, kad galėtume, nors tik ir vieno pulko iš tos armijos atsisakyti.

Kaip yra su kitais? Kas tie neklaidingi, kad ir šiandien? Štai dvi didžiulės, su senomis demokratijomis ir nusistovėjusia parlamentarine tvarka valstybės, pasiuntė savo kariuomenes į Suezą. Amerika, vėliau ir Jungtinės Tautos, įvykus faktams, jas privertė pasitraukti. Ar abi pusės: ir agresoriai, ir Amerika su kitais, ėjo teisingu keliu? To negali būti, kas tai suklydo.

Šiomis dienomis siunčiami ginklai Tunisui, kiti vėl protestuoja. Ir vėl abi pusės negali būti teisingos. kas tai klysta. Kas, būtent, klysta, dažnai galima nustatyti tik daug metų vėliau.

Tokių pavyzdžių galima būtų pririnkti daugybę. Bet iš to išvada mums: palikti praeitį istorikams, o mums rūpintis ateitimi.

KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMAS BROOKLYNE:

Viršuje—Gen. kons. J. Budrys skaito paskaitą; viduryje — šventės dalyviai, kurių tarpe, pirmoj eilėj iš k. į d.: gen. št. plk. ltn. A. Sperauskas, Ramovės sk. p-kas kpt. A. Kirkyla, a. a. prof. kan. J. Meškauskas, atlikęs savo paskutinį patarnavimą kariams, atidaręs šventę invokacija; V. Sidzikauskas ir kiti svečiai.

Apačioje — KARIO administratorius L. Bileris ir redaktorius Z. Raulinaitis prie KARIO stalo; tautinių šokių šokėjai. V. Gedgaudo nuotr.

SŪDUVIAI — JOTVINGIAI — DAINUVIAI

PETRAS BŪTĖNAS

Matysime, yra tokia lietuvių atšaka, kurios šalies vardas trejopas *Sūduva-Jotva-Dainava*, todėl trejopas ir jos gyventojų vardas *sūduviai-jotvingai-dainuviai*. Jie yra ir Mažosios Lietuvos bei Prūsų žemės rytiniai kaimynai. Net daugiau: jie kaip lietuviai pereina ir per vadinamąją D. ir M. Lietuvos ribą, taigi per dirbtinę, politinę, administracinę buv. Rusijos ir Vokietijos sieną, nueina į vakarus — į M. Lietuvą ir į Prūsų ežeryną, ir todėl, norėdami, pavyzdžiui, kalbėti apie pačią M. Lietuvą ar didžiulio Prūsų ežeryno sritį, negalime aplenkti nei jų, t.y. sūduvių-jotvingų-dainuvių. Juos ir tą jų trivardį gerai supratę, tegalėsime geriau orientuotis ir M. Lietuvos, Prūsų ežeryno bei Prūsų žemės reikaluose ir galėsime lengvai pripažinti, kad "M. Lietuva" iš vardo tėra tik sutartinis įvardas (terminas), o iš tikrųjų — kad M. Lietuva tėra visos Lietuvos neskirtingas ir natūraliausias geografinis ir etnografinis tęsinys. M. Lietuvos ir Prūsų ežeryno srities dalykus yra lengviausiai suprasti, juos imant nuo šiaurės ir rytų, t.y. nuo D. Lietuvos, o ne nuo pietvakarių ir vakarų, kaip visados yra ėmę svetimieji kronikininkai ar tyrinėtojai, ir todėl jie dažnai į dirbtinius sprendimus nukrypę ir kaip reikiant nebeišsipainioję. Užtat prie M. Lietuvos ir Prūsų ežeryno srities prieiname iš rytinės pusės, kur sūduvių-jotvingų-dainuvių gyvenama, ir su jais pirmučiausia čia susipažįstame.

BALTAI

Savo kalba, papročiais, krauju ir gyvenimo būdu visai atskira tautų šeima, nuošali nuo savo kaimynų slavų (rusų, gudų, ukrainiečių, lenkų, mozūrų ir kt.), germanų (vokiečių, švedų, danų, norvegų ir kt.) ir suomių-ugrų giminės (lybių, estų, suomių, mardvių, vengrų ir kt.), yra *baltai*, arba *aisčiai*, kurių kitados net labai plačiai yra gyventa ir kurių tautiniai vardai yra štokie: prūsai, kuršiai, žiemgaliai ir sėliai — visi jau nustoję savomis kalbomis kalbėti, o prūsai savo keliu lenkų mozūrų kunigaikščio Konrado XIII amžiuje atsikviestojo Vokiečių kryžiuočių (teutonų) ordino ugnimi ir kardu pavergti per atkaklias kovas ir per du didžiausius 1260 ir 1274 metų prūsų sukilimus; gi iš baltų lietuviai ir latviai tebėra gyvi, 1918 metais atsteigę savo valstybes, tik šiandien ir vėl tos pačios Rusijos pavergti. Lietuvių tauta gyvena Lietuvos valstybėje, kuriai priklauso ir Klaipėdos kraštas (tai Didžiosios, o ne Mažosios, Lietuvos dalis), ir Mažojoje Lietuvoje. M. Lietuva nuo 1945 metų Potsdamo (prie Berlyno) konferencijos vadinama Karaliaučiaus sritimi, surusintai Kaliningradskaja oblasts, dabar yra taip pat S. Rusijos žinioje ir vienodai bei uoliai kolonizuojama Rusijos tolimaisiais gyventojais. Lietuvos, Mažosios Lietuvos, Latvijos, kartu ir Estijos (šioje valstybėje gyvena estai — suomių-ugrų giminės kalba kalbantieji; rami tauta) gyventojai kryžiuotišku pavyzdžiu ketinami galutinai iššudyti ar Rusijos sibirų katiluose ištirpinti, visam kitam vadinamajam laisvam pasauliui šlykščiai tebeklūpčiojant prieš Maskvos diktatūrininkus ir tik pasmilkamais žodžiais ypač parlamentų rinkimų progomis sau rinkikų balsų pasimedžioti tyčia apgaulingai vis pakalbant ar parašant apie suniekinto žmogaus ir pavergtųjų tautų tariamuosius išlaisvinimus. Kol saulutė patekės, rasa ir akis išės!

IR DAR GIMINĖ

Baltų kalbų ir tautų giminei priklauso ir plačiuose plotuose vartota lietuviška kalba *sūduvių-jotvingų-dainuvių*, kurie savo lietuvišką istoriją anksti susiejo su pirmosios Lietuvos valstybės istorija ir gyvenimu karaliaus Mindaugo (mirė 1263 m.) laikais ir kurie buvo labai narsi, karinga bei patriotiška lietuvių giminė, ilgai besispyrusi prieš krievus (rusus), lenkus-mozūrus (net krokuviakus) ir germaniškąjį ordiną bei vokiškuosius kurfiurstus.

Yra manoma, kad sūduvių-jotvingų-dainuvių kalba yra artimesnė prūsų kalbai, o tai nuomonei pagrindo nedaug, nes, mat, ju neišliko spausdinto žodžio. Labiausiai iš vietovardžių telieka spręsti, nors apie jų žygius, gyvenimo būdą, gyventuosius plotus ir net jų kunigaikščius, gausias pilis ir karines citadeles nuo seno kitų tautų metraštininkų yra apsčiai prirašyta. Betgi jau vien lietuviško žodžio *kalnas* išplitimas visur Sūduvos-Jotvos-Dainavos vietovardžiuose pasako, kad sūduviai-jotvingai-dainuviai yra buvę arčiausi lietuviams, o istorijoje ir be skirtumo išvien abeji yra ėję ir už bendrosios šalies, Lietuvos laisvę yra kovoję. Mat, *kalnas* prūsiškai yra visai kitas žodis *garbis*, randamas Prūsų žemės vietovardžiuose. Pagaliau, pamatysime, Sūduva-Jotva-Dainava yra ir organiškas, natūralus pačios Lietuvos pietinis ir pietrytinis tęsinys.

TRIVARDIS

Aprašomoji mūsų tautos šaka turi trejopą vardą, ir tai galutinai įsidėmėtina.

II amžiuje po Kristaus graikų geografas Ptolemėjas skelbia, kad *Galindai kai Soudinoi*, t.y. *galindai* ir *sūdynai*, arba *sūdai*, dabar įprastinai vadinami *sūduviais*, tada yra, aiškiau nurodant, savo vakariniu šonu siekę Vyslos 200 kilometrų žemupio deš.-rytų krantą. Ptolemėjas turi galvoje vakarų galindus (taip pat baltai), gyvenusių nuo sūduvių į šiaurę, ir tų galindų kalba, sprendžiama, artesnė prūsų kalbai, nors ir jų žemės vietovardžiuose tebesutinkamas lietuviškas žodis *kalnas*. Mat, dar yra rytų galindai, taip pat baltai, gyvenę už Dniepro augštupio Gžatsko-Možaisko miestų (čia teka Gžatis bei Možaika-Mažeika upės) ir Protos-Naros upių srityje, Maskvos miesto link (žr. Keleivis, 1956 m. 15—33 nr.). 1420.II.11 lotyniškai rašoma terra *Sudorum* sine *Gettarum*, quae mediat inter terram Lithwaniam et Prussiam, t.y. žemė *sūdų* arba *jotvingų* (ne getų!), kurie gyvena tarp Lietuvos ir Prūsijos žemių; 1420.II.4 lot. dokumentas rašo: Per terram vocatam *Suderland* alias *Jettuen*, t. y. žemę, vadinamą *sūdų* šalimi arba *jotviais*, taigi *jotvingais;* 1422 m. terram *Sudorum* et *Jatuitarum* quod idem est, t.y. žemė *sūdų* ir *jotvingų*, ir tai yra tas pats; vokiškai *Suderland* und *Schalwenland* (SRP II 709), t.y. *Sūdų* šalis ir *Skalvos* šalis, o Skalva yra M. Lietuvos lie-

tuvių tebegyvenama dalis prieš Nemuną Klaipėdos kraštе ir į pietus nuo Nemuno 90 km ilgio žemupio kair.-pietų kranto, sueinanti su Sūduvos Suvalkijos žiemvakariais; Skalvos sričiai 1326 metais priklausiusi ir Nemuno žemupio deš.-šiaurės krante stovinti nebe M. Lietuvos žemė — Lietuvos valstybės Klaipėdos kraštas, išskyrus tada jo geroką neskalvinę dalį, taigi jo vakarus, jo pajūrį, vadinta Lamata, Lamatos, "Lomos, Žemumos" sritimi. Taigi, antroji *sūdynų* tautovardžio lytis yra *sūdai*, o jų žemė *Sūda*. Gi trečioji to tautovardžio lytis yra *sūduvis, sūduviai*, o jų žemė *Sūduva*. Tai paremia senieji raštai: 1231 m. *Zudua*, Zud-u-a, t.y. Sūd-uv-a, 1326 m. *Sudouwin*, Sud-uv-in, t.y. sūd-uv-is, sūd-uv-iai ir kt. Kazimieras Būga ir išrinko šaliai vadinti pastarąją lytį *Sūduva*, o jos gyventojai *sūduviai*. Vokiečiai ją vadina *Sudauen*, tuo pačiu vardu net ir to krašto Suvalkų miestą. Šaknies *Sud-* yra ir vietovardžių; šaknies reikšmė dar neišaiškinta. Dar yra dukart istorijoje buvęs vadinamasis *Suvalkų trikampis*, arba *sūduvos trikampis* — dabartinis ribentroppinis — molotovinis (hitlerinis — stalininis) ir istorinis sembinis: 1283 m. vokiečių vadinamas Sudauischer Winkel Semboje, į kur tais metais iš Sūduvos srities Vokiečių kryžiuočių ordinas yra iškėlęs net 1600 sūduvių-jotvingų-dainuvių, taigi tos srities lietuvių; tad jau ir anais laikais būdavo mūsų žmonės svetimųjų (okupantų) iš savo tėvynės blaškomi. Suvalkų trikampis buvo "turgavojamas" ir naikinamas Hitlerio ir Stalino ministerių Ribentroppo — Molotovo sutarties II pasauliniame kare. Dabar ta mūsų valstybės dalis pasiliko Lenkijos okupuota. Užnemunę vokiečių šaltiniai vadina Sūduva, vok. Sudauen, o rusai — Jotvingais, rus. Jatviaz', Jatviagi. Taigi, kartoju, iš eilės yra šitoks tas tautovardis: sūdynai, sūdai ir sūduviai, o jų šalis Sūda ir Sūduva, dabar tebesakant teberašant sūduviai ir Sūduva.

Ką tik matėme, kad iš 1420 ir 1422 m. ir kitų dokumentų sužinota, jog sūduviai vadinta ir *jotvingais:* lot. Jatven, Jettuen, Jatuitarum, t.y. Jatuitae, Jatuiti ir net Jaczwingi ,taip pat Gettarum, t. y., Gettae, lenkiškai jaćwingowie, rus. jatviaz', jatviagi ir kt. Tai yra *jotviai* arba *jotvingai*, ir jokių germaniškųjų "getų" čia nejieškotina. Šiandien Sūduva būgiškai dar vadinama *Jotva*, o per tą šalį teka net 2 žinomos *Jotvos* vardo upės; Jotvos (Sūduvos) gyventojai yra jotvis, jotviai arba jotvas, jotvai arba, kaip jau ir priimta vadinti, *jotvingas, jotvingai* (žodžio galūnė kieta). Vardo reikšmė neišaiškinta. To tautovardžio vietovardžių apsčiai yra pačioje Jotvoje ir už jos. Jau iš ankstesnės dokumentų kalbos kiekvienas aiškiai supras, kad *Gettae* nėra gotai (germanų šaka), bet yra jetai, taigi jatai, jotai — jotvingai, tie patys sūduviai, tikri baltai. Mat, viduramžiais ir dar vėliau priebalsis j buvo rašte reiškiamas raide g. Todėl, pavyzdžiui, nėra sen. dokumentų *Samogitia* ar *Samagitia*, Sam-og-it-i-a, kokia "žiemių getija", bet Žem-ait-ij-a, t.y. žemiau negu Aukštaitija esantis kraštas Lietuvoje, — taigi, priesaga *-og-* ar *-ag-* tarytina tik *-aj-*, t.y. -ai- kartu su t, tad priesaga *-ait-:* Žem-ait-ij-a; taip pat ir mūsų XVI a. rašytojas lot. *Rapagelanus*, Rap-ag-el-an-us, tėra Rap-aj-el-an-us, tad Rap-ail-ion-is, arba vok. *Dange* "Dan-j-a", *Minge* "Min-j-a", *Nerge* "Ner-j-a" ir kt. tėra Danija ar Danė (Akmena, žem. Akmina), Minija, Neris upės; ir kt.

1253 m. dokumentuose Sūduva - Jotva pirmą kartą pavadinta ir lot. *Deynove*, o 1259 m. lot. *Denowe*, t.y. *Dainava* K. Būgos nustatymu, arba galėtų būti ir *Dainuva*, kaip yra Deltuva, Latuva upė, Laukuva, Lietuva, Linkuva, Pliskuva (Pskovas), Šeduva ir kt., o jos gyventojus galėtumėm vadinti *dainuviai*, kaip yra deltuviai, lietuviai, linkuviai, šeduviai ir kt. *Dainavos* vardu bus mėgę šalį vadinti patys lietuviai. Tos *Dain-* šaknies vietovardžių bus lig 30 ir ypač į rytus nuo Nemuno, o su šaknies *Dan-* vietovardžiais jų skaičius žymiai padidėtų. *Dainavos* tautovardžio reikšmė gana aiški. Kaip rodo latvių kalbos žodžiai *diet* "šokčioti, šokti", *dydinat* "drebėti, virpėti, purtytis, šiurpti, šokdinti, varyti", liet. vietovardinė šaknis *dain-* bus ne nuo "giesmės, dainavimo, dainos", bet nuo vandenvardžio, susijusio su vietiniu žemėvaizdžiu, gamtovardžiu, — taigi, greitas, smarkus, verpetuojantis vanduo.

Toliau dėl trumpumo tą trivardę mūsų Sūduvos-Jotvos-Dainavos šalį apskritai vadinsime Sūduva, o trivardį tautovardį sūduviai-jotvingai-dainuviai vadinsime sūduviais. Nebent Sūduvos pietinę, užaugustavinę dalį ne pro šalį vadinti Jotva, o ten gyvenančius sūduvius jotvingais. Kur konkrečiai pats vietovardis rodo jotvingus, dainuvius ir šiandien, šitokiems vietiniams reikalams, žinoma, praverčia ir *jotvingų* ar *dainuvių* vardai. Kitas gal tai ir užginčys, betgi tai nebūtų esminga. Galop, tai dar ir iš tolimesnio aiškinimo labiau paaiškės.

PLOTAS

Sūduvos plotas šiaurėje prieina, pradedant nuo Kauno miesto, Nemuno žemupio kair.-pietu krantą, per 300 km beveik vienodai nutisdamas į pietus ligi v. Bugo (Vyslos labiau žemupio deš.-š. įtakas Jotvoje), tik pietinėje savo dalyje išplatėdamas į vakarus ir į rytus. Stambmenomis kalbant. į Sūduvą įeina: Suvalkų kraštas, arba Suvalkija ir M. Lietuvos platus rėžis su Prūsų ežeryno šiaurine ir rytine dalimis, prieinančiomis prie Suvalkų krašto; Augustavo arba prieš tai istoriškai Dainavos Jotvingų girių sritis, o nuo jos į vakarus ir Prūsų ežeryno pietinė dalis; ir vis pietyn — Lietuvos istorijoje vadinamasis Pagirys, apie kurį šit kas būtina pasakyti.

1255 ir 1257 metu lot. *Polexia*, lenk. Podlasze, Podlesie, K. Būgos Podliašė "Pagirys, Pagiriai", kurio gyventojai lot. *Pollexiani* apie 1220 m. Kadlubko vadinami baltais: sunt antem Pollexiani Getharum sen Prussorum genus SRP I 755, t.y. poleksianai "pagiriečiai" yra jotvingų arba prūsu giminė. Administraciškai ta Poliašė dar nueina ir už V. Bugo upės taigi ir į pietus nuo V. Bugo. Tai jotvingų sritis. I šią administracine mūsų sriti 1578 m. įėjo šie 16 miestų su savo apylinkėmis: Augustavas, Bielskas, Drogičinas (prie V. Bugo, jotvingų sostinė), Ciechanowiec, Gonondzis (Goniądz), Klesčeliai (Kleszczele), Knišinas (Knyszyn), Losice, Melnikas, Narevas, Rogardas (Rajgrod), Sokolovas, Suražas, Semiatycze, Tikocinas (Tykocin) ir Wysokie Litewskie (Augštieji Lietuviai) ir už V. Bugo upės: Mędzylesie, Mokobody, Mordy ir Węgrow.

O Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos palatinatais (sritimis) Sūduvą imdami, randame, kad ji yra Trakų palatinato tęsinys, prasidedantis nuo Nemuno ir nueinantis į pietus ligi V. Bugo, o nuo to palatinato į vakarus yra M. Lietuva ir (piečiau) Prūsų žemė, į rytus Vilniaus palatinato pietinė dalis, Naugarduko palatinatas ir pačiuose pietuose atsiradęs Lietuvos Brastos palatinatas.

NUOTOLIAI

Per visą Sūduvą nuo Kauno miesto į pietus ligi L. Brastos (prie V. Bugo) miesto yra 320 km; nuo Nemuno (tarp Kauno ir M. Lietuvos 1326 metų Skalvos srities rytinės dalies) į pietus ligi Augustavo girios maždaug 130 km; nuo Augustavo ligi Lomžos mst. — Lapų gst. — Narvies (Narevo) augštupio — Kalnos ir Jotvos (Baltvydžio girios šiaurėje) upių yra 100 km; ir likusysis plotas per Baltvydžio girią Drogičino mst. ir V. Bugo upės link.

Kad Sūduvos plotas iš šiaurės į pietus būtų lengviau suprasti, nusižymėkime šias gaires: Kaunas, Prienai, Aly-

tus, Seirijai — Merkinė, Leipalingis — Druskininkai — Gardinas, Kalnos ir Jotvos upės — Baltvydžio giria, Wysokie Litewskie — Kamieniec Litewski miestai, Narvies (V. Bugo deš.-š. įtakas) augštupys — Drogičinas (buginis; jotvingų sostinė) — Kabrinas mst. — Drogičinas prie Pinos (Pripeties augštupio kair.-š. įtakas).

SŪDUVOS SKIRSTYMAS

Galvočiau, kad reiktų visą Sūduvą šitaip skirstyti, išmetus visokius Poliašes, Podlieses, Pagirius, Palenkes ir panašius svetimųjų "nuo savo pusės" atmestus vardus, tuo patim ir neesminius kaip netautovardinius ar ir palyginti nesenus:

1. *Sūduvos Suvalkija* — šiaurinė šalies dalis.

2. *Sūduvos Dainava* — vidurinė šalies dalis, t.y. Augustavo (Dainavos Jotvingų) giria ir nuo jos į vakarus ir į rytus, ir

3. *Sūduvos Jotva* arba *Sūduva-Jotva* — pietinė šalies dalis.

Sūduvos Suvalkija yra Lietuvos valstybės žemė; taip pat tai, kas Lenkijos okupuota, ir M. Lietuvos sūduvinė dalis.

Sūduvos Dainava eitų Dainos upės — Glucko linija 430 km, kur ir rytuose randama šaknų *dain-* ir *jotv-* vietovardžių. Daina, vok. Deine, upė teka 15 km į vakarus nuo Prūsų ežeryno. Slucko mst. 95 km į pietus nuo Minsko mst. Taigi, toje linijoje sutinkame: Dainą, Prūsų ežeryną, Suvalkų mst. — Augustavo girias, Druskininkus — Gardiną, Zietelos mstl. (kur 3 gyvenvietėse lietuvių tebegyvenama) — Slanimo mst., Naugarduko mst. — Baranovičių mst., Miro mst. — Klecko mst., Minsko mst. — Slanino mst. ir, dar pridėjus ligi 70 km, priartėjama prie Lapitsch mstl. ir Werejcy mst., o toliau jau istorinė sritis Senieji ir Naujieji Keliai (Staryje ir Novyje Dorogi) miesteliai. Ir šitas tarpas aiškiai lietuviškas.

Sūduvos Jotva iš vakarų į rytus nužymėtina nuo Narvies žemupio (jos deš.-v. krante tebėra Jotvingų k.) — Bugo vaga — Kalnas (Kolno) mst. (Pripeties kair.-š. krante, gerokai žemiau-ryčiau Turovo (Turov) mst. — 550 km, o smulkiau pietinėje linijoje šit kas stovi: Narvies žemupys, Drogičinas (prie Bugo), Lietuvos Brasta — Kabrinas, Drogičinas (prie Pinos), Pinos upė, Pripeties upė, Davidgorodok (prie Pripeties), Veližas (Wielcze), Turovas ir Kalnas (Kolno).

SŪDUVIŲ-JOTVINGŲ LIKIMAS

Iš jų ploto Lietuvos valstybės tėra nevisa Sūduvos Suvalkija, ir jos piečiausia gairė (tokiame sūrmaišelyje) yra Varviškės kaimas tarp Igaros žiočių ir Nemuno kair.-v. kranto. O Suvalkų ir Seinų miestai su Bakalariavos, Beceilų, Berzninko (Beržininko), Gibų, Kalietniko, Krasnapolio, Pilypavo, Prieraslio, Punsko, Račkų, Smalėnų, Vygrių, Vižainio, Žagarių ir kt. miesteliais yra Lenkijos okupuota.

Sūduvos-Dainavos sritimi, į pietus nuo Augustavo girios, iš vakarų į rytus eina mūsų norimoji etnografinė Lietuvos valstybės riba, dėl kurios taip pat vyko smarkios Nepriklausomybės kovos: Rogardas, Štabinas (iš Stab-ing-is), Dambrava, Sidra, Kuznica, Indura, Svisločies (Nemuno kair.-p. įtakas) žemupys. Toliau į pietus taip pat dabar Lenkijos.

Istorijoje sūduvius-jotvingus-dainuvius ilgose kovose nugalėjo jų priešai: iš pietryčių krievai (rusai), iš pietų ir pietvakarių lenkai su mozūrais ir iš vakarų Vokiečių kryžiuočių ordinas su vokiškaisiais kurfiurstais. Net būdavo atvejų, kad prieš sūduvius-jotvingus-dainuvius išeidavo kariauti šiokie slaviškieji ir germaniškieji sąjungininkai: krievai (rusai), lenkai, mozūrai, krokuviečiai (krakoviakai) ir vokiečiai su savo labiausiai Europos vidurio germaniškaisiais talkininkais, išalkusiais baltų kraujo ir įsigeidusiais baltų sodybų ir žemių. Anais laikais Lietuva sūduviams-jotvingams-dainuviams kaip savo tautiečiams padėjo, nors ir ji pati tada iš kitų pusių taip pat būdavo puolama, pvz., Vok. kryžiuočių ir kardininkų ordinų kariuomenių. Tada visi baltai jau buvo patekę į kryžminę slavų ir germanų ugnį.

Būtina atsiminti šiuos iš vienos pusės laimėtus, iš kitos pusės pralaimėtus mūšius. 1264 metais paskutinis Sūduvos-Jotvos pietuose sūduvių-jotvingų pralaimėtas mūšis yra buvęs 40 km į šiaurę (ryčiau) nuo sūduvių-jotvingų Drogičino (prie Bugo) sostinės ir pietinio jų atsparos punkto, tarp Bronos ar Branos (Brona, slav. Bronka) ir Nuro upių, Kirsnavėlės (lenk. Kiersnowka) ir Kirsnavos (lenk. Kiersnowo) palivarku žemėje, kur čia mūšyje su jungtiniu (anksčiau matėme) priešu yra krites sūduvių-jotvingų vadas kunigaikštis Komotas (kiti klaidingai rašo lenk. Kunatas) ir čia palaidotas. Bet sūduviai-jotvingai ir po to dar ilgai ir plačiai spyrėsi, ir istorija žino jų kai kurių kunigaikščių vardus, valdas, pilis ir karinius atsparos punktus jau į šiaurę nuo Sūduvos-Jotvos svetimųjų užgrobtos žemės, taigi vidurinėje dalyje — Sūduvos Dainavoje: Prūsu ežeryne ir Augustavo (Dainavos Jotvingų) girių pietinėje dalyje. Kunig. Komoto žuvimas ir didysis 1264 metų mūšis atsitiko 4 metais vėliau 1260 metų Durbės ežero Liepojos mst. apylinkėje mūšio. Tada prie Durbės ežero lietuviai sumušė Vokiečių ordino kariuomenę.

Prieš Durbės ežero (1260 m.) ir drogičininės Kirsnos (1264 m.) mūšius Lietuvos valstybės šiaurėje jau buvo įvykę mindauginių laiku dalybu (karalius Mindaugas nužudytas 1263 m.): 1253 metais Kuršo žemės žieminių ir pietinių sričių dalybos, 1254 metais Latvijos Žiemgalos dalybos ir 1254, 1255, 1257 metais Latvijos ir Lietuvos Sėlos dalybos. Po anų abiejų mūšių įvyko dar naujų dalybų: 1291 metais Kuršo žemės pietinių sričių tolimesnės dalybos, 1272 metais Latvijos Žiemgalos Duobenės dalybos, 1261, apie 1392, 1298 ir 1298 metais Sėlos dalybos.

Tie visi faktai gali liudyti, kad tuomet visai Lietuvai, ne tik jos pietinei Sūduvai-Jotvai, yra buvęs daromas negirdėtas karinis (ir diplomatinis) kaimynų ir apskritai tuometės Europos tvarkytojų spaudimas iš visų pusių. Todėl ir pietiniams sūduviams-jotvingams buvo sunku beatsispirti prieš krūvon bendram ekspansyviam tikslui susispietusius ir susimokiusius baltų žemės priešus — germanus (vokiečius) ir slavus rytų — krievus (rusus) ir vakarų lenkus ir mozūrus.

GERB. SKAITYTOJŲ ŽINIAI

Dažnai KARIUI siunčiami laiškai tik po ilgo klaidžiojimo tepasiekia jį, be abejo, kai kurie jų ir visai negaunami. Kad tokių įvykių kuo mažiau pasitaikytų, pašto viršininko paskatinti, prašome prieš laišką išsiunčiant patikrinti:

1. **Ar adresas užrašytas pilnas ir aiškiai?**
2. **Ar įrašytas siuntėjo adresas?**
3. **Ar jūsų rašysena įskaitoma?**
4. **Ar už pakankamą sumą prilipinta pašto ženklų?**

BOLŠEVIKŲ KALĖJIMUOSE IR ČERVENĖS ŽUDYNĖSE

J. TUMAS

(Tąsa)

Po pusvalandžio kapitonas išdavė mums leidimus vykti į fronto užnugarį. Mano leidimas buvo toks:

Panzerkorps O. U. am 3. Juli 1941

Der ehem. litauische Oberst Josef Tumas ist von den Truppen des Panzerkorps aus der Gefangenschaft der GPU befreit worden. Er hat volle Bewegungsfreiheit und ist angewiesen, sich auf den Strassen aus dem Kampfgebiete nach rueckwaerts zu begeben.

Antspaudas: Fuer das Generalkommando:
Dienstelle Feldpost Der Chef des Generalstabes:
Nr. 12788. (Parašas)

Išduodamas leidimus, kapitonas mums patarė dvi ar tris dienas pasilikti tame dvare, aiškindamas, kad korpo užnugaris dar neišvalytas nuo sumuštų ir išblaškytų rusų kariuomenės likučių. Jis tikisi, kad po dviejų, trijų dienų tie likučiai bus susemti, ir tada mums nebus pavojaus su jais susidurti. Kunigas Pranas (jis gerai mokėjo vokiečių kalbą) mūsų visų vardu jam padėkojo, ir mes pasitraukėm prie dvaro kiemo vartų.

KELIONĖ ATGAL Į LIETUVĄ

Keturiese (be kunigų Petraičių buvo dar Kauno Paramos duonos kepyklos darbininkas Z.) sėdėjom ant suolo prie vartų ir svarstėm, ką darysim: paklausysim kapitono patarimo ir liksim dvare, ar tuojau kelsimės ir žingsniuosim į vakarus? Kapitonas sakė, kad kelias į vakarus dar nesaugus, bet jis taip pat sakė, kad korpo priekiniai kautynių daliniai tuo laiku buvo jau už 50 kilometrų rytuose ir kad korpo štabas greit iš dvaro išsikels. Tai kas gi užtikrins mums saugumą dvare pasilikus? Be to, kiekvienas norėjom kaip galima greičiau pasiekti Lietuvą ir savo namus. Visi pasisakėm už tai, kad reikia tuojau keliauti.

Iki saulės nusileidimo turėjom dar apie tris valandas. Nuėję apie 12 kilometrų, sustojom kolchoze nakvynei. Gatvėje pamatėm būriuojantis basliais apsiginklavusius vyrus. Negalėjom suprasti, kas darosi kolchoze. Įėję į švariau atrodantį namą, radom verkiančią moterį, prie jos glaudėsi du maži vaikai. Aš paklausiau moterį, kas atsitiko kolchoze ir kodėl vyrai būriuojasi su basliais rankose, gal laukiamas kieno nors kolchozo užpuolimas? Moteris dar labiau pravirko ir kukčiodama skundėsi, kad kolchozo vyrai susitarė pagauti ir užmušti jos vyrą tik už tai, kad tų pačių vyrų išrinktas trejus metus jis ėjo kolchozo artelninko pareigas. Kun. Antanas moterį ramino ir įtikinėjo, kad kolchozo viršininkai neleis vyrams žmogų žudyti. Moteris atsakė ,kad visi kolchozo viršininkai prieš kelias dienas pabėgo, jei jie nebūtų pabėgę, tai dabar ir pats jos vyras padėtų kitiems tuos velnius mušti.

Mums buvo nejauku ir nedrįsom prašyti verkiančią moterį jos name nakvynės. Jau norėjom su ja atsisveikinti ir išeiti, bet ji, tur būt, suprato, kokiu tikslu mes buvom užėję ir maldaudama mus prašė pasilikti, nes vyrai, žinodami, kad mes čia nakvojam, nedrįs jos vyro liesti, ir jai bus ramiau.

Mes pasilikom. Moteris ruošė mums ir savo šeimai vakarienę. Astinešė kašėje bulvių ir norėjo jas nuskusti, bet atsiminė, kad peilis pas kaimyną. Nubėgo ten, bet greit grįžo be peilio, jį buvo paėmusi kita kaimynė. Moteris susirūpinusi mums aiškino, kad jų kolchoze vienu peiliu naudojasi trys šeimynos.

Vakarienei gavom neskustų bulvių, didelį molinį dubenį pasūdyto vandens, kuriame plaukiojo keli, pirštais susmulkinti, svogūnų laiškai. Išalkę, mes valgėm su dideliu apetitu, su nemažesniu apetitu tą patiekalą valgė pati šeimininkė ir du jos maži, dviejų ir keturių metų, vaikai. Kitokio maisto jie neturėjo.

Mums bevalgant vakarienę, į kambarį atbėgo ir šeimininkas iš rugių lauko, kur visą laiką slapstėsi. Mes kalbinom jį pasilikti ir nakvoti namie, bet jis atsakė, kad jam bus saugiau rugiuose ir, pasiėmęs kelias virtas bulves, vėl išėjo.

Nakčiai atsigulėm ant plikų suolų, tačiau blakės neleido mums užmigti. Atitraukėm suolus nuo sienų į vidurį, bet blakės ir ten mus surado. Jos krito ant mūsų nuo lubų.

Liepos 4 d. auštant atsisveikinom su šeimininke ir išėjom. Gale kolchozo atsigulėm ant rasotos žolės ir porą valandų pamiegoję, žingsniavom toliau. Pakeliui užeidavom į kolchozus, jieškodami maisto, bet be žalių bulvių ir saujos druskos daugiau nieko negavom. Bulvių prisirinkom pilnas kišenes, tik žalių nenorėjom valgyti. Keliose vietose prašėm jas išvirti arba paskolinti puodą ir malkų, kad galėtume patys išsivirti, bet be pasėkų. Niekas nenorėjo mums bulves virti ar puodą skolinti. Tur būt, žmonės mūsų bijojo ir kiekvienas norėjo greičiau mumis nusikratyti. Apžėlusiomis barzdomis, giliai įdubusiomis akimis, išblyškusiais, sukritusiais veidais, mes buvom panašūs į šmėklas ir tokia savo išvaizda žmonėms baimę sukeldavome. Be to, iš mūsų drabužių jie suprato, kad esam ne vietiniai.

Eidami sutikom daug iš Minsko pabėgusių žydų, pėsčiom traukiančių į rytus. Paplentėj buvo daug sudaužytų rusų tankų, artilerijos pabūklų ir įvairių automašinų. Buvę prie gražaus plento Lenino ir Stalino biustai ir statulos buvo sudaužytos ar nuo pastovų nuverstos. Vienoje kryžkelėj matėm kaip vietiniai gyventojai virvėmis vertė Stalino statulą.

Tą dieną nuėjom 55 kilometrus ir pavakary sustojom nakvynei dideliame miestely. Iki Minsko liko tik 10 kilometrų. Tikėjomės, kad tokiame dideliame miestely, su apie 5000 gyventojų, mums pasiseks bulves išvirti. Deja, ir čia nieko nepešėm. Ko tik neprašėm, visi atsisakė, pasiteisindami, kad dėl karo jų puodai užkasti į žemę. Jau manėm, kad reikės pasitenkinti tik žalių bulvių vakariene, bet visai netikė-

Šiame KARIO nr. baigiami nepaprastai įdomūs ir šiurpūs plk. Juozo Tumo atsiminimai. Autorius šiuo metu gyvena Čikagoje.

tai, dėka kun. Antano liemenei, gavom ne tik gerą vakarienę, bet ir nakvynę ir kitą dieną pusryčius.

Su ta liemene atsitiko taip. Buvom iš miestelio išėję ir sustojom prie atskiro namelio. Aš jau negalėjau toliau eiti ir atsiguliau prie plento ant žolės. Abu kunigai ir Z. užėjo į kiemą, kur buvo namelio savininkas. Jis klausinėjo, kas mes esam, iš kur ir kur keliaujam. Kun. Antanas mokėjo rusų kalbą ir pasakė jam teisybę, tik pamelavo, sakydamas apie mūsų profesijas. Mane jis pristatė kaip eilinį kareivį, mat buvau uniformuotas, savo brolį — kaip valsčiaus raštininką, o save ir Z. — kaip paprastus darbininkus. Šeimininkas buvo pastabus, jis pamatė kun. Antano liemenėj porą išlikusių kunigiškų sagučių ir nusišypsojęs paklausė, jei jis yra paprastas darbininkas, tai kur gavo kunigo liemenę? Gal pavogė? Sugautas meluojant, kun. Anatnas pasakė, kas tikrai esam. Šeimininkas patikėjo. Pasitaręs su savo žmona, jis pranešė, kad mums bus paruošta vakarienė, ir mes galėsim pas juos pernakvoti. Po poros valandų gavom po didelį dubenį pienu užbaltintų namų darbo makaronų.

Liepos 5 d. pusryčiams padavė vėl po tokį dubenį makaronų ir po didoką keptą žuvį. Be to, pamatęs kun. Antano pusbačius be padų, šeimininkas atnešė jam savo apynaujus ir įsiūlė juos paimti, o savus palikti jam ir kelionei dar davė 75 rublius, sakydamas, kad iki buvusios Lenkijos sienos mes be pinigų niekur maisto negausim.

Šeimininkas ir jo žmona buvo katalikai. Jis vertėsi staliaus amatu ir gerai uždirbdavo, todėl ir mus sočiai pavalgydino. Žuvų jis pats naktį netolimame ežere prigaudė. Atsisveikindami, mes nežinojom, kaip jiems ir atsidėkoti.

Sočiai pavalgę ir gerai pailsėję, galėjom eiti sparčiau. Iki Minsko buvo likę tik penki kilometrai, ir mes džiaugėmės, kad po valandos ten būsim. Staiga išgirdom šiaurės vakarų pusėje smarkų artilerijos šaudymą, o netrukus ir sprogstančių bombų trenksmą. Kuo tolyn tuo šaudymas stiprėjo. Kai iki Minsko liko tik du kilometrai, ir mes nuo kalniuko jį jau matėm, išgirdom iš rytų pusės atvažiuojančius tankus. Mes sustojom prie plento sargo namelio ir laukėm. Netrukus kelios dešimtys vokiečių tankų pilnu greičiu pravažiavo Minsko kryptimi. Padangėje skraidė daug vokiečių lėktuvų, ir nuolat girdėjosi bombų sprogimai. Supratom, kad šiaurės vakaruose nuo Minsko vyksta aršios kautynės, bet negalėjom suprasti, kodėl jos ten vyksta, juk tą dieną vokiečių kariuomenė buvo jau už 150 kilometrų rytuose nuo Minsko. Mes bijojom, kad rusai bus pralaužę kur nors šiaurėje vokiečių frontą ir artėja prie Minsko, norėdami jį užimti, todėl sulankstėm mums išduotus leidimus taip, kad, reikalui esant, galėtume juos praryti.

Prie sargo namelio sėdėjom apie valandą laiko, nesiryždami eiti į miestą. Mums ten besėdint, iš rytų pusės atvažiavo motociklu vokietis karininkas ir prie namelio sustojo. Kun. Pranas parodė karininkui leidimą ir paklausė, ar mes galim toliau eiti? Karininkas perskaitė leidimą ir paklausė, ar mus kas sulaikė? Kun. Pranas atsakė, kad niekas mūsų nesulaikė, bet girdėdami netoli vykstančias kautynes ir nežinodami, kas ten darosi, nedrįstame toliau eiti, nes bijom vėl pakliūti rusams. Karininkas užtikrino, kad mums nėra jokio pavojaus patekti rusams. Dėl vykstančių kautynių jis paaiškino, kad dvi ar trys dar nepakrikusios rusų divizijos yra vokiečių apsuptos ir naikinamos, ir kol mes iki tos vietos nueisim, jos bus jau sunaikintos.

Atvykę į Minską, sustojom prie šulinio atsigerti ir tarėmės, kur eiti. Viena moteris, sužinojusi, kad esame lietuviai, sakė vakar vakare mačiusi tik už poros namų stovintį sanitarinį automobilį su lietuviška trispalve vėliavėle. Kita moteris sakė, kad jis ir dabar ten yra ir pasisiūlė parodyti kur. Ta žinia mus labai pradžiugino, paskubėjom prie automobilio, kurį radom prie dviejų augštų namo. Tuo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus sanitariniu automobiliu buvo iš Vilniaus atvažiavęs daktaras Lygeika, gailestingoji sesuo ir p. J. iš Šiaulių miesto. Jie jieškojo birželio mėnesį išvežtų lietuvių pėdsakų.

Prie automobilio mus pamatė ir džiaugsmingai pasveikino keli jau anksčiau atvykę draugai. Jie kvietė mus greičiau eiti į namą ir pailsėti. Pasikėlėm į antrą augštą ir įėjom į didelį kambarį, kur buvo mūsų draugai. Kambaryje buvo sustatyta apie 20 geležinių lovų be čiužinių ir pagalvių. Ant vienos lovos sėdėjo nežinia iš kur atsiradęs, tais laikais gerai žinomas Kaune muzikas Stupelis su savo žmona ir vaiku. Jis buvo mums paslaugus ir tuojau pasiūlė savo skutimosi priemones. Nusiskutę, gavom po penkias dėžutes mėsos ir daržovių konservų ir valgydami dalinomės su anksčiau atvykusiais paskutinių dienų įspūdžiais. Vėliau sugulėm į lovas pailsėti.

Jau snaudžiau, kai pamačiau duryse stovinčią moterį, į kurią niekas nekreipė dėmesio. Atsikėliau ir priėjęs prie jos paklausiau, kas ji tokia ir ko nori? Ji atsakė esanti daktaro Matulaičio žmona. Sužinojusi, kad čia yra lietuvių, ji atvyko prašyti, kad mes kuo nors jai ir jos šeimai padėtume. Aš paklausiau, kada ir kaip ji su šeima čia atsirado ir kuo mes galim jai padėti? Matulaitienė aiškino, kad prieš keliolika metų ji su vyru atvyko čia iš Lietuvos ir dabar norėtų grįžti atgal, o kol kas, ji norėtų gauti šiek tiek maisto sau ir šeimai.

Aš supratau, kad ji yra žmona to daktaro Matulaičio, kuris, kaip komunistas, buvo iš Lietuvos pabė-

gęs ir profesoriavo Minsko universitete. Pyktelėjęs, aš pasakiau, kad mes, taip žiauriai komunistų kankinti ir žudyti, negalim tokiem pat komunistam kuo nors padėti ir kad jai ir jos šeimai keliai į Lietuvą yra uždaryti. Matulaitienė graudžiai pravirko. Ji teisino savo vyrą, sakydama, kad jis buvo idėjinis komunistas, smerkė komunistų žiaurumus, todėl ir pats nuo jų nukentėjo ir prieš tris metus buvo enkavedistų suimtas ir ištremtas į priverčiamųjų darbų stovyklą Kazakstane. Verkdama ji skundėsi, kad su dukra, ar marčia, gerai neatsimenu, ir jos mažu vaiku gyvena netoli miesto kolchoze, kad žentas, ar sūnus, paimtas į kariuomenę, ir nieko neturi artimo, kas galėtų jomis rūpintis. Ji prašė duoti nors visai mažai maisto vaikui, kitaip jis badu mirs.

Jos ašaros mane paveikė, piktumas praėjo. Turėjau dar keturias dėžutes konesrvų ir dvi atidaviau Matulaitienei. Dėl grįžimo į Lietuvą patariau jai pasikalbėti su daktaru Lygeika. Kai pasakiau draugams, su kuo kalbėjau ir konservus atidaviau, tai gavau nuo jų barti.

Iki vakaro buvom susirinkę 14 žmonių, dauguma buvo tų, kurie skirstant pateko į kairiąją grupę ir buvo palikti Červenėje prie kalėjimo. Paskutinieji atvyko profesorius J. K. ir Lašas.

Liepos 6 d. daktaras Lygeika su sesute ir p. J. grįžo į Vilnių ir su savimi paėmė abu kunigus Petraičius, profesorių K., vieną lenką gydytoją iš Lebedevo (10 kilometrų į vakarus nuo Molodečno) ir mane. Radijo technikas J. Š. rūpinosi likusių grįžimu.

Pernakvoję Molodečno mieste, liepos 7 d. atvykom į Vilnių. Aš taip blogai atrodžiau, kad sutikti artimiausi prieteliai manęs nepažino. Kai kurie pažįstami atsargiai mane įspėjo, kad namie manęs laukia dar vienas smūgis: jie girdėję, kad mano šeima išvežta. Ta žinia, nors dar ir netikra, mane pribaigė. Vaikščiojau ,kaip pakvaišęs, nenorėjau su nieku kalbėti ir vis galvojau: jei ta baisi žinia pasitvirtins, tai ar negeriau būtų buvę, kad ir aš pats būčiau žuvęs prie Červenės.

Rūpesčio prislėgtas, Vilniuje nakvojau tik vieną naktį ir jieškojau progos galimai greičiau pasiekti Kauną ir iš ten Mažeikius. Mano laimei tokia proga pasitaikė. Liepos 8 d. Lietuvos kariuomenės likučių štabas siuntė automobiliu į Kauną majorą Ž. Aš papašiau, kad leistų ir man su juo važiuoti. Generolas Z., sužinojęs, kad aš turiu vokiečių duotą leidimą, padavė man generolui P. adresuotą laišką, prašydamas jį atiduoti tik pačiam adresatui.

Kaune apie mano šeimos likimą buvo tie patys gandai: šeima išvežta. Susisiekimo su Mažeikiais dar nebuvo; bet laimė man ir čia nusišypsojo. Šiaulių miesto burmistras, p. L., buvo atvažiavęs automobiliu į Kauną. Sužinojęs apie mano sugrįžimą, jis mane surado ir liepos 10 d. vakare parsivežė į Šiaulius. Pas jį pernakvojęs, liepos 11 d. Raudonojo Kryžiaus sunkvežimiu pasiekiau Mažeikius ir bėgte nubėgau pas ponus K., kur žiemos metu, lankydami gimnaziją, gyveno mano sūnus ir duktė. Iš jų sužinojau, kad mano šeima neišvežta, visi gyvi ir sveiki. Didžiausio džiaugsmo ašaros riedėjo mano skruostais. Ir kaip tokia didele laime nesidžiaugti? Aš likau gyvas ir šeima neišvežta! Garsiai sušukau: Dabar aš esu laimingiausias žmogus pasauly!

Atsisveikinęs su ponais K., išėjau namo. Saulei leidžiantis, atėjau į Leckavos bažnytkaimį, iš kur vietiniai partizanai parvežė į mūsų ūkį. Lygiai po dviejų mėnesių po suėmimo, aš vėl buvau namie, savo šeimos apsuptas.

Apie mūsų ketveriukės sugrįžimą į Lietuvą buvo paskelbta per Vilniaus ir Kauno radio stotis. Tą žinią mano namiškiams buvo pranešę kun. P. Patlaba ir keli kaimynai. Jie manęs laukė ir džiaugsmingai sutiko.

Žmona man pasakojo, kad birželio 14 ir 17 dienomis, anksti rytą enkavedistai buvo atvažiavę sunkvežimiu ją su vaikais išvežti, bet nerado. Anksčiau perspėta, ji su vaikais nuo birželio 13 d. iki pradžios karo slapstėsi miške.

Birželio 13 d. žmona buvo gavusi savo brolių iš Vilniaus ir Kauno dvi telegramas apie tėvo mirtį Kaune. Išeidama su vaikais į mišką, ji paliko abi telegramas ant rašomojo stalo. Atvykę pirmą kartą enkavedistai, ir žmonos su vaikais neradę, klausė nuomininką, kur jie slapstosi. Tas atsakė, kad šeimininkė vakar gavo dvi telegramas apie savo tėvo mirtį ir su vaikais išvyko į Kauną. Enkavedistai, perskaitę telegramas, patikėjo, kad žmona su vaikais yra išvykę į Kauną ir jų nejieškojo. Atvykę antrą kartą, jie tik paklausė, ar žmona su vaikais dar nesugrįžo ir gavę neigiamą atsakymą, išvažiavo ir daugiau nesirodė.

Sugrįžęs į namus, po visų tų baisių išgyvenimų, aš stebėjausi žmogaus ištverme ir galėjimu taip daug kentėti. Tiesa, likę gyvi ir sugrįžę į Lietuvą, visi buvom taip išsekę, kad artimiausi draugai mūsų nepažino. Bet laikui bėgant, beveik visi vėl atgavom fizinį ir protinį pajėgumą. Aš pats nejaučiu tų išgyvenimų jokių pasėkų. Tik retkarčiais sapne enkavedistai vis dar mane persekioja.

PABAIGA

PADĖKA

L. V. S. Chicagos Skyriaus valdyba nuoširdžiai dėkoja tiems, kurie prisidėjo prie kariuomenės šventės minėjimo šiais metais: Lietuvos vyskupui V. Brizgiui už pasakytą įspūdingą pamokslą, muz. St. Sodeikai ir jo vadovaujamam Dainavos ansambliui už giedojimą pamaldų metu, Lietuvos konsului Chicagoje dr. Daužvardžiui už tartą žodį oficialioje minėjimo dalyje, muz. Baltrušaičiui ir jo vadovaujamam vyrų chorui už sudainuotas kariškas dainas meninėje dalyje, solistei Mačytei už pagiedojimą JAV himno, sol. D. Stankaitytei už padainavimą keletos ypatingai gražių dainelių, prof. Jokubėnui už akompaniavimą, p-lei Sabaliūnaitei ir jos vadovaujamai skautų-skaučių šokėjų grupei, Radio valandų vedėjams: p. Vanagaitienei ir S. Barkus už šventės garsinimą be atlyginimo, Baliui Brazdžioniui už tartą žodį per S. Barkus radiją, V. Radžiui, vyrų choro p-kui, už talkininkavimą su savo vyrais meninėje dalyje, Tėvams Jėzuitams už suteikimą puikios, naujos salės minėjimui ir toms organizacijoms, kurios sveikino raštu, būtent: L. V. S. Ramovės Centro v-bai, Sav.-Kūr. S-gos Centro v-bai, L. K. Birutės D-jai, Liet. Studentų S-gos Chicagos skyriui, Tėvams Jėzuitams, L. B. Chicagos Apygardai, Tautinei S-gai ir Skautų vadovybei, p. Zailskienės asmenyje.

Širdingiausia padėka paskaitininkui Domui Veličkai.

SKYRIAUS VALDYBA

DEBESYS

V. KAREIVA

Jonas Gedrimas vos tik nusiėmė parašiutą po rytinio skridimo, kai aerodromo budėtojas pašaukė prie telefono. Jis nekantriai paėmė ragelį:

— Pilotas Gedrimas, klausau!

— Čia eskadrilės vadas. Gedrimai, tu tuojau pat išskrendi į Palangą. Už penkiolikos minučių prisistatyk grupės vadui. Supranti!

— Suprantu. Prisistatysiu grupės vadui!

Pakabino ragelį kaip širdį ant vinies. Koks galas dabar nutiko? Kodėl prisistatyti pačiam grupės vadui? Po skridimo vėl skridimas. Į Palangą! Kodėl jam, ne kitam? Viskas paslaptinga...

Jisai vėl užsimovė piloto šalmą, prisisegė parašiutą. Ak, tu parašiute, kiek tu mane privarginai pradžioje lakūno karjeros, kol išmokau tave sulankstyti ir sudėti taip dailiai, kaip koks tipelis fantazinę nosinaitę. Už tai tu atsilygini saugumu mano gyvybei.

Mechanikai velka iš angaro jam lėktuvą. Pila benziną. Tikrina motorą, vairus. Rūpestingi vyrai, tie mechanikai, nelyginant, auklės. Viskas priklauso nuo jų darbo: pasieksi uždavinį ar nutūpsi su varnomis...

Grupės vadas majoras Pikturna sėdėjo kabinete už stalo.

— Tamsta majore, tamstos įsakymu atvykau! — prisistatė pilotas.

— Gerai, Gedrimai. Štai gauni pakietą, kurį privalai nuvežti ir įteikti Palangos aerodromo komendantui asmeniškai. Slapta ir skubu!

— Klausau!

Ranka prie šalmo. Sukinys aplink. Įsakymas vykdomas.

— Pilote! — sulaikė jį majoro balsas. — Dar minutę! Tamsta buvai padavęs raportą Karo Mokyklon karininko laipsniui ruoštis?

— Taip, tamsta majore!

— Taipgi domiesi lėktuvų konstrukcija, Ką pirma pasirenki: karininko laipsnį ar inžinieriaus vardą?

— Pasirenku abudu, tamsta majore, tik pradedu nuo karininko.

— Kodėl?

— Reikia pinigų studijoms.

— Pinigų gausi užtektinai už dabartinę tarnybą.

— Aš dar turiu ambiciją.

Majoras žvilgterėjo pro blakstienas — tokio atsakymo iš to vaikino jis pilnai tikėjosi. Tikras žaibas!

— Tamstos raportas bus patenkintas, pilote! Dabar tik — sėkmės!

— Ačiū, tamsta majore!

Šį kartą jis nerte išnėrė pro duris ir pasuko tiesiai prie lėktuvo. Tikrai keistas to majoro elgesys. Nevaldiškas. Pirmą kartą taip! Sako "tamsta" jam, vos baigusiam aviacijos mokyklą, jaunesniam puskarininkiui. Tai kas, kad jis baigė pirmuoju? Ir be jokios nelaimės. Tačiau jis paprastas našlaitis, jokios užnugario paspirties neturi.

Jis įsitaisė sėdynėje ir apsijuosė diržu.

Mechanikas užtraukė propelerį.

— Kontakt!

— Kontakt!

Motoras užsivedė, propeleris pradėjo vilkti lėktuvą taku per aerodromą. Pilotas tvirtai kibo į vairolazdę, lėktuvas atsiplėšė nuo žemės, nėrė sakalu į viršų. Jis apsuko ratą ir nusistatė kryptį pagal žemėlapyje išbrėžtą liniją — tiesiai į Palangą.

* * *

Dangus tai, kaip nublizginta kepurės kukarda, žvilga ir žarstosi grynu auksu. Ne, turtingesnio nėra už lakūną, kuris vienu žvilgsniu gali apimti didžiulius žemės turtus, su giriomis, upėmis, sodais ir ežerais Jie tenai tokie pasakiški, mažyčiai, net gaila jų. Mirguliuoja sodybos, geltonuoja javų laukai ir ganosi žalumose išbarstyti galvijai. Ir piemuo, ana, bėga varyti galvijų lauk iš žalos. Matyt, užsižaidė ir suleido. Bijo pylos, ka, ka, ka!...

Palauk, pilote, ko juokiesi? Argi tenai ne tavo praeities paveikslas, pieštas ašaromis, vaikiškais rūpesčiais ir slaptais įgeidžiais? Taip, tikrai kadaise buvo taip...

Suginė trys kaimynai bandas prie ežių. Du iš jų savininkų vaikai, paaugliai, kieti piemens. Ir jis, Giniočio piemuo, samdytas, užpernai baigęs keturių skyrių mokyklą. Mokytojas, įteikdamas jam pažymėjimą, bemaž vienais penketukais išmargintą, tarė: "Gaila, kad neturi progos mokytis toliau, nors esi gabus berniukas. Nenusimink! Mylėk gyvenimą tokį, koks tau skirtas ir nesiliauk mokęsis iš jo, o jis tau atsilygins. Neturi nei tėvo, nei motinos, kurie tave auklėtų, todėl pats pasitempk, nepasileisk, pats save tvarkyk, kaip esi mokytas daryti. Geros knygos tau padės..."

Tiktai todėl ir nesiskiria nuo knygų — visur jos eina su juo, į ganyklas, į pokaitį.

Šeimininko duktė atnešė pusrytį. Jau beveik prieš pietis. Saulė tviska ir plaukia debesų kalnai auksuoti, plaukia paukščiai. Susėdo visi ant ežės. Jonukas atsirišo krepšelį. Toli debesyse pasigirdo ūžimas.

— Lėktuvas! — sušuko mergaitė, — ir kaip žemai!..

Jonukas užvertė galvą ir žiūri: baltas, žvilgantis paukštis, su dviskersiais kryžiais sparnų apačioje, trenkdamas stipriu balsu pranėrė pro jų galvas į vakarų šalį. Kaip tam lėktuvui gerai...

Kai atsisuko prie pusryčių, ryšelyje bebuvo tik barščių puodukas. Duona su mėsa buvo dingusi.

— Kur mano duona? — klausė jis visų.

— Tas paukštis nusinešė, — atsakė jam Juozukas ir laižėsi.

— Nežvalgykis, kur varnos lekia, — pridėjo kitas.

— Dar tavo nosį apterš, — vėl padailino Juozukas.

— Tu saugok savąją, kad kartais neužkliūtų man už botago, — atsikirto jis ir srėbė vienus barščius.

Piemenys kvatojosi.

— Ko tu pyksti, Jonai? Tik pažiūrėk į knygą, kur kišenėje turi, tai sužinosi, kas duoną pagavo. Juk tenai viskas yra parašyta.

Vėl visi užspringsta kvatojimu.

— Tu bent galėtumei kiek mažiau juoktis, Juozai, nes išmintingesnis dėl to nebūsi.

Taip sakė Aistė, ta šeimininko duktė, supratusi, kas Jonuko duoną pagavo. Atrodė, kad jai tas juokas nebuvo mielas. Ji gal trejais metais jaunesnė už Jonuką ir keturiais už anuodu kitu berniuku, tačiau ji kitokia. Ji jau pirmą gimnazijos klasę baigė ir šį rudenį eis į antrą ,nes jos dėdė yra mokytas. Tas dėdė ir vardą jai tokį naują sugalvojo, nes buvo jos krikšto tėvas. Aistė kadaise tai pasakojo. Ji bus taipgis mokytoja.

O kas bus jis? Piemuo, paskiau bernas ir šoks vakarėliuose su mergomis arba pats mokės tampyti armoniką. Tokie bus ir kiti ir tai būtų gerai, jei ne tie paukščiai, tas dangaus augštumas paslaptingas...

— Aiste, tau nėra ko užstoti tą piemenį, — sako Juozukas.

— Kodėl ne?

— Jis vistiek mano bernas bus, kai tave keturiais žirgais parsivešiu.

— Tu dar tebesi piemuo ir taip išdidžiai galvoji.

— Ne jis galvoja, o tėvo ūkis, — prasišiepia kitas kaimynas.

— O aš, — sako Jonukas, — tave, Aiste, lėktuvu parskraidinsiu.

— Tu, skurdžiau, ant varlės atjosi, — kerta Juozukas iš viso pykčio.

— Pamatysime, — sako Aistė ir susirinkusi indus eina namo.

Nuo to laiko Jonuką kažkoks kipšas apsėdo: svajonė augo ir augo. Ne dėl Aistės. Kas jam iš jos? Dar daug metų prieš akis ligi užaugimo. Tačiau tasai sidabrinis paukštis, argi jis nepasiekiamas? Mokytojas minėjo nepasiduoti, mokytis visame gyvenime ir galės laimėti. Daug, labai daug... Bet kaip tai daryti? Toje vietoje jo mintys užlūžo.

Vakare, atsimena, jam buvo kažko graudu ir liūdna, kad vos tik srėbtelėjęs vakarienės, padėjo šaukštą ir išbėgo į kiemą.

— Tu vėl degsi žiburį, vėl skaitysi, — pasivijo šeimininkės balsas.

— Nedegsiu, neskaitysiu! — atkirto jau iš lauko.

— Pyksta, — sako šeimininkas.

— Jis išsibarė su piemenimis, — girdisi Aistės balsas. — Jie pjauna jį už tas knygas, o Juozukas šiandien pagavo juokais jo duoną.

— Juozukas, toks išmintingas piemuo! — sako nustebęs šeimininkas.

— Jis žada pas mane atvažiuoti keturiais staininiais, kai užaugsime.

— Jis tai gali padaryti, — patvirtina tėvas.

— O Jonukas lėktuvu...

— To betrūko! — sušuko tėvas. — Tuojau eik gulti. Gražuolė atsirado... Pirma nosį nusivalyk, dar putrina tebėra.

— Tėti, bet pasvajoti galima.

— Suspėsi! Girdėjai, ką tėvas sakė? — nukerta ją ir motina.

Paskiau paglosto galvą ir pavaro į kambarį.

Bet mergaitė išsprunka į kiemą. Tenai randa Jonuką prie šulinio susirietusį ir žiūrintį į žvaigždes.

— Tu vis ilgiesi dangaus, — sako ji priėjusi.

Jonukas valandėlę tyli.

— Aiste, sako jis, — tu galėtumei parodyti man, ką toje gimnazijoje mokėtės. Knygų aš nesuplėšysiu, pati žinai...

— Žinoma, kaipgis... Rytoj per pokaitį, kai visi miegos, mes apžiūrėsime. Dabar mane varo miegoti. Kažką netaip tėvams pasakiau ir jie supyko. Eik ir tu miegoti.

— Ačiū, Aiste!

Ir jie nulindo kožnas į savo vietą.

Kitą dieną prasidėjo mokslo apžiūrėjimas. Nedaug ten buvo naujo nuo pradžios mokyklos turinio, tiktai vokiečių kalba naujausias dalykas.

Aistė susidomėjusi paklausė:

— Kam tau visa tai reikalinga?

— Aš turiu didelę svajonę.

— Kokio didumo?

— Ligi dangaus!

— Pasakyk ją man.

— Negaliu, kol nepasiekiau.

— Kada pasieksi?

— Kai būsiu vyras.

— Aš noriu dabar žinoti.

— Prižadėk man pagelbėti.

— Prižadu.

— Juk tu atsimeni tą lėktuvą? Jame sėdėjo žmogus, o kožnas žmogus yra buvęs piemuo. Jei buvęs piemuo sėdi lėktuve, tai kodėl aš to negalėčiau?

— Gerai, bet kaip aš tau galiu pagelbėti?

— Tu man parodyk, kaip reikia vokiškai skaityti, kaip sprendžia tuos uždavinius su raidėmis. Ir niekam to nesakyk! Toliau aš pats žinosiu ką daryti.

— Gaila, kad ir aš neperdaug žinau.

— Tu gi žinai, ko iš tavęs mokytojai reikalavo. Kartokime visą tai drauge, bus ir tau ir man labai naudinga.

— Gerai, to tau negailėsiu!

Prasidėjo lindimas į knygas, toks alkus ir karštas, net kibirkštys krito iš piemens akių. Rasotos... Visą, ką rado Aistės knygose, jisai ligi rudens susidėjo į galvą.

Rudenį, klevo lapams gelstant, Jonukas pasiprašė savo vieton kitą piemenį, gavo laiko ir išlaikė egzaminus į antrą gimnazijos klasę. Buvo jau perauges, tai gimnazijon nebepriėmė — liepė išlaikyti į trečią. To jis dabar padaryti negalėjo.

Šeimininkai, tai sužinoję, labai stebėjosi, o draugai juokavo: girdi: Giniočio piemuo į kunigus eina... Dėl to Jonukas nebepasiliko antriems metams pas Giniotį — ryžosi eiti savo keliu. Tiktai jo teta, kuri jį augino, nuolatos kalbėjo senos išminties priežodį: "Kaip pasiklosi, taip išmiegosi".

Jis nuėjo žiemai į Telšius ir pristojo pas šaltkalvį Varieją skardos karpyti, vamzdžių cinuoti, dviračių taisyti, — viskas jam sekėsi geriau ir geriau. Atsirado pinigų. Tiktai nebuvo Aistės ir jos knygų. Tačiau laimė buvo jo pusėje — Variejo sūnus buvo silpnas lietuvių kalboje ir kartą Jonukas ištaisė jo rašinį. Žydukui tai labai patiko, žadėjo mokėti po du litu už kiekvieną rašinį, bet Jonukas pasiūlė kitas sąlygas. Pagaliau jiedu susitarė taip: Jonukas mokys žyduką lietuvių kalbos, o žydukas leis naudotis jo knygomis ir pagelbės matematikoje, nes toje srityje tasai buvo stiprus. Variejas, pamatęs, kad jo darbininkas yra visaip naudingas, jam pridėjo penkis litus savaitei, kad tas už jį pabūtų dirbtuvėje, kada ateina šabas.

Taip jis tenai dirbo, gyveno ir skaitė, kaip valgyte valgė, kol pavasarį vėl išlaikė egzaminus į trečią klasę. Tačiau gimnazijos lankyti jau nebeteko. Reikėjo dirbti sau ir savo svajonei, o laikas turi du galu.

Kartą buvo šeštadienio popietis ir toks žavus pavasaris, kad negalėjai tilpti savyje. Pilies kalne žydėjo kaštanai, o pakalnėje, pro namų stogus ir daržus tviskėjo ežeras ir gimnazistės dainavo laivelyje, skambindamos gitarą. Tolumoje, anapus ežero, mėlynavo

gojus. Svajonė traukė jį tenai, o pareiga laikė pririšusi čia, prie šatlkalvio stalo, juodo, kaip pragaras.

Ir tuo metu prie dirbtuvės sustojo dvi šviesios, baltom rankytėm ir blyškiais veideliais, mergaitės, vedinos šalia dviratį su išleista padanga.

— Labą dieną, jaunas meistre! — pasakė viena. — Matai, mums atsitiko nelaimė. Ar negalėtum tuojau pataisyti?

Ta mergaitė jo nepažino.

— Labas, Aiste. Kaip tau sekasi? — atsakė jis.

Dabar tik pro alyvos paišus, pro padidėjusį ūgį mergaitė atpažino balsą, kadaise taip mėgiamą.

— Tai tu, Jonai, čia. Kaip gerai, kaip gerai! O kaip su tavo svajone?

— Ji dar tolima, bet neprarasta.

— Malonu būtų susipažinti, — tarė ir antroji mergaitė. — Ar tik ne tas pats vaikinas, apie kurį pasakojai?

Jis atsimena, kaip Aistė tada raustelėjo. Pasakė, kad tas pats. Antroji mergaitė ištiesė jam rankutę, bet jo rankos buvo baisios. Jie visi kažkaip dėl to nusiminė.

Tačiau sekmadienį jie susitiko. Anoji mergaitė parsivedė namo, vaišino arbata ir pasakė tėvui, kad tas berniukas yra jų asmeniškas mechanikas, kai genda dviračiai, kad jis mokosi namie ir žada būti lakūnu. Dabar nuraudo Jonukas.

Tą pavasarį jis išlaikė egzaminus iš keturių gimnazijos klasių ir gavo pažymėjimą, pasirašytą tos mergaitės tėvo — per egzaminus jiedu turėjo reikalų ir išsiaiškino tolimesnę veikimo paslaptį.

Jis padavė prašymą į aviacijos mokyklą.

Vėliau jis turėjo popierių, priimantį jį į pilotų klasę, aštuonioliką metų, du šimtu sutaupyto nuosavo pinigo ir daugelį gražių prisiminimų. Tikrai negalėtų pasakyti, kas buvo to laimėjimo priežastys, nes ir toji atsitiktinai pamatyta gimnazijos direktoriaus duktė ir pats direktorius, ir jo kolegos ir žydukas su savo tėvu ir visi kiti pagelbėjo eiti tiesiu keliu, tačiau visų viduryje buvo Aistė su pirmomis knygomis, su žvilgsniu į pralekiantį lėktuvą... Taip, tai ji!

Dar keturi metai, drausmingi, įtempti, kur butas, valgis, apranga, mokslas ir dvidešimt penki litai mėnesiui buvo valdiški, o valia — jo! Po keturių metų jis jau lakūnas — pilotas puskarininkis Jonas Gedrimas — buvo jo pilnas dabartinis vardas ir priedo brandos atestatas, teikiąs teisę į karo mokyklą ir leitenanto laipsnį su aukso kryžiumi viršuje, skersai ir išilgai pilotės. Tolimesnioji jo svajonė.

Toje pusėje, kur matosi medžių gojai ir žvilgantis bažnyčios bokštas, turėtų būti Eigirdžiai su Giniočio sodyba prie kelio, su Darkinčio krautuve, kur pirkdavo meškerei kabliukus, būdamas piemeniu. Ten yra juk ir Juozo Pagojaus tėviškė su žirgų žvengimu. Aistė kadaise rašė, kad jis baigė žemės ūkio mokyklą ir dabar yra beveik savistovus ūkininkas.

Ir Aistė! Ak, ji suaugusi į dailią mergaitę, nuostabią!.. Pavasarį, kai buvo parvažiavęs atostogų, sutiko ją Telšiuose netikėtai ir ji nusitempė jį į abiturientų išleistuves gimnazijos salėje. Jiedu šoko ilgą laiką. Ji žibėjo tuo pablyškusiu abiturientės veideliu ir vis nejučiom glostė jo lakūniškos, tamsiai mėlsvos uniformos petį su dviem aukso juostelėmis, su sparniukais ant krūtinės, o kiti žiūrėjo į juos, ir mergaitės žvilgčiojo svajingai.

Panelių valsą grojant atsirado direktoriaus duktė.

— Bent kartą ir mudu pašoksime, — sakė.

— Gaila, kad aš nekoks šokėjas. Gėda sakyti, kaip žinote, nedaug laiko turėjau toms mieloms pramogoms.

— Lakūnas čia staigmena, — juokaudama šnibždėjo ji. — Tik pažvelk į jas visas...

— Negundyki, kad imčiau didžiuotis, — juokavo jis.

Ji tik šypsojosi sukdamosi, truputį atmesdama galvą ir iš to šypsnio galėjai skaityti nemeluotą draugiškumą.

— Dabar tave grąžinsiu, kam priklausai...

Ir jiedu sustojo prie Aistės.

— O, jūs, mergaitės! — tepasakė jis.

Paskiau Aistė su tėvu važiavo namo, pasiėmė ir jį — būtinai reikia dar pabūti pas juos. Jie vaišinosi seklyčioje tarp Aistės giminių ir draugų. Jis atsisveikinęs, išėjo į kiemą, ir išgirdo Aistės balsą ją sulaikiusiai nuo palydėjimo motinai:

— Mamyte, jei jis prašys, aš vistiek tekėsiu už jo. Tikrai, mamyte!

— Vaikeli, aš nesakau, kad jis negeras vaikinas, bet... Nepagalvoji, koks nežinomas lakūno likimas.

— Visų nežinomas, mamyte!

Tuomet priėjo Juozas, nusivedė ją į trobą, mėgino šokti, bet Aistė buvo tokia pavargusi. Paskiau jiedu susėdo pašalyje ant suolo ir jis palinko į ją ir šnekėjo...

Jonas stabtelėjo po klevu, šešėlyje. Staiga nusigrįžo nuo lango, nuo jų, ir nuėjo į naktį. Nuėjo į stotį, o su juo ir gailus vaikystės sapnas, kaip šešėlis.

Po keliolikos minučių jis priskrenda Palangą. Žvilgantis metalo paukštis jau ritasi per žalsvą lygumą ištiesęs sparnus. Jį pasitinka prie angarų mechanikai.

— Pilotas Gedrimas, — raportavo komendantui.

Po valandos galės grįžti, tačiau jam rūpi dar kartą pereiti tą seną žemaičių miestą, niekad neatsibostantį, pilną kvapų ir jūros dainos. Taip, daugel kartų čia skraidyta virš Baltijos žvilgančių bangų ir šaudyta į oro taikinius, daugel kartų būta tarp oro ir vandens plotų tiktai patikimo motoro ir plieno sparnų draugystėje. Kartais galvodavo jis, kad nebūdamas lakūnu, norėtų būti jūreiviu, nes naujai Lietuvai tie du vyrai būtinai reikalingi, o kutenantis pavojaus jausmas dailiai jungėsi su jo sielos nerimu — abu tie vyrai sutapo jame.

Jis grįžo į aerodromą ir išskrido džiaugdamasis šioje kelionėje ir sename mieste atrasta išdaiga, kurią palengva toliau planavo. Dar buvo geras galas lig Eigirdžių, kuriuos jis aplankys iš oro. Truputį iškryps iš kurso ir aplankys. Tik reikia susidaryti laiko atsargą, reikia paspausti daugiau gazo.

Ir taip tada jis nuėjo į stotį, o pas Aistę sėdėjo Juozas su savo keturiais žirgais, žvengiančiais tai mergaitei į ausį. Ji rašė kadaise, ak, tai tik šį pavasarį, kad žada tekėti už Juozo, nes tėvai neleido jai nieko kito pasirinkti, kaip mokytojos darbą ir vyrą su dideliu ūkiu. Sakė, naujame kaime reikia šviesių žmonių. Tai sužadino Aistės širdyje gailesio varpelius. Ji tikrai mylėjo savo žmones ir norėjo būti per jų vaikus tautai naudinga. Lakūnas neberašė jai — ak, buvo to darbo, to kieto, drausmingo ir aštraus darbo, kol baigė du dalykus iš karto: pilotų mokyklą ir suaugusių gimnaziją. Verkiant reikėjo meilę užmiršti. Dabar jis jau ant savo kojų su savo valia karinėje drausmėje. Viskas ten labai dėsninga. Tiktai meilė — kaip diena, nežinai kada kas įvyks — apsiniauks, žaibuos, giedrysis ar lis.

Jis pasiėmė kortelę ir užrašė: "Aistei — nuo Birutės kalno". Tada pririšo ją prie puokštės gėlių. Na, ir juokingas jis, kaip senis — kažkokios pajūrio smiltynų žolės, pušų žalios šakelės ir kažkokia mėlyna žyduolė, kas jos vardą įspės — visa puokštė! O kur aš išmoksiu apie gėles? Nebuvo nei laiko, nei reikalo. Jei

gėlė moka žydėti ir žaliuoti, yra graži ir gera. Taškas. Viskas! Kaip lektorius sakydavo po diktanto. Kareivio meilei viskas atleistina, pasakys ko gero, Aistė, jei bus gera. Jai visai ir nereikėjo to, kad susižiedavo su tuo kerėpla, piemenų karaliumi, žirgininku.

Pilotas patraukė vairolazdę ir paėmė smigimo kampą į Aistės sodybą. Medžiai sulingavo nuo vėjo srovės, sukėlė žemėje dulkes, lėktuvui vėl užsilaužiant į viršų. Jis matė — kiemas pilnas žmonių. Ei, pilote, juk šiandien šeštadienis! Ko gero ir Aistės vestuvės! Palaukite!

Jis paėmė didesnį nuotolį, lenkdamas ratą, ir tuo metu kortelėje užrašė "...kad būtų linksmos vestuvės..." Kiemo žmonės žiūri į augštį užlaužę galvas. Gerai! Pilotas šį kartą nusitaiko pagal pat medžių viršūnes ir išmeta savo puokštę, ir pamojuoja iškišta ranka. Žmonės norės pažiūrėti, kas iškrito, ka, ka, ka!..

Palaukite, padarysiu dar vieną stebuklą, tik reikia iškilti augštai, užtektinai augštai. Jis užplėšia lėktuvą į viršų ir apverčia mirties kilpą. Dar vieną! Dar vieną! Ir čia lėktuvas, išsilygindamas kliudė beržo viršūnę. Vairai nebeveikė. Pilotas tik išjungė motorą. Už kilometro trenkė į pievas. Sutemo.

* * *

Jis pramerkė akis ir buvo šviesu aplinkui, tikra dienos šviesa! Ir kažkas prieina prie jo. Aistė!

— Kur aš dabar esu?

Jis nori pašokti ir apsidairyti, bet skausmas, visuotinas skausmas jį pritraukia prie lovos.

— Ramiau, ramiau, pilote, — sako ji švelniai spausdama jo pečius į patalą.

— Tikrai, kur aš?

— Karo ligoninėje. Tave aptvarstę su gydytoju išsiuntėme tą pat vakarą į Kauną, kur tu priklausai. Turėjai karščio. Jau trečia diena. O, Dieve, kaip gera, kad esi gyvas!

Gyvas, gyvas, gyvas... Jis nori galvoti, bet nuovargis jį užmigdo. Ir kai vėl atsibunda, prie jo sėdi Aistė, paėmusi jo ranką, ir šypsosi taip šviesiai, kaip niekad jos tokios nebuvo matęs. Ir jis atgauna pilną sąmonę, mėgina juoktis. Trys dienos!

— Trys dienos iš Palangos į Kauną! Tai bent skridimas... Antras maršrutas į daboklę... Trečias — lauk iš aviacijos. Ak, tu širdie, mano širdie! Ir tie užkerėti debesys...

— Taip, tie debesys didžiausi kaltininkai, — prašneko atsiradęs majoras Pikturna, — ypač jie pavojingi jauniems lakūnams prieš jų mylimųjų mergaičių vestuves. Suprantama...

— Tamsta! — nustebęs šūktelėjo pilotas. — Atleiskite...

— Taip, tai aš! — kietai nutraukė jį majoras. — Pasveik ir nesirūpink. Tavo raportas tebegalioja, žinai, dėl tos karo mokyklos.

— Bet mano lėktuvas, mano pirmasis karjeros lėktuvas!..

— Užmiršk apie jį! Tu kitą pastatysi, kai baigsi mokslus. Tiek vilčių į tave mūsų aviacijai buvau sudėjęs, o sugalvojai pradžioje tarnybos užsimušti. Juk norėjai būti padangių vėju, nenugalimu sakalu prieš žirgų žvengimą...

Majoras šypsojosi.

Pilotas pakėlė akis į Aistę:

— Tu pasakei?

— Taip, ji pasakė. Žiūrėk man, kad pasveikęs mokėtumei padėkoti tai maloniai panelei. Tave ji beveik iš mirties nagų ištraukė...

Majoras buvo kieto žodžio vyras, bet visados turėjo širdyje daug šilumos visiems drąsios sielos jaunuoliams. Pats pradėjo kario karjerą Lietuvos laisvės karuose panašiu keliu kaip ir Gedrimas — pilotas, fronto skridimai, karininkų kursai, sulaužyta koja, studijos.

— Tai manęs neišmes? — viltingai klausė pilotas.

— Neišmes, nebijok. Tas nuotykis buvo tik bloga laimė. Mes tave seniai stebėjome ir atsirado tau gerų draugų. Pats generolas turi tau kažką slapto savo planuose.

— Ačiū, tamsta majore!

— Skubėk pagyti, tarnyba laukia!

Majoras išėjo, išsinešdamas tėvišką džiaugsmą seno aro širdyje, sudėtą iš laimings nelaimės ir jaunuliškos paslapties. Panaši buvo ir jo jaunystė. Visos jaunystės panašios.

Džiaugsmas ištiko ir abu jaunuoliu.

— Kaip majoras atsirado čia? — pilotas klausė nustebęs.

— Tai mano kaltė. Matai, tu pirmiau kliedėjai ir aš bijojau. Tu protarpiais minėjai majorą Pikturną ir lėktuvą. Pagalvojau ir paskambinau į aviacijos štabą, kad sujungtų su majoru. Pasakiau, kad tu esi čia po lėktuvo nelaimės, kad mini jo vardą, kad nežinau ką nori jam pasakyti. Majoro balsas buvo sujaudintas. Pasiteiravo apie tavo būklę. Tarėsi su daktaru. Paskiau prašė, kad tuojau, kai atgausi sąmonę, paskambinčiau jam. Aš taip ir padariau, o kai atvyko, tu vėl miegojai. Tada papasakojau jam, kaip tu ruošeisi būti lakūnu, kaip tu be atvangos veržeisi pirmyn... Juk tu atleidi man?..

— Ir tu vis budėjai prie manęs?

Aistė nusišypsojo ir tarė jam patyliais:

— Aš atsakiau savo vestuves...

— Tu ir tai padarei?

— Tu seniai buvai manęs reikalingas, kol dar dalinomės knygomis ir žiniomis. Nežinau, ką dabar galvoji...

— Aistė, tu mano brangiausia mergaitė!

Ir ji prisilenkė, kad jis galėtų ją pabučiuoti, sveikąja ranka priglausdamas.

— Idant lakūnų tautoje netrūktų, — švitėdama tarė ji.

— Ačiū, Aiste!

— Ačiū tau už puokštę...

— Prašau, atleisk man už tai!

— Nėra ko atleisti. Tokios dar jokia mergaitė negavo iš mylimojo, tikėki man!

— Tokios mergaitės dar joks lakūnas nesužvalgė...

Ir jiedu kar kartą švelniai apsikabino nuoširdžiam jaunatviškam juokui, pabučiavimo priesaikai.

Mergaitė svajojo:

— Dabar mes būsime drauge. Studijuosime. Paskiau dirbsiu kokioje mokykloje. Ir vis augštyn! Žvilgsniais augštyn, sielomis augštyn, tėviškėlės rytojumi augštyn. Taip, kaip tu visada tikėjai...

Pilotas Jonas Gedrimas taip išaugo į vyrą ir sutiko gyvenimo draugę, padangėje dviems žvilgsniams, kaip aukso stygoms, susibėgus, kur skambėjo dviejų širdžių dainelė apie tolimus debesis.

KARINIŲ ORGANIZACIJŲ REIKALU

DISKUSINIS STRAIPSNIS

Nežinau ar yra kita tauta taip gaji, veržli ir linkusi organizuotai tremty tvarkytis, — bet jau mes lietuviai tai tuo tikrai pasižymime.

Sukūrėm Lietuvai vaduoti kelis veiksnius, atkūrėm visas Nepr. Lietuvoj buvusias politines partijas ir pristeigėm naujų. Pristeigėm visą eilę kultūrinių organizacijų ir susiorganizavom buvę vienos ar kitos profesijos asmenys. Dažnai tas pats asmuo priklauso bent kelioms organizacijoms, netgi valdyboms, o daugelis, dėl tų organizacijų gausumo, — nė vienai.

Ir ne paslaptis, kad tos visos partijos, draugijos, organizacijos nepasižymi dideliu veiklumu. Atrodo, kad daugumai jų trūksta narių, o ir priklausantieji dažniausiai laikosi pasyviai.

Bet aš čia neturiu noro visa tai nagrinėti plačia apimtimi. Man rūpi grynai karinių organizacijų reikalas, kurių vienai ir aš priklausau, t.y. "Ramovei".

Kiek man žinoma, dar Vokietijoj buvo paruošti "Lietuvių Karių S-gos" (ar panašiai) įstatai. Kodėl jų, čia Amerikoj buvo atsisakyta ir įkurta "Ramovės" s-ga su siauresniu tikslu, suburti tik buvusį kadrą, t.y., karininkus ir likt. puskarininkius, man nežinoma.

Manau, kad perdaug nesuklysiu pasakydamas, kad į s-gą įstojo 30—40% esančių tremty karininkų. Dėl vienų ar kitų priežasčių, kasmet s-gos eiles apleidžia daugiau, negu įstoja naujų. Likt. puskarininkiai, su mažom išimtim, nepanoro s-gai priklausyti, jau nekalbant apie eilinius. Praradom atitarnavusius Amerikos kariuomenėje, kurie nuėjo į veteranų postus ir ten gražiai reiškiasi.

Gi priklausą s-gai, daugumoje yra pasyvūs, į susirinkimus atsilanko 20—30% sąraše esančių, o kitur net ir pakartotinai šaukiami susirinkimai neįvyksta, — nes niekas neateina. Dažnai narys laiko save pilnai atlikusiu s-goj savo pareigą, jei jau apsimokėjo nario mokestį. S-gos įstatai nepildomi, nes ne visi apsimoka savišalpos fondui mokestį (o yra skyrių, kur jo ir nerenka).

Mano manymu kadrai nepilnai pateisino savo organizuotumą, o didžioji karių masė paliko palaida, daugumoj niekam nepriklausanti ir tai skaitau yra pats didžiausias nuostolis. O toji masė daugumoj kietose kovose, kad ir II Pasauliniam kare yra užgrūdinta, jautri lietuviškiems reikalams ir pasikalbėjimuse su nuoširdžia meile prisimena Lietuvos kariuomenę, kovas savam krašte ir kitur.

Mano manymu taip pat buvo padaryta klaida atsisakant jungtis su Amerikos Lietuvių Legijonu. Neabejoju, kad tuo mes juos skaudžiai įžeidėm. Tas pats gali atsitikti ir su "Ramove" jei kada (prisiminkim Vengriją), nauja Lietuvos laisvės kovotojų banga užplūstų Ameriką ir mūsų kviečiami jungtis, atsisakytų, — tuo palaikydami mus lyg ir antros eilės, nebetikrais lietuviais.

Neturiu jokio tikslo ką nors kritikuoti, neabejoju gerais iniciatorių norais kuriant vieną ar kitą organizaciją. Bet nemanau, kad matant negeroves, nereikia ieškoti išeities. Nieko nedarant, mes pasidarysim kaip vienas mūsų generolas yra išsireiškęs: ...Mirštančių taurų organizacija...

Kas gi darytina?

Pats vardas "Ramovė" yra gražus, bet nieko ypatingo nepasakantis, — daugumai primenantis buvusias Lietuvos kariuomenės pulkų karininkų ir puskarininkių patalpas, kur buvo valgyklos, šokių-susirinkimų salės, žadimų kambariai, bibliotekos ir pan.

Sugyvinti organizaciją reikia įlieti naujų jėgų ir tai darytina greit. Reikia keisti vardą į "Lietuvių Karių Sąjungą", į kurią galėtų stoti visi, vienaip ar kitaip su ginklu rankoj kovoję Nepriklausomybės kovose, II pasauliniam kare ir visi buvę kariai, šauliai, partizanai.

Reikia panaikinti susirinkimuos kreipimąsi turėtais laipsniais, kas ir dabar dažnai, jau vien tarp karininkų, iššaukia nesusipratimų, pavadinant buvusį majorą leitenantu, ar buvusį j. leitenantą pavadinant pulkininku. Nemanau, kad turėtas laipsnis būtų kažkuo garbingesnis už turimą pavardę.

Plačiau susiorganizavus būtų galima pagalvoti ir apie atgaivinimą pulkų (ar bent ginklų rūšių), tradicijų ir planuoti materiales ir fizines jėgas Lietuvos laisvės kovai.

Štai gal ir nepilnas, su mažais skirtumais įstatuos, tų pačių tikslų siekiančių, karinių organizacijų sąrašas:

1. Lietuvių Kareivių Draugystė (Cicero)
2. Amerikos Lietuvių Legijonas
3. I-II Pasaulinio Karo ir Korėjos Karo Lietuvių Veteranų Postai.
4. Lietuvių Veteranų Sąjunga "Ramovė"
5. Lietuvos Nepriklausomybės Kovų Invalidų Sąjunga
6. Kūrėjų-Savanorių Sąjunga
7. Šaulių Sąjunga
8. D. L. Kun. Birutės Karių Šeimų Draugija
9. Policijos Tarnautojų Sąjunga "Krivulė".

Manau, kad dauguma jų yra Amerikos valdžios jau legalizuotos, tai jų jau nebepanaikinsi.

"Ramovės" Centro Valdyba galėtų imtis iniciatyvos iš jų, ar bent jų daugumos sukurti "Karinių Organizacijų Štabą (Centrą)". Praktiškai kai kur jau ir dabar bendradarbiaujama ir gan sklandžiai. Toks "Centras" turėtų visuomenėj svorį ir neabejotinai galės, kai dėl Lietuvos laisvės prasidės kovos, tą kovą vienaip ar kitaip paremti.

O iš to neabejotiną naudą turėtų ir pats mūsų žurnalas "Karys", nes padaugėtų prenumerata ir taip sustiprėtų finansiniai.

J. Petrulionis

Redaguoja Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje Laikin. Centro Vald. Darbo Prezidiumas.

VIENUOLIKTOJI VALANDA

(ATVIRAS LAIŠKAS VISIEMS LŠST NARIAMS IR NARĖMS "TREMTIES TRIMITO" REIKALU)

Brangūs Broliai ir Sesės Šauliai!

TREMTIES TRIMITO gyvenime išmušus vienuoliktajai valandai, kreipiuosi į Jus, prašydamas brolišk̃os pagalbos ir paramos.

Ryšium su spaustuvės kainos pakėlimu ir kitais finansiniais sunkumais, kiekviename KARIO numeryje TREMTIES TRIMITUI nemokamai tegalime gauti tiktai po 2 puslapius. Žodis "nemokamai" reiškia, kad tuos du puslapius kiekviename numeryje ir toliau sutinka finansuoti KARYS. Jei norime turėti ką nors daugiau, už tai turime užsimokėti mes patys.

Nuo pat pradžios LŠST LCV Darbo Prezidiumo pavedimu tvarkant TREMTIES TRIMITO puslapius, man teko susidurti su KARIO Redakcijos ir Administracijos nepaprastai dideliu ir nuoširdžiu rūpesčiu šaulių reikalais. Jie tikrai padarė viską, kas tik buvo galima, kad TREMTIES TRIMITAS išsilaikytų. Už tai KARIUI priklauso visos Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje gili padėka. Tačiau ateityje mes patys privalom parodyti daugiau iniciatyvos ir pagrindinę TREMTIES TRIMITO finansinę naštą perimti į savo rankas, ne vien dėlto, kad jinai KARIUI tampa per sunki, bet, visų pirma, todėl, kad yra visiškai **nešauliška** sėdėti sudėjus rankas ir žiūrėti, kaip mums priklausantį darbą dirbame ne mes patys, bet kiti.

Be abejo, visi sutiksime, jog turėti tiktai po du puslapius TREMTIES TRIMITUI neužtenka. Sąjungai augant ir stiprėjant, į tiek vietos nėra galima sutalpinti net pačios reikalingiausios medžiagos. Didesnis puslapių skaičius yra neišvengiamas ir neatidėliojamas būtinumas.

Techniškais sumetimais, KARIO Redakcijai būtų patogiausia, jei mes TREMTIES TRIMITUI užsakytumėm ir apmokėtumėm **4 papildomus puslapius**; tuo būdu, prie 4 mūsų apmokamų papildomų puslapių pridėjus ir toliau KARIO finansuojamus 2 puslapius, **gautumėm iš viso po 6 puslapius TREMTIES TRIMITUI,** kaip kad, pav., šių metų rugpjūčio-rugsėjo mėn. numeryje.

Kiekvienas toks padidintas — 6 pusl. TREMTIES TRIMITO numeris mums kainuoja $55.00. Už rugpjūčio-rugsėjo mėn. numerį ta suma buvo užmokėta iš LŠST L. Centro Valdybos kasos. Tačiau L. Centro Valdyba turi daug mažiau pinigų savo ižde, negu šaulių vienetai, ir TREMTIES TRIMITO finansavimo naštos pati viena pakelti negali.

Todėl LŠST LCV Darbo Prezidiumo ir TREMTIES TRIMITO vardu prašau šaulių vienetų ir pavienių šaulių skubios ir energingos paramos. Kad toji parama būtų labiau efektyvi, siūlau sekantį planą: —

1. — Kiekvienas šaulių vienetas apsiima finansuoti bent vieną arba du TREMTIES TRIMITO numerius. Kiekviename numeryje pažymima, kad jį finansavo toks ir toks šaulių vienetas, ir įdedama nuotrauka iš to vieneto gyvenimo — veiklos.

2. — Šalia ištisų vienetų, gal atsiras vienas kitas šaulys ar šaulė, kuris panorės arba pats vienas, arba drauge su keliais kitais idėjos broliais — sesėmis suaukoti $55.00 — vienam numeriui reikalingą sumą. Tuo atveju TREMTIES TRIMITUI būtų labai malonu turėti tokios aukotojų grupės nuotrauką.

3. — Laiko taupumo sumetimais, visus TREMTIES TRIMITUI skiriamus pinigus — aukas prašau siųsti tiesioginiai į T. T. redakciją, sekančiu adresu:

V. A. Mantautas
5631 Porter Street
Detroit 9, Mich., U.S.A.

DĖMESIO: Kas pasakyta dėl pinigų persiuntimo, liečia **tiktai** TREMTIES TRIMITĄ. Visi kiti LŠST LCV skirti pinigai ir toliau siunčiami LŠST LCV Iždininkui.

4. — Persiunčiant pinigus TREMTIES TRIMITUI, prašau **aiškiai pažymėti** (kadangi visa tai turės būti skelbiama T. T. puslapiuose), **ar tai viso šaulių vieneto, ar paskiros šaulių grupės, ar pavienio asmens auka.** Paskutiniaisiais dviem atvejais, prašau išvardinti visų aukojusių pilnus vardus ir pavardes, ir taip pat, po kiek kuris paaukojo.

5. — Šalia aukų, labai prašau atsiųsti daugiau informacijų, reportažų, nuotraukų iš vietinės šauliškos veiklos. Tų dalykų jau kuris laikas pasigendame. Taip pat pasigendame ir ilgesnių straipsnių.

Ta pačia proga noriu pranešti naujieną, kuri bus ypač maloni šaulėms moterims. LŠST LCV Darbo Prezidiumo ir LŠST LCV Šaulių Moterų Skyriaus prašoma, Prezidiuman sutiko įeiti šaulė **Kunigunda Kodatienė,** kaip **LŠST LCV Šaulių Moterų Spaudos ir Švietimo Vadovė.** Sesė Kodatienė tai pat sutiko redaguoti **šaulių moterų skyrelį TREMTIES TRIMITO puslapiuose.**

Sesė K. Kodatienė yra gerai pažįstama vyresniajai šaulių kartai, todėl sekančios informacijos apie ją skiriamos **šauliškajam tremties jaunimui.**

Sesė Kodatienė nepriklausomos Lietuvos laikais bendradarbiavo TRIMITE, 1935 — 1938 m. vadovavo Žemės Ūkio Ministerijos Šaulių Moterų Būriui; 1938 — 1940 m. buvo Šaulių Moterų Centro Tarybos narė — Švietimo Vadovė; 1939 — 1940 m. redagavo ŠAULĘ, puošnų ir gražų šaulių moterų žurnalą. Šaulių Sąjungos siunčiama, kaipo šaulių moterų atstovė drauge su Lietuvos Šaulių Moterų Vade lankėsi Suomijoje, dalyvaudama Suomijos LOTTA SWARD organizacijos iškilmėse, ir taip pat vizitavo Estijos bei Latvijos šaules. Už nuopelnus apdovanota Šaulių Žvaigždės Ordinu .

Viso TREMTIES TRIMITO redakcinio kolektyvo vardu nuoširdžiai sveikindamas sesę K. Kodatienę kaip šaulių moterų skyrelio Redaktorę, **prašau šaules moteris visa jas liečiančią medžiagą siųsti tiesioginiai sekančiu adresu:**

Mrs. K. Kodatienė
16228 Haviland Beach Rd.
Linden, Mich., U.S.A.

Brangūs Broliai ir Sesės! Artinasi Naujieji 1958-ieji Metai. Ką jie atneš mūsų mylimai Šaulių Sąjungai ir jos gyvenimo veidrodžiui — TREMTIES TRIMITUI? Ar jis bus puošnesnis, gražesnis, su nuolatiniais 6 puslapiais, su šaulių moterų skyreliu, su įdomia ir aktualia medžiaga, su šauliškos ideologijos ir broliškumo skaidriai liepsnojančia ugnimi? Ar jį į rankas paėmęs šaulys ir šaulė pajaus stipriau plakant savo širdį, pajaus džiaugsmą ir sveiką pasididžiavimą savąja idėjine šeima?

Į šį klausimą, brangūs šauliai ir šaulės, TREMTIES TRIMITAS pats vienas atsakyti negali. Vienintelis TIKRAS atsakymas tėra **Jūsų visų** atsiliepimas į šį broliškos pagalbos ir paramos prašymą, TREMTIES TRIMITO vienuoliktajai valandai išmušus ... TREMTIES TRIMITAS tikis, kad Jūsų atsakymas bus **ŠAULIŠKAS!** To atsakymo belaukiant, nuoširdžiai spaudžiu visiems rankas, linkėdamas daug laimės ir vidinės šilimos šventėje To, Kuris neša taiką ir ramybę visiems geros valios žmonėms žemėje.

Jūsų

šaulys Vaidievutis A. Mantautas,
LŠST LCV I Sekretorius,
Ryšių Skyriaus Viršininkas

1957 m. spalių 20 d.

Lietuvos Šaulių Są-gos Centro Valdybai.

Mūsų metinio visuotinio susirinkimo proga nuoširdžiai sveikiname Mielus Lietuvos Šaulius ir aŠules tremtyje, linkime gražios sėkmės ir ištvermės budint Tėvynės sargyboje.

Susirinkimo pirmininkė:
NINA GRIGALIŪNIENĖ

Susirinkimo sekretorė:
AL. LIKAUDENIENĖ

6 p. Pilėnų Kunigaikščio Margio P. kapelionas dr. kun. Gronis Kalėdų metu Klaipėdos kareivinėse laisvos Lietuvos laikais. Jo kairėje ltn. Sereika, deš. ltn. Marčiukaitis, Lesniauskas ir Vitkus.

SULAIKYTAS KONTRABANDINIS KUTERIS "KERWIEDER"

TEODORAS PAPARTIS

1926 m. rudenį, tikslios datos neprisimenu, Klaipėdos krašto pasienio policijos motorlaivio "Savanoris" vedėjas gavo įsakymą iš policijos vado paruošti motorlaivį kelionei į jūrą. Įsakymas buvo gautas vėlai vakare, tad reikėjo viską daryti patamsėje, apgraibomis, o be to, pasiruošimo laikas buvo duotas labai trumpas. Viską reikėjo skubiai tvarkyti. Šviesų negalima buvo uždegti, kad niekas jų nepastebėtų ir nepraneštų nusikaltėliams apie motorlaivio "Savanoris" pasiruošimą kelionei.

Motorlaivis "Savanoris" nuolatos stovėjo Klaipėdos uosto Tvirtovės įlankoje. Iš čia, atsukus tiltą, "Savanorį" reikėjo išvesti į Dangės upę, o iš Dangės upės jau buvo galima plaukti į jūrą.

Kiek prisimenu, tas rudens vakaras buvo ne tik tamsus, bet ir rūku dengtas. Tačiau nei lietaus, nei stipraus vėjo nebuvo. Tik drėgnas ir šaltas oras.

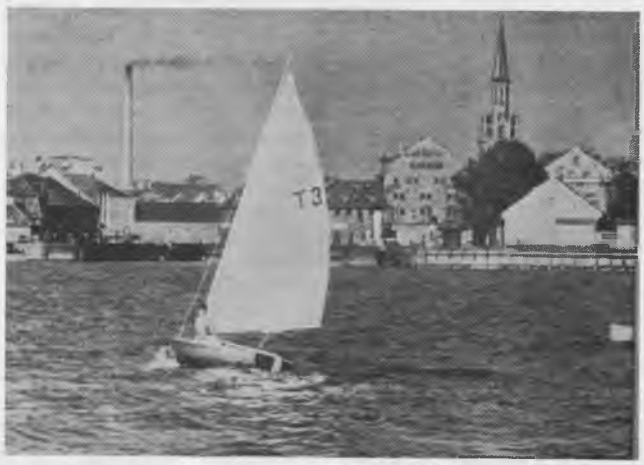

Atidarę Tvirtovės tiltą ir išvedę motorlaivį "Savanoris" į Dangės upę, užvedėme motorus ir tyliai be signalinių šviesų išplaukėme į jūrą. Praplaukęs Klaipėdos uosto molus, "Savanoris" išėjo į atvirą jūrą. Tikrai nebeprisimenu, bet, berods, paėmė kursą N.W. Plaukęs kurį laiką nurodytu kursu, vėliau pradėjo kursą kaitalioti, tokiu išskaičiavimu, kad ties Kunigiškių kaimu "Savanoris" būtų apie 8—10 jūrų mylių nuo krašto.

Jūra, palyginti, buvo rami. Naktis pašėlusiai tamsi: Nors į akį durk. Ką nors pamatyti ar pastebėti jūroje buvo nebeįmanoma. Vienintelė šviesa, tai mažytė kompasą apšviečianti lempelė, bet ir toji iš visų pusių izoliuota taip, kad jos šviesa niekur į šonus neprasimuštų, o tik šviesos spinduliai tiesiog kristų į kompasą. Tamsus ir rūku dengtas buvo ir jūros paviršius. Tokiame ore plaukiojimas buvo sunkus ir pavojingas. Kiekvienu momentu galėjome su kuo nors netikėtai susidurti.

Po vidurnakčio pradeda truputį giedrėti ir kiek vėliau tamsa pasidarė netokia baisi. Jūreivių akys priprato ir prisitaikė prie tamsumos. Artinasi rytas, o mes vis dar šliaužinėjome po jūros paviršių, tai šen, tai ten, keisdami kursą. Visai į paryti dangus pragiedrėjo. Jau buvo galima kai ką pastebėti jūroje. Netrukus buvo pastebėtas už poros jūrų mylių nuo "Savanorio" nedidelis žvejų kuteris. Pastebėtas kuteris laikėsi nuo krašto apie 9—11 jūrų mylių tarp Palangos ir Kunigiškių kaimo.

Nepažįstamasis žvejų kuteris pastebėjo, kad motorlaivis "Savanoris" paėmė kursą tiesiog į jį ir padidintu greičiu pradėjo skubiai artintis prie kuterio. Tuo pačiu metu kuteris taip pat pradėjo kaitalioti kursą ir pasileido bėgti gilyn į jūrą. Įtarimas aiškus, kad šis nepažįstamasis kuteris yra atgabenęs kontrabandinių prekių ir pardavinėjo mūsų krašto žvejams.

Motorlaivio "Savanorio" vedėjas žūtbūt pasiryžo sulaikyti bėglį ir patikrinti jo krovinį. "Savanorio" vedėjas įsako įgulai pasiruošti įvairiems netikėtumams. Galima buvo laukti, kad bėgantis kuteris, "Savanorio" persekiojamas, gali kiekvienu momentu atidaryti ugnį. Bet kontrabandinio laivelio įgula ginklu nesipriešino, nes, kaip vėliau paaiškėjo, buvo labai silpnai ginkluota. Motorlaivio "Savanorio" įgula taip pat jokio šūvio nepaleido, o tik davinėjo įspėjamuosius signalus ir reikalavo kontrabandinį kuterį sustoti.

"Savanoris" pasivijo į jūrą bėgantį kuterį ir jį sulaikė. Sulaikytasis kuteris buvo vardu "Kerwieder" iš laisvojo Dancigo uosto. Keli motorlaivio "Savanorio" įgulos nariai buvo perkelti ant sulaikytojo "Kerwieder" gabenamų prekių ir dokumentų patikrinti. Patikrinimo metu paaiškėjo, kad "Kerwieder" pakrautas neakcizuoto spirito ir kroviniui pateisinti jokių dokumentų neturėjo. Krovinio sandėliai buvo atidaryti ir dalis neakcizuoto spirito jau buvo išparduota Lietuvos teritorijos vandenyse.

Kuterio "Kerwieder" įgulą sudarė 5 asmens. Du motoristai, vienas kuterio kapitonas ir du jūreiviai. Visi jie buvo laisvojo Dancigo miesto piliečiai. "Kerwieder" su visa įgula ir kroviniu buvo paimtas ant buksiro ir anksti rudens rytą atgabentas į Klaipėdos žiemos uostą. "Savanorio" įgulos nariai džiaugėsi sulaikytu laimikiu, sakydami, kad šios nakties vargai apsimokėjo. Artinantis "Savanoriui" prie Žiemos uosto, pačiame uoste jau stovėjo nemažas būrys žvejų, norėdami pamatyti, kokį laimikį motorlaivis "Savanoris" pagavo.

Sulaikytas kontrabandinis kuteris "Kerwieder su žmonėmis ir neakcizuotu spiritu buvo perduotas Klaipėdos muitinei. Klaipėdos muitinė konfiskavo prekes ir gabenimo priemonę, o nusikaltėliams iškėlė teisme bylą.

Už keleto mėnesių po konfiskavimo ir teismo bylos išsprendimo, Klaipėdos muitinė paskelbė gabenimo priemonei viešas varžytines. Iš viešų varžytinių Klaipėdos žvejai nupirko kuterį "Kerwieder". Jį perdažė, pakrikštijo nauju vardu ir paleido vėl į darbą, bet tik ne kontrabandai gabenti, o žvejybai vykdyti.

SPORTAS ŠIŲ DIENŲ LIETUVOJE

Edvardas Šulaitis

Sportas šių dienų Lietuvoje yra gana gyvas, nors jis daugumoje yra pajungtas į propagandinį vežimą ir turi tarnauti sovietiniams interesams. Visa eilė lietuvių yra prasimušę į sportines augštumas, patekdami į geriausiųjų Sov. Sąjungos sportininkų tarpą, tačiau ten sąmoningai yra nuslepiama jų tautybė ir rungtynėse su kitataučiais jie yra pristatomi tik kaip Tarybų Sąjungos atstovai.

Dabartiniu metu ten populiariausia sporto šaka yra tapęs krepšinis ir du kartu lietuviai yra tapę Sov. Sąjungos krepšinio meisteriu. 1947 m. augščiausios A klasės pirmenybėse I-ją vietą laimėjo Kauno Kultūros Institutas, o 1951 m. Kauno Žalgiris.

Yra pažymėtina, jog 1957 m. sausio 19 d. Kaune buvo paminėta 35 metų sukaktis, kai Lietuvoj yra žaidžiamas krepšinis. Čia paskaita skaitė Vytautas Kulakauskas, o krepšinio veteranai: Lagunavičius, Butautas, Kulakauskas, Sercevičius ir Variakojis gavo dovanas. Ši sukaktis kiek primena 1957 m. lapkričio 9—10 d.d. Čikagoje suruoštą Lietuvos krepšinio pergalių 20 metų sukakties minėjimą, tačiau savo pasisekimu toli viršijanti pirmąjį.

Nemaža lietuvių krepšininkų yra dalyvavę Sov. Sąjungos rinktinėje susitikimuose dėl Europos meisterio vardo ir olimpinėse komandose. 1947 m. Pragoj žaidė Butautas, Kulakauskas, Lagunavičius ir Petkevičius; 1951 m. Paryžiuje: Butautas ir Lagunavičius; 1953 m. Maskvoje: Butautas, Lagunavičius, Lauritėnas ir Petkevičius; 1955 m. Budapešte: Lauritėnas, Petkevičius ir Stonkus; 1957 m. Sofijoj: Lauritėnas ir Stonkus. Olimpinėse Sov. Sąjungos komandose žaidė šie lietuviai — Helsinkyje: Butautas, Lagunavičius ir Petkevičius, o Melbourne: Lauritėnas, Petkevičius ir Stonkus, kurie nemaža prisidėjo prie sidabro medalių laimėjimo.

1957 m. rugsėjo mėn. pasižymėjęs krepšininkas Justas Lagunavičius išvyko į Šanchajų, kur, kaip tarybinė spauda praneša, dvejus metus treniruos tenykščius krepšininkus.

Gana populiarus yra ir futbolo žaidimas. Viena lietuvių komanda — Vilniaus Spartakas dabartiniu metu žaidžia Sov. Sąjungos "B" klasės pirmenybėse, kuriose laikosi maždaug lentelės viduryje.

1957 m. rugsėjo 28 d. Lietuvoje pravestoje V-ie Pabaltijo ir Baltarusijos respublikų spartakiadoje Lietuva futbole laimėjo II-ją vietą. Pirmaisiais buvo latviai prieš kuriuos lietuviai sukovojo 0:0.

Pereitais metais Kaune ivyko futbolo rungtynės tarp Kauno ir Vilniaus veteranų futbolininkų. Čia vilniečių sudėtyje buvo gerai pažįstami žaidėjai: Paberžis, Skalskis, Stankevičius, o pas kauniečius matėsi: Dzindziliauskas, D. Ilgūnas, Galvičius, Kersnauskas, Z. Sabaliauskas ir kt.

Šių metų rugsėjo mėnesį iš gyvųjų tarpo iškeliavo pasižymėjęs futbolininkas, buvęs Lietuvos rinktinės žaidėjas Henrikas Kersnauskas, apie kurį Lietuvoje išeinančiame laikraštyje "Sportas" nekrologą parašė St. Paberžis, paminėdamas, jog "respublikos futbolininkai — senieji ir jaunieji — nepamiršo Kersnausko, gero futbolininko, atsidavusio trenerio, nuoširdaus žmogaus".

Sov. Sąjungos ir pasaulio sportininkų eilėse neblogų pasekmių yra pasiekę dabarties Lietuvos lengvaatletai: bėgikas Pipynė yra Sov. Sąjungos meisteris 1,500 m. bėgime, o Mikėnas 20 km ėjime užima IV-tą vietą. Disko metime Baltušnikas yra trečias ir Pocius septintas geriausių Sov. Sąjungos diskininkų tarpe. Pas moteris jieties metime lietuvaitė Zalgaitytė turi VII-ją vietą. Čia duotos vietos yra skaitomos pagal geriausias pasekmes, pasiektas visoje Sov. Sąjungos sporto istorijoj.

Neblogesnių pasekmių galima užtikti ir bokse, kur lietuviai Šocikas, Juškėnas, Murauskas, Tamulis, Rugys ir kiti yra nekartą įveikę rusų ir kitų tautų atstovus Rusijos pirmenybėse ar kituose svarbiuose susitikimuose.

Taip pat vieni iš geriausiųjų Sov Sąjungoje yra lietuvos stalo teniso ininkai, kurių dauguma žaidžia už tarybinę rinktinę. Čia pažymėtini A. Saunoris, R. Paškevičius, N. Romanauskaitė, R. Saulytis, V. Čepaitis, Balaišienė, A. Tvarionaitė ir k.

Dabartinėje Lietuvoje yra geri dviratininkų, šaudymo specialistų, tinklininkų bei kitų šakų sportininkų.

Apie sportinius pasirodymus informuoja sporto laikraštis "Sportas" — Kūno Kultūros ir Sporto Komiteto prie LTSR ministrų Tarybos ir LRPST organas. Jame dažnai yra gana smarkios kritikos sportui vadovaujantiems asmenims, kolektyvams ar pavieniams sportininkams.

1957 m. rugsėjo 13 d. laikraščio numeryje tilpo įdomus pasikalbėjimas su daugiamečiu prie Uragvajaus lietuvių centro Montevideo (Uragvajaus) mieste Sporto klubo "Lituania" pirmininku Antanu Sausiu. Jis iš VI pasaulio festivalio Maskvoje buvo užsukes ir į Lietuvą. Čia jis pasisakė, jog sekančiais metais jo vadovaujamas klubas norėtu atvykti į Lietuva ir išbandyti jėgas draugiškuose susitikimuose.

Mums yra gana neaišku, kokiu būdu šis žmogus turėjo progą nuvykti į Lietuvą ir ar iš tikrųjų jis yra "Lituania" klubo pirmininkas, nes mes tokio iš viso nebegirdėjome.

Tai tokios yra sportinės nuotrupos iš šių dienų Lietuvos, kurios mums pasiekia, skaitant tarybinę spaudą.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Juozas Vaičeliūnas, ŽYMIEJI KARO VADAI, karinės istorijos populiarizacija; 215 psl., iliustruota žymių karo vadų paveikslais. Kieti viršeliai, kaina 3 dol. Knyga gaunama pas knygų platintojus ir pas autorių, kuris ją išleido: 195 Drinkwater St., Sudbury, Ont., Canada.

VAK. VOKIETIJA

Naujoji Vokietijos kariuomenė. Vokietijoj dažnai viešai pasisakoma prieš atsikuriančią kariuomenę. Bet plačioj visuomenėj jaučiamas jai tradicinis prijautimas. Eilinis vokietis jaučia, kad kariuomenė reikalinga ir joje tarnauti yra garbinga.

Tokioj aplinkoj gimsta naujoji Vokietijos kariuomenė. Naujoji tvarka daug kuo skiriasi nuo prieškarinės. Žingsnis sušvelnėjęs, sukiniai ne toki staigūs, mažiau "Jawohl, Herr Hauptman". Privalu sveikinti viršininkus tik vieną kartą dienoje. Virtuvės, valgyklos ir kitos administracinės tarnybos atliekamos civilių. Kareivinėse matyti maršl. Hindenburgo paveikslų, bet nedaug kuris iš kareivių žino, kas jis toks buvo.

Šiais metais trijų divizijų manevrai parodė, kad gyventojai savą kariuomenę mėgsta. Jie manevruojančią kariuomenę sutiko su gėlėmis, sveikinimais ir vaišėmis.

Kariuomenės atkūrimas Vokietijos ūkini gyvenimą paveikė mažai, nes kraštas atsistates, krašto gynimo biudžetas nedidelis.

Dabar kariuomenėje yra 134,500 vyrų; iš jų tik 16,500 pašaukti, kiti savanoriai. Trys divizijos, nors ir nepilnos, pervestos NATO žinion. Jau yra kadrai sekančiom keturioms divizijoms ir trims korpų štabams. Tikimasi iki 1961 metų vokiečiai suorganizuos jiems leistas 12 divizijų. Iki to pat laiko bus suorganizuoti 50,000 vyresnio amžiaus vyrų į teritorinius dalinius. Jų paskirtis — vidaus saugumas, kelių apsauga ir pasienio prieštankinė tarnyba.

Vokietijai yra leista turėti iki 500,000 karių. Aviacija turės apie 1,326 lėktuvus, išskiriant sunkius bombonešius; laivynas — iki 170 mažų (iki 2,800 tonų) karo laivų, taip gi savo lėktuvų.

Šiuo metu tik kukliai pradėta, bet apie 1962 metus, tikima, Vokietijos kariuomenė bus pati moderniausia. Organizacija ir ginklavimas dar nenusistovėję; neturi raketų ir atominių ginklų, bet, mamanoma, juos gaus ar bus leista patiems gamintis. Jau dabar gaminasi savus autovežimius, ryšio lėktuvus Dornier 27, planuoja gaminti kulkosvaidžius M-42 ir Cetmae šautuvus. Perka geriausius lėktuvus, kartu su prancūzais stato 30 tonų dyzelinį tanką, stato savus karo laivus. Kada karo technikoje vyksta revoliuciniai pasikeitimai, naujas apsiginklavimas Vokietijai duoda daug pirmumų.

Vyrai, kurie kuria naują kariuomenę, yra patyrę, daug parako matę kariai, tiek karininkai, tiek puskarininkiai. Nemaža jų nešioja pereito karo žaizdas. Šioje kūryboje jie turi suderinti praeitį su ateitimi. Jie mėgsta karinę tarnybą, ginklo draugystę, uniformą ir myli savo Vaterlandą. Daugelis grįžo kariuomenėn, nes civiliame gyvenime negalėjo prisitaikinti. Žinoma, grįžo tik atrinktieji.

Amerikiečiams vokiečių naujieji kareiviai labai patinka. Jie esą žvalūs, sumanūs, gerai mokosi, viską greitai supranta. Fiziniai esą silpnoki, bet protiniai puikūs. Nepastebėta jokio priešiškumo karininkams ir bendrai disciplinai ,ko anksčiau amerikiečiai tikėjosi.

Karinė tarnyba sutvarkyta naujai išleistais įstatymais, kurie daug teisių suteikia civilinei kontrolei.

Generalinio Štabo galia suvaržyta. Karininkams Gen. štabe nuolatos tarnauti neleidžiama.

Kiekvienos kuopos kareiviai gali išsirinkti savo įgaliotinį kalbėti visų vardu. Kareivis gali komandos tvarka skųstis pačiam Krašto Gyn. Ministrui. Parlamento Gyn. Komiteto nariai lanko ir inspektuoja dalinius, dažnai be įspėjimo.

Karininkų baudimo galia apribota. Didesni nusikaltimai perduodami teisti civiliniams teismams.

Savanoriai gauna apie 222 DM mėnesinės algos bei įvairius šeimos priedus. Pašauktieji — 2 DM dienai. Maistas geras, iki 4,000 kal. Kareivinės geros, švarios, bet be ištaigos.

Mokymas sistemingas ir užgrūdinantis. Dažnai girdima daina.

Yra nemaža ir neišspręstų problemų: pašauktųjų tarnybos laikas per trumpas (12 mėn.), permažai jaunų karininkų, dar trūksta kareivinių, ginklavimo ir tiekimo tarnybos nespėja su naujų vienetų organizavimu.

Sunkiausia neišspręsta problema yra, kaip surasti vidurį tarp per didelio demokratiškumo ir per didelio militariškumo kariuomenės mokyme, auklėjime ir drausmėje. Dažnai pasitaiko nukrypimų į per didelį demokratiškumą. Iš tikro niekur nėra ir negali būti tikrai demokratiškos kariuomenės. Jei tokia būtų, tai ji būtų ne kariuomenė, bet ginkluota minia. Kariuomenėje turi būti vienas, kuris įsako ir kiti, kurie klauso ir vykdo. Dabar kai kada vokiečiai, bijodami Hitlerio šešėlio, bando nustatyti paklusnumo ribą. Tai gali turėti neigiamų pasėkų.

Praeities klaidų, dabarties ir ateities sąmoningas ir kirtiškas įvertinimas bei pastangos, kurias civiliniai ir kariniai vokiečiai daro, atrodo, leis jiems surasti teisingą vidurio kelią. **J. L.**

KANADA

Naujoji Kanados vyriausybė numato padaryti nemaža pakeitimų kariuomenėje. Divizijos panaikinamos, brigados pasidaro operaciniais vienetais. I-mos pėst. divizijos štabas jau išformuojamas. 1958 metais taktiniai pratimai vyks pagal naują brigadų organizaciją.

Europoj esanti aviacijos divizija (12 eskadrilių) bus palaipsniui atraukta namo. Ja dalinai pakeis sprausminių naikintojų su vairuojamomis raketomis eskadrilės.

Projektai pastatyti 3 eskadriles sprausminių naikintojų Mark VI pačios Kanados gynybai yra sustabdyti.

Gynybos Departamento būstinės statybos yra laikinai atsisakyta.

Karinio rezervo daliniai sumažinami. Poligono pratimai jiems panaikinami. Metinis tarnybos laikas sutrumpinamas iš 60 dienų į 40. Atlyginimas už tarnybą sumažinamas. Spėliojama, jog rezervo tarnybą norima visai panaikinti.

Lengvieji ginklai judriai kariuomenei, M. M. Johnson, Jr. Straipsnis tilpęs ORDNANCE lapkr.-gruodžio mėn. Nr.

Modernusis karas be sunkiųjų ginklų, reikalauja taip pat ir lengvųjų. Komunistiniai kraštai juos tebegamina ir tebevartoja. Iš 14 karų, įvykusių įvairiuose pasaulio kraštuose po II Pas. karo, dvylikoje dalyvavo komunistai.

Ateities karuose dar vis numatoma, jog greta sunkiųjų ginklų, raketų ir atominių bombų bus vartojami žmogaus prieš žmogų asmeninei kovai ir lengvieji arba rankiniai ginklai.

Nepersenai NATO kraštai priėmė bendrą standartinį 9 mm šovinį: Amerikos orinės jėgos savo .38 cal. sunkų revolverį pakeitė lengvesniu. Automatiniai 9 mm pistoletai ir .30 cal. karabinai turi tik paprasto pistoleto vertę, išskyrus, kai jie šaudomi nuo peties, tada ginklo veiksmingumas kyla keturgubai. Tačiau iš viso automatinių, rankinių ginklų vertė buvo perdėta, daug veiksmingesni yra pusiau automatiniai, nes jie taiklesni.

Visuose kraštuose yra dedamos pastangos suprastinti ir suvienodinti rankinius ginklus ir įvesti kuo mažiau skirtingų jų tipų. Amerikos kariuomenėje išvystytas naujas .30 cal. šautuvas turės pakeisti turimą senąjį šautuvą, pistoletą, karabiną, rankinį kulkosvaidį ir net sunkesnį BAR (Browning automat. šautuvą). Automatinis šautuvas M-14 (8.5 sv.) su 20 šovinių apkaba, pakeis M-1 šautuvą (9.75 sv.), lengv. kulkosvaidį, M-1903 šautuvą (8.7 sv.) ir M-15 šautuvą su dvikoju (12 sv.) ir pagaliau 20 sv. BAR.

Lengvo pistoleto, makštyje prie diržo nešiojamo, reikalas ir ateityje lieka aktualus. Naujoje pentominėje armijoje daugelis karių turės nešti ar aptarnauti įrankius ir ginklus, kurie užims jų abi rankas ir jie šautuvo jau nebegalės nešti. Tokiems kariams bus reikalingas lengvas makštinis pistoletas, kuris reikalui esant galima būtų šauti ir nuo peties. Toks pistoletas turėtų būti nesunkesnis kaip 3 svarų, su 15 šovinių apkaba, pusiau automatiškas, su kuriuo būtų įmanoma gulsčiomis, iš 100 jardų, nuo peties kliudyti visus 15 šūvių į 10 colių skersmens apskritimą. Jo kalibras turėtų būti .220 su kulkos pradžios greičiu 2,800 pėdų per sekundę, vamzdis — 8 colių ilgio. Normalus pistoletas, šautas iš rankos, yra pavojingas tik 25 jardų atstumo, nuo atramos ir laikant abiem rankom — iki 50 jardų.

Spėjama, kad ateities kariuomenėj tokiu pistoletu, tinkamu artimoms kautynėms, bus ginkluoti apie 70% visų karių.

Šautuvas yra artimų kautynių ginklas ir jo taiklumas yra geras iki 400—500 jardų, ne toliau. Tačiau šautuvas tikrai veiksmingas yra tik 100—200 jardų atstume. Iš 3 šūvių, paleistų 100 jardų atstume normaliai kliudo vienas, tuo tarpu 200 jardų atstume kliudo vienas iš 9 šūvių, 300 jardų atstume — vienas iš 15 ir 500 jardų atstume — vienas iš 30 šūvių. Toki daviniai yra šaudant šaudykloje, ramiose sąlygose, pusiauautomatiškai. Jei būtų šaudoma laisvai iš rankos, rezultatai būtų 4 kartus menkesni ir taiklumas ribotųsi 200 jardų atstumu.

Tačiau kautynėse visi šitie daviniai būna dar daug kartų blogesni. Apskaičiuota, jog Korėjoje amerikiečiai vienam kliudytam priešui iššaudavo ½ tonos šautuvinių šovinių. Manoma, kad toks nepaprastai didelis kiekis veltui išleistų šovinių yra pasekmės per didelio rankinių ginklų suautomatinimo. Čia jau kyla rimta šovinių tiekimo problema.

Pusiauautomatinių rankinių ginklų rezultatai būtų žymiai geresni.

Z. R.

Pėst. brigada, buvusi Vokietijoj, parsivežė namo "Baby Battalion". Pirmą kartą istorijoje karo daliniai grįžta iš tarnybos svetimam krašte skaitlingesni, negu išvyko. Prieauglis 1,100 žmonų ir vaikų. 215 karių vedė Vokietijoj: 154 vokietes, 42 angles, 8 olandes, 4 danes ir belges, 2 prancūzes ir 1 austrę. Viso brigados šeimoms gimė 860 vaikų. Tas visas prieauglis Kanadoje dabar ir vadinamas "Baby Battalion".

J. Skardis

ATITAISOME:

O. Žadvydo straipsnyje L.K.M. IX laidos sukaktis, tilpusiame KARIO Nr. 8, rastos šios korektūros klaidos:

252 psl. 7 eil. atspausdinta: 1924 m. rugsėjo 20 d., turi būti 1924 m. rugsėjo **30** d. 29 eil. atsp. k. Talevičius, turi būti: **Z. Talevičius.** 32 eil. atsp. Tarulis Jankauskas, turi būti Tarulis, Jankauskas. **4** eil. iš apačios atsp. Kniukšta, turi būti **Šiukšta.** 252 psl. antroj pastraipoj 2 eil. iš viršaus atsp. kpt. Kniukšta, turi būti kpt. **Šiukšta.** 18 eil. atsp. IX-tą laidą baigė ir buvo pakelti į leitenantus 55 kariūnai, turi būti: **56** kariūnai.

AUKOJO KARIUI:

1. Tveras, Antanas, Ill. $5.00
2. Balzaras Petras, Ill. 4.00
3. Petrauskas Vytautas, Ill. 4.00
4. Čiapas Stasys, NY 3.00
5. Klimavičius Jonas, NY 3.00
6. Tumas Adomas, Mass. 3.00
7. Vilkutaitis Vytautas, NY 3.00
8. Daunys K., Kanada 2.00
9. Jurgėla Petras, NY 2.00
10. Vaivada Kostas, Ill. 2.00
11. Abraitis Jonas, Ill. 1.00
12. Krutulis Jurgis, Kanada 1.00
13. Mikolaitis Jonas, NY 1.00
14. Rimavičius Zigmas, NY 1.00
15. L.V.S. "Ramovė" New Jersey Sk. 20.00
16. L.V.S. "Ramovė" Chicago Sk. 79.00

AUKOJO: Po $5.00: K. Dabulevičius, V. Mieželis, M. Naujokas, P. Plechavičius, J. Pušneraitis, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, Z. Rumša, J. Tumas, J. Valaitis, St. Virpša.

Po $2.00: P. Genys, J. Gradinskas, J. Liorentas, M. Luneckas, And. Mironas, J. Namikas, K. Šlenys, Vl. Tarla-Jautakis.

Po $1.00: V. Abramikas, J. Bubelis, Burneikis, Vl. Garbenis, K. Musteikis, P. Starevičius, Pov. Tyrulis, Žylys.

KARYS dėkoja aukotojams.

Pirmasis ir paskutinysis Lietuvos karo kapelionas paskutinį kartą buv. karių tarpe, š. m. lapkričio 23 d. skaito invokaciją Kariuomenės šventės minėjime Brooklyne.

V. Gedgaudo nuotr.

A. A. PROF. KAN. JUOZAS MEŠKAUSKAS

Š. m. lapkričio 30 d. 6 val. rytą New Yorke staiga mirė profesorius kanauninkas Juozas Meškauskas, buvęs lietuvių karių karo kapelionas ir uolus visuomenininkas.

Velionis jau nuo seniai buvo silpnos sveikatos ir dažnai sirguliuodavo. Tačiau, nepaisydamas savo nesveikatos, dalyvaudavo lietuviškajame visuomeniniame gyvenime, kiek jam leisdavo jėgos.

Kan. J. Meškauskas gimė 1889 m. balandžio 16 d. Panevėžio priemiestyje Smėlynėje. Jų šeima buvo gausi: 3 sūnūs ir 2 dukros. Velionies tėvai Gasparas ir Elzbieta (Siaurytė) visus savo vaikus išleido į mokslus. Kanauninko vienas brolis buvo Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris.

Kan. Meškauskas pradžios mokslą išėjo Panevėžyje. Vidurinį mokslą Jelgavoje (Mintaujoj) ir Panevėžyje. Jau būdamas mokiniu, velionis pradėjo įsijungti į tautinį lietuvišką darbą ir jį tęsė iki leido jo jėgos.

1909 m. kan. J. Meškauskas įstojo į Žemaičių Kunigų Seminariją, II kursą. Ją baigęs, 1913 m. buvo išsiųstas į Petrapilio Dvasinę Akademiją. 1914 m. drauge su Iz. Tamošaičiu ir M. Krupavičium akademijoje buvo įšventintas kunigu. 1917 m. minimą akademiją baigė magistro laipsniu.

Baigęs akademiją, pirmiausia buvo paskirtas į Taliną (Estiją) ir ėjo pabėgėlių ir karo belaisvių kapeliono pareigas. Netrukus buvo paskirtas į rusų kariuomenės IV armiją, kariavusią Rumunijos fronte prieš vokiečius, karo kapelionu. Toje armijoje tarnavo daug lietuvių karių. Kapelionui Meškauskui teko aplankyti visas frontas, gerai pažinti karius, jų kovas ir fronto vargus. Velionis fronte pamilo karį ir visą amžių jam jautė simpatiją. Bendri fronto vargai suartina. Tuo būdu ir kan. Meškauską suartino su kariais.

1917 m. revoliucijos metu, dar prieš bolševikams Rusijoje įsigalint, prasidėjo tautinis lietuviškas sąjūdis lietuvių pabėgėlių ir karių tarpe. Į šį sąjūdį aktingai įsijungė ir kapelionas Meškauskas. Romane įvykusiame lietuvių karių suvažiavime kun. Meškauskas pirmininkavo ir ragino karius rusų kariuomenėje steigti tautinius lietuvių dalinius. Pagaliau rusų karinė vadovybė leido lietuviams ir kitoms tautoms steigti savo tautinius dalinius. Ir Rumunijos fronte lietuviai pradėjo organizuoti savo dalinius. Buvo gavę leidimą suorganizuoti lietuviškąją diviziją. Iš rusų vadovybės pradžiai buvo gavę ginklų ir kitokio karinio turto 4 milijonų rublių vertės (prieškariniu kursu). Bolševikams paėmus Rusijoje valdžią, buvo nutrauktas lietuvių dalinių organizavimas. Rumunai, buvę rusų sąjungininkai, atsimetė nuo rusų ir pasigrobė Rumunijoje buvusį rusų karinį turtą. Tarp kitko rumunai pasisavino ir lietuvių būsimai divizijai skirtuosius ginklus ir karinį turtą.

Organizuojant lietuviškuosius dalinius, kun. Meškauskas buvo paskirtas lietuvių karių karo kapelionu. Tuo būdu jis laikomas **pirmuoju lietuvių karių karo kapelionu.**

Bolševikams įsigalėjus ir nutraukus lietuvių tautinį darbą, buvo likviduoti ir lietuviškieji kariniai daliniai. Teko ir kun. Meškauskui pasitraukti iš karo kapeliono pareigų. Rusų kariuomenei palikus Rumuniją, velionis pateko į Odesą. Čia vietiniam lietuvių komitetui padėjo grąžinti lietuvius pabėgėlius į Lietuvą. 1918 m. spalio 31 d. ir pats grįžo į Tėvynę, į savo gimtąjį Panevėžį.

Kan. Meškauskas, grįždamas į Lietuvą, tikėjo į jos prisikėlimą nepriklausomam gyvenimui. Taip pat tikėjo, kad geruoju niekas neduos laisvės ir teks dėl jos ginklu kovoti. Todėl grįždamas slapta iš Rusijos parsivežė pilną lagaminą pistoletų ir šovinių. Vėliau juos išdalijo besiorganizuojantiems Lietuvos kariuomenės kūrėjams savanoriams.

Gyvendamas Panevėžyje, padėjo organizuoti Lietuvos savanorius ir ragino jaunimą stoti į jų gretas. Pats taip pat stengėsi patekti karo kapelionu į Lietuvos kariuomenę, bet dvasinė vyriausybė numatė jį skirti kitoms pareigoms. Buvo paskirtas profesoriauti į Žemaičių Kunigų Seminariją Kaune. Įsikūrus Lietuvos Universitetui, kan. Meškauskas buvo pakviestas ir į jį dirbti. Dėstė asketiką ir liturgiką. Ilgesnį laiką dvasinėje seminarijoje buvo klierikų dvasios vadu. Klierikams buvo nuoširdus, draugiškas, didelio takto vadas, todėl klierikai jį mylėjo.

Kan. Juozo Meškausko svajonė vėl kada nors susitikti su kariais bendram darbui, išsipildė kito karo metu. 1941 m. spalio 7 d. buvo paskirtas Kauno karo komendantūros kapelionu. Kitais, 1942 m. vasario 12 d. buvo paskirtas Kauno Įgulos Bažnyčios rektoriumi ir Vyriausiuoju Lietuvos Savisaugos Dalių kapelionu.

A.A. ltn. ALEKSAS JAKUBAUSKAS

Šių metų spalių 26 d. 7 val. vak. Čikagoje, nuo širdies smūgio mirė L.V.S. Ramovės Čikagos skyriaus narys Aleksas Jakubauskas.

Velionis gimė 1909 m. sausio 6 d. Petrapilyje, kur jo tėvai gyveno prieš I Pas. karą. Karui pasibaigus, Aleksas 1918 m. drauge su tėvais grįžo Lietuvon ir apsigyveno Žemaičių krašte, Telšių mieste. Ten žavingoje ežero Masčio pakrantėje jis gyveno ir augo. Įsisteigus Telšiuose gimnazijai, Aleksas ją pradėjo lankyti ir baigė 1926 m. Baigęs gimnaziją, įstojo į Lietuvos Karo Mokyklą, kurią baigė 1929 m. į. ltn. laipsniu ir buvo paskirtas į kun. Radvilos vardo gusarų pulką, stovėjusį Kaune, Žaliajame kalne.

1940 m. komunistams okupavus Lietuvą, ir Lietuvos kariuomenę pavertus rusų korpusu, velioniui kažkaip laimingai pavyko iš to korpuso eilių pasprukti ir pereiti į civilinį, nors ir nesaugų, gyvenimą.

Užvirus II Pas. karui, velionis įsijungė į lietuviškus Savisaugos dalinius. Išvijus bolševikus toli už Lietuvos ribų, po kurio laiko, atsipalaidavęs kario pareigų, sugalvojo mokytis. Įstojo Vilniaus universitetan Teisių fakultetan tikruoju stu-

dentu. Rytų frontui artėjant ir vokiečių armijai pradėjus trauktis iš Lietuvos, velionis negalėjo pradėtų studijų baigti, bet buvo priverstas su šeima, drauge su kitais tautiečiais, trauktis į Vakarus. Pasiekęs Vokietiją, buvojo įvairiose jos vietovėse iki pasibaigė II Pas. karas. 1945 m. aprimus karo audrai, prasidėjo ir vokiečių žemėje karo pabėgėlių grupavimas į stovyklas. Velionis su šeima kaip tik buvo apsistojęs Bavarijos provincijoje ir pateko į Augsburgo - Hunstetteno D.P. stovyklą, kurioje išvargo pabėgėlio nedalią iki išemigravimo į JAV. Atvykęs į JAV iš karto buvo apsistojęs pas ūkininką Illinois valstybėje paprastu darbininku. Kiek padirbėjęs, atsikėlė į Čikagą ir pradėjo dirbti įvairiuose fabrikuose. sunkius, neįprastus darbus. Žvakių fabriko sunkus darbas velionies sveikatą visai pakirto. Vienok velionis nenusiminė, bet vakarais ryžosi mokytis sąskaitybos. Šiek tiek toje srityje pasimokęs gavo sąskaitininko darbą pasaulinio garso muzikos instrumentų firmoje Lyon-Healy.

Velionis dar gimnazijos suole besėdėdamas, buvo veiklus skautas ir sportininkas. Pasižymėjo kilniu nuoširdumu ir pasiaukojimu. Jis labai sielojosi lietuviškais reikalais ir mėgo spaudą, kurioje bendradarbiavo.

Velionis buvo aktyvus narys LVS Ramovės Čikagos skyriaus ir L.B. Buvo sukūręs grynai lietuvišką šeimą. Paliko žmoną Liuciją, gimusią Žukauskaitę, dukterį Liuciją ir sūnų Aleksą — Illinois Technikos Instituto studentą ir brolį inž. Jurgį Jakubauską su šeima.

Šeimos, draugų ir pažįstamų palydėtas į šv. Kazimiero kapines, buvo palaidotas spalių 29 dieną.

Ilsėkis ramybėje Lietuvos kary!

Pov. Dirkis

1944 m. raudoniesiems rusams artėjant prie Lietuvos, kan. Meškauskas buvo nuvykęs į Vilnių ir iš jo grįžo su paskutiniaisiais besitraukiančiais vokiečių kariais. Matė jau griaunamą ir deginamą Vilnių. Tų metų spalio 8 d., bolševikams baigiant užimti Žemaitiją, iš Lietuvos pasitraukė į Rytprūsius. Iš čia nuvyko į Austriją, o vėliau persikėlė į amerikiečių zoną Vokietijoje. Buvo Kempteno lietuvių stovyklos klebonu. Iš Vokietijos tremtiniams važiuojant į užjūrius, tuo metu į Amerikos Jungtines Valstybes atvyko ir kan. J. Meškauskas. Kurį laiką kunigo pareigas ėjo Brooklyne, N. Y., lietuvių šv. Jurgio parapijoje, vėliau New Yorke italų parapijoje ir paskiausiai gyveno New Yorke kunigams ir vienuoliams skirtame viešbutyje.

Kan. Juozas Meškauskas buvo didelis Lietuvos patrijotas. Ir Pirmojo Didžiojo karo metu ir dabar jis tikėjo į Lietuvos prisikėlimą. Svajojo grįžti į Lietuvą ir troško dar kartą savo gyvenime užsidėti karinę karo kapeliono uniformą. Deja, mirtis viską nutraukė ir paliko amžiams ilsėtis svetimoje, nors ir draugingoje, žemėje.

Miręs kan. J. Meškauskas buvo pašarvotas Brooklyne, J. Garšvos laidojimo įstaigoje. Visas dienas jo kūnas buvo gausiai lankomas. Nemaža ir buvusių Lietuvos karių ir savanorių kūrėjų aplankė jį karste.

Sekmadienio vakare, gruodžio 1 d., per specialias atsisveikinimo pamaldas, atsisveikinimo kalbas pasakė Lietuvos Generalinis Konsulas J. Budrys, Lietuvių Bendruomenės vardu plk. J. Šlepetys ir ramovėnų vardu kpt. V. Alksninis.

Gruodžio 2 d., pirmadienį, 8 val. vakare kan. Meškausko kūnas buvo atlydėtas į Karalienės Angelų parapijos bažnyčią, Brooklyne. Parapijos klebonas kun. J. Aleksiūnas atlydėjo į savo bažnyčią ir atlaikė gedulingus mišparus.

Gruodžio 3 d. 10 val. prasidėjo gedulingos pamaldos už velionį. Buvo atgiedotos egzekvijos, dalyvaujant ir vyskupui V. Brizgiui. Vyskupas specialiai atvyko iš Čikagos. Minimas vyskupas laikė ir gedulingas mišias. Prie šoninių (mažųjų) altorių laikė gedulingas mišias prel. M. Krupavičius, prof. dr. kun. M. Ražaitis ir kunigai: R. Krasauskas ir V. Paulauskas. Prie vargonų giedojo vargonininkų choras: A. Kačanauskas, M. Liuberskis, P. Sakas, K. Bagdonavičius ir Rajeckas. Atsisveikinimo žodį tarė vysk. Brizgys ir pamokslą pasakė kun. J. Petrėnas. Pamaldose ir laidotuvėse dalyvavo apie 40 kunigų, jų tarpe augščiau minimas vyskupas ir 3 prelatai. Žmonių buvo pilna bažnyčia, daugiausia senieji ateiviai. Bažnyčioje prie karsto garbės sargybą nešė ramovėnai.

Iš bažnyčios į šv. Jono kapines Brooklyne kan. J. Meškauską palydėjo vyskupas, visi kunigai ir didelis žmonių būrys. Palaidotas šalia kun. A. Sideravičiaus ir kun. S. Remeikos.

Bažnyčioje, per gedulingas pamaldas, ypač užgiedojus Libera me Domine, daugelio akyse pasirodė ašaros. Akis šluostėsi nuo ašarų ir buvę kariai, Nepriklausomvbės karų dalyviai, seni frontų vilkai, kuriems ašaros, atrodo, svetimas dalykas. Buvę kariai ypač jautriai juto jo mirtį, nes kan. Juozas Meškauskas karių tarpe buvo mylimas. Juk jis buvo pirmasis lietuvių karių karo kapelionas dar 1917 m. rusų kariuomenės lietuvių daliniuose. Jis buvo Lietuvos kariuomenės pirmūnas (pirmūnais vadinami 1917-1918 m. dalyvavę lietuviškajame karių sąjūdyje rusų kariuomenėje).

St. Širvys

* *

Antrajam Pasauliniam Karui baigiantis, ltn. Jakubauskas, pasitraukęs nuo bolševikų į Vokietiją, Sonnenborne buvo vokiečių paimtas į kariuomenę ir paskirtas vienos lietuvių darbo kuopos vadu. Vadovaudamas saviesiems, velionis stengėsi savo vyrų gyvybes saugoti, kad jie nežūtų už svetimųjų tikslus. Vėliau vokiečiai, pastebėję ltn. Jakubausko žygius ginti savo kareivius, pažemino jį į kuopos vado padėjėjus. Kuopos vadu paskyrė vokietį. Bet ir žemesnėse pareigose velionis sugebėjo ginti savo kareivius.

Velioniui esant atostogose, kuopos kareiviai lietuviai išlakstė nuo vokiečio vado. Už tai ltn. Jakubauskas, grįžęs iš atostogų, buvo suimtas ir jam grėsė mirties bausmė. Tačiau vienas vokiečių generolas apgynė jį už jo didelę drąsą ir pareigingumą: savo iniciatyva susirado lėktuvą ir atskrido į patį apsupimą jieškoti savo kuopos, bet jos jau neberado.

S. Butkus

A. A. KPT. PABEDINSKAS

Negailestinga mirtis išplėšė iš mūsų jau taip nebegausingos kūrėjų-savanorių šeimos narį, kapitoną A. Pabedinską.

Kadangi man teko kartu su juo dalyvauti kovose su rusais-bolševikais, vokiečiais-bermontininkais ir lenkais, norėčiau nors suglaustai apibūdinti jį kaip Lietuvos Kariuomenės savanorį-kūrėją.

Velionis gimė 1898 m. Nocegalos kaime Panevėžio apskrities Naujamiesčio val. ūkininkų šeimoje. Mokėsi Panevėžio gimnazijoje. Kai 1918 m. pabaigoje rusai-bolševikai pradėjo veržtis į mūsų kraštą, šalia kitų Lietuvos kariuomenės dalinių pradėjo iš savanorių formuotis Panevėžio Srities Apsaugos Viršininko Būrys, kuris po kelių mėnesių virto Panevėžio Atskiru B-nu ir, kiek vėliau, 4 p. Lietuvos Karaliaus Mindaugo pulku. Būrys, 1919 m. sausio 7 d., dar negalėdamas stoti į kovą su priešu, išvyko iš Panevėžio ir traukėsi per Ramygalą į Kėdainius pakelyje verbuodamas savanorius, ten atvyko Panevėžio gimnazijos augštesniųjų klasių mokinių būrelis, jų tarpe ir Antanas Pabedinskas. Jie pareiškė norą stoti į kariuomenės eiles ginti savo kraštą nuo svetimų užpuolikų ir pasirašė pasižadėjimą tarnauti vienus metus.

Nespėjo tie jaunuoliai susipažinti su šautuvu, granatomis ir pagrindiniais rikiuotės bei lauko statutų dėsniais, jau prašėsi į lauko sargybas ir žvalgybą. Tarp kitko, tada, būtent sausio 13 d. žvalgyboje ties Kapliais (netoli Kėdainių) buvo sunkiai sužeistas savanoris J. Kiaunė (pirmasis Kariuomenės invalidas).

Tie vyrai buvo narsūs, sumanūs ir gerai žinojo vietovę. Jie buvo iniciatoriai ir drauge su kitais kariais vykdytojai taip vadinamų "ekspedicijų", kurios buvo taip daromos: kai Būrys kurį laiką buvo apsistojęs Kėdainiuose tų gimnazistų tėvai ar giminės slaptai atvykdavo iš priešo užimtų vietovių ir atnešdavo mums žinių apie priešą. Tuomet Būrio vadas sudarydavo rinktinę iš norinčių ir siųsdavo nakčia užpulti iš visų pusių kaimą ar vietovę, kur buvo priešas. Po tokių netikėtų užpuolimų priešas, išgąsdintas šaudymo ir granatų sprogimo, bėgdavo viską pametęs. Savanoriai, surinkę karo grobį, grįždavo į Kėdainius. Tuo būdu Būrys praturtėjo šautuvais, karo lauko virtuvėmis, telefono aparatais ir net kulkosvaidžiais.

Velionis Antanas, kaip ir kiti jo draugai, buvo pavyzdys naujai atvykusiems savanoriams, kurie, kol nebuvo gavę ugnies "krikšto", nebuvo dar drąsūs. Už pasižymėjimus kovose su priešu jis buvo apdovanotas Vyties Kryžiaus ordinu su kardais, Kūrėjo-savanorio ir Nepriklausomybės medaliais.

Kaip gabus ir inteligentingas vyras velionis Antanas buvo pasiųstas į ka tik įsisteigusią Karo Mokyklą, kurią baigęs grįžta į savo dalinį, tada jau 4 p. pulką ir vėl dalyvauja kautynėse su priešu, pasižymėdamas sumanumu, greita orientacija, pareigingumu ir mokėjimu įgyti karių pasitikėjimą ir meilę. Kai jis gavo įsakymą palikti savo kuopą ir eiti pulko adjudanto pareigas, jis ir jo kariai buvo labai nusiminę. Tačiau išeities nebuvo, nes jis labai tiko adjutanto pareigoms, kurios buvo svarbios ir atsakingos. Dažnai pulko vadas operatyvinius sprendimus darydavo kartu su adjutantu, kuris vėliau turėdavo juos išsiuntinėti batalionų vadams ir kitiems daliniams. Jis privalėjo rūpintis, kad štabas žinotų apie kautynių eigą ir dalinių veikimą. Jei kada per kautynes ryšis su daliniais nutrūkdavo, jis, dalies vado įsakytas, dažnai vykdavo į priekines linijas gauti žinių. Buvo atsitikimų, kad jis tada paėmęs šautuvą, stodavo į kovotojų eiles, nors tas jam nebuvo leista. Be jo pulke buvo dar du toki "neklaužados", būtent, kapelionas kun. V. Balandis ir gydytojas J. Bartkus, kurie kautynių metu atsidurdavo greta eilinių kovotojų.

Velionis Antanas buvo darbštus ir tiesiog nepailstantis. Pavyzdžiui, pulkui žygiuojant ar kaunantis jis galėdavo išlaikyti be miego ir poilsio keletą dienų, įtemptai eidamas savo pareigas. Jei kai kada ramesnėse sąlygose, kai pasitaikydavo kartu su kitais karininkais pasilinksminti ir ilgėliau užtrukti, jis kitą dieną nustatytu laiku atvykdavo pas pulko vadą su pranešimu, pirma surinkęs žinias iš pulko gyvenimo.

Jis buvo malonaus būdo, linksmas, draugiškas, politiniai ir religiniai karininkų skirtumai jam neegzistavo; jis puikiai sugyveno ir draugavo ne tik su dešiniųjų pažiūrų, kaip, pavyzdžiui, su karin. J. Masiliūnu (vėliau Susisiekimo Ministeriu), kapelionu kun. V. Balandžiu, kar. vald. Kubilium, bet ir su kairesniųjų pažiūrų karininkais, pavyzdžiui, J. Vidugiriu (vėliau 5 p. pulko vadu), J. Urbšiu (vėliau Užsienio Reikalų Ministeriu), Gofmanu (vėliau didvyriškai žuvusiu kautynėse su bermontininkais ties Meškuičiais), gyd. Krikščiūnu, nekalbant apie gyd. J. Bartkų ir J. Andrašūną, kurie, jeigu taip galima pasakyti, stovėjo viduryje.

Jei pulko karių santykiai buvo gražūs, dvasia buvo gera ir jeigu pulkas pasižymėjo visuose frontuose, tai tas dalinai buvo kpt. A. Pabedinsko nuopelnas. Jei kada nors 4 p. pulko istorija išvys šviesą, greta kitų pasižymėjusių kovose karių, jis bus ten įrašytas pirmoje vietoje.

Plk. ltn. J. Variakojis

PADĖKA

L.V.S. Ramovės New Yorko skyrius dėkoja visiems prisidėjusiems prie šių metų Kariuomenės Šventės minėjimo surengimo, ypatinga padėka priklauso ramovėnų Ponioms, paruošusioms vaišių stalus.

Valdyba

INVALIDŲ ATSAKYMAS p. B. GRAŽULIUI

Š. m. spalio 4 d. "Vienybėje" perspausdintas iš "Santarvės" p. Balio Gražulio straipsnis "Nustokime žudę didvyrius..." Šitame straipsnyje tarp kita ko skaudžiai paliečiami mūsų karo invalidai. Štai kaip ten rašoma: "Dabar didžiausiai nusipelniusiai tėvynei laikome dėl jos kalėjime sėdėjusį ar kaip kitaip nukentėjusį. Per tautos švenčių minėjimus garbės prezidiume matome įvairius veikėjus šioje šalyje, dažniausiai klebonus, savanoriams atstovauja invalidas ar šiaip augštesnio laipsnio karys, o pogrindžio kovotojams — politinis kalinys. Taigi, didvyriškumas, arba kitaip sakant nuopelnas tėvynei, jei ne mirtimi, tai kančia matuojami. Tikrumoje gi, tikrasis didvyriškumo simbolis yra Vyties Kryžiaus kavalierius. Yra kavalierių ir invalidų tarpe, bet bendrai imant, sveikatos nustojimas dėl tėvynės ar tai kare, ar kalėjime, nėra nuopelnas, o tik nelaimė. Jiems priklauso mūsų užuojauta ir parama, bet kelti juos augščiau už pasižymėjusius kovoje ir sveikais išlikusius nevisai tikslu".

Tokio mūsų Lietuvos laisvės kovų invalidų nuvertinimo ligi šiol neteko matyti lietuvių tremties spaudoje. Mus ypačiai stebina, kad taip rašo buvęs Lietuvių Aktyvistų Fronto ir Laisvės Kovotojų Sąjungos narys, o tokį straipsnį įsidėjo rezistencininkų organas "Santarvė" ir be jokių komentarų persispausdino "Vienybė", kurią redaguoja savanoris J. Tysliava. Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugija, gindama savo narių garbę, tik tiek tepareiškia:

1. Lietuvos laisvės kovų invalidai visai nesiveržia į jokius garbės prezidiumus, mielai užleisdami savo vietas tokiems ponams Gražuliams ir jo suprastiems "didvyriams".

2. Jei sveikatos nustojimas dėl tėvynės ar tai kare, ar kalėjime nėra nuopelnas, o tik nelaimė, tai išeitų lyg mūsų savanorių ir kitų laisvės kovotojų ryžtas bei aukos būtų be prasmės. Šiuo atžvilgiu, Pone Gražuli, mūsų nuomonės griežtai išsiskiria: mes stojome savanoriais į besikuriančios Lietuvos kariuomenę ne tam, kad mus vėliau sodintų už garbės prezidiumo stalų ir kad už netektas akis, kojas, rankas ir suardytą sveikatą gautume kokią nors "nelaimės" apdraudą. Ir mes galėjome moti ranka į Lietuvos vyriausybės šaukimą stoti kovon su besiveržiančiais priešais; tada, be abejo, nebūtume tapę invalidais ir mūsų nebūtų ištikusi ta "nelaimė". Nelinkime tokios "nelaimės" ne tik savo priešui, bet ir ano straipsnio autoriui. Nekovojome ir dėl Vyčio Kryžiaus, kurį daugelis mūsų draugijos narių turi, bet kariavome dėl savo tautos laisvės.

3. Pono B. Gražulio ir jo minčių skleidėjų neprašome užuojautos ir paramos. Tie laisvės kovų invalidai, kurie dar šiaip taip pajėgiame darbu pelnytis duoną, nereikalaujame jokių privilegijų ir nenorime būti našta kitiems, o tie, kurie kovose dėl Lietuvos laisvės yra visai paliegę, tremtyje jų globa pasirūpina geraširdė ir patriotiška lietuvių visuomenė, jų šeimos ir giminės.

Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugija

1957. XI. 5.

ATSAKYMAS LIETUVOS LAISVĖS KOVŲ INVALIDŲ DRAUGIJOS VALDYBAI

Žurnalo "Santarvė" trečiame numeryje tilpo mano straipsnis **"Apie didvyrius ir didvyriškumą".** To straipsnio dalį spalio 4 d. persispausdino "Vienybė", antrašte — **"Nustokime žudę didvyrius".** Tame straipsnyje rašiau, kad mūsų didvyriškumo supratimas perdaug vienašališkas, kad mes tik verkšlename ir matome ne pergalę, o vien mirtį, kad gerbiame tik žuvusius, o užmiršome gyvuosius didvyrius. Rašiau, kad didvyriškumą, ar kitaip išsireiškiant, nupelnus Tėvynei, suplakėme su kančia ir kad nupelnus Tėvynei ne atliktais darbais, o kančia matuojame. Minčiai pailiustruoti pasakiau, kad per Tautos švenčių minėjimus garbės prezidiumuose atstovauja invalidas ar politinis kalinys, gi Vyčio Kryžiaus kavalierius, tikrasis didvyriškumo simbolis, liko užmirštas. Prie to pridėjau, jog ir invalidų tarpe yra Vyčio Kryžiaus kavalierių, bet bendrai imant, sveikatos nustojimas dėl Tėvynės ar tai kare, ar kalėjime, nėra nuopelnas, atseit didvyriškumuas, o tik nelaimė.

Dėl šių mano minčių pasijuto skaudžiai paliesti mūsų karo invalidai ir dėl to Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugija davė man atsakymą per visą lietuvių spaudą. Invalidai stebisi, kaip aš galėjęs tokį, juos žeminantį straipsnį parašyti, o "Santarvės" ir "Vienybės redaktoriai be komentarų dėti. Dėl to galiu atsakyti, jog galėjau parašyti tik todėl, kad man didvyriškumo problemos ir jaunimo paruošimas ateities kovoms labai rūpi. Iš savo pusės aš stebiuosi, jog tos problemos nerūpi invalidams. Jie nesidžiaugia, kad tos problemos keliamos, o bando jų skleidimą užgniaužti. Kai dėl redaktorių, mano straipsnį įdėjusių, aš manau, kad dėjo todėl, jog ir jiems tos problemos rūpi ir, kad jie moka ne vien skaityti, bet ir suprasti, kas parašyta. Galiu invalidus užtikrinti, jog redaktoriai nebūtų to straipsnio dėję, jeigu ten būtų buvę įžeidinėjami invalidai, o ir skaitytojai tokio nachališkumo nebūtų pakentę.

Invalidai sako, kad jie į jokius prezidiumus nesiveržia ir išdidžiai tas vietas užleidžia "tokiems ponams Gražuliams ir jo suprastiems 'didvyriams'." Niekada nesakiau, kad invalidai į prezidiumus veržiasi, ar kad jie neverti ten sėdėti. Per visą straipsnį vedžiau mintį, jog užmiršti liko Vyčio Kryžiaus Kavalieriai. Dėl šito nebūtų ko įsižeisti invalidams. Bet jie įsižeidė, vadina mane "tokiu ponu", o mano suprastą didvyrį į kabutes deda. Nežinau, ką reiškia pasakymas "toks ponas". Gal koks burliokas, gal koks baisus niekadėjas? Nežinau ir nesijaudinu. Tačiau dėl į kabutes įdėto didvyrio negaliu tylėti. Mano suprasti didvyriai yra tie, kuriuos didvyriais suprato Lietuvos vyriausybė ir už jų žygius jucs Vyčio Kryžiais atžymėjo. Ir tai mano straipsnyje ne užuominomis, bet aiškiais žodžiais pasakyta. Bet jie, Vyčio Kryžiaus Kavalieriai, invalidams tėra didvyriai kabutėse. Prieš tokį Vyčio Kryžiaus Kavalieriaus išjuokimą čia tenka griežtai protestuoti. Valia manyti, kad nėra kitų didvyrių, kaip tik mes, invalidai, bet nedera to skelbti.

Aš rašiau, kad sveikatos nustojimas tėra nelaimė. Invalidai su tuo griežtai nesutinka, atseit mano, jog tai nuopelnas tėvynei — didvyriškumas. Dėl šito būtų galima ginčytis, jeigu jie mėgintų įrodyti, kad sužeidimas lygus didvyriškam žygiui. Tačiau vietoj to ,jie tik sako, kad jie kovėsi ne dėl atsižymėjimo ženklų, bet dėl tautos laisvės. To nereikėjo nei sakyti, tas savaime aišku, ir tai tik meta šešėlį jų ginklo draugams. Galima pamanyti, jog Vyčio Kryžiaus Kavalieriai ir visi kiti savanoriai stojo kovon ne dėl tautos laisvės, o kad tik pasižymėtų. Sakiau straipsnyje ir dabar kartoju, jog sveikatos nustojimas tėra nelaimė. Tiesa, dažnai karys būna sužeidžiamas kovoje, kurioje jis savo pavyzdžiu įkvėpė va-

LAPKRIČIO 23 D. MINĖJIMAS ČIKAGOJE

L.V.S. Ramovės Čikagos skyriaus valdyba lapkričio 24 d. suruošė Lietuvos Kariuomenės 39 metų sukakties minėjimą. Pagal vietinės spaudos pasisakymus šventė buvo atšvęsta labai gražiai ir minėjimas buvo vykęs.

Šventės programa buvo pradėta iškilmingomis pamaldomis Šv. Kryžiaus bažnyčioje — pačioje lietuviškiausioje Čikagos šventovėje. Pamaldose dalyvavo Ramovės, Sav. Kūrėjų, Šaulių klubo vėliavos ir gausus būrys lietuviškos visuomenės. Pamaldų metu giedojo Dainavos ansamblis, vadovaujamas muz. S. Sodeikos. Turiningą ir tai šventei pritaikytą pamokslą pasakė vyskupas V. Brizgys.

3 val. po pietų Jaunimo centre, jėzuitų namuose įvyko viešas minėjimas su iškilminga ir menine dalimi. Minėjimas buvo pradėtas Ramovės Čikagos skyriaus p-ko Pov. Dirkio svariu žodžiu ir p-lės Mačytės sugiedotu J.A.V. himnu. Žuvusius ir mirusius laisvės kovotojus pagerbus atsistojimu ir susikaupimu, pakviestas Lietuvos Konsulas Čikagoje dr. Daužvardis, pasakė kalbą, kurioje pabrėžė, kad kovojant dėl Lietuvos laisvės visų lietuvių vienybė yra būtinas dalykas. Jis kvietė visus lietuvius burtis po garbinga ir nenugalima kario vėliava ir, kad tą pajutę, visi ryžtųsi padėti Lietuvą išlaisvinti iš pavergėjų jungo.

Po to skaitė gana ilgoką, mitologijos ir filosofijos pavyzdžiais paivairintą paskaitą "Kova kitame fronte" Čikagos Augšt. Lituanistinės mokyklos mokytojas Domas Velička. Jo paskaita buvo ryški, įvairiais pavyzdžiais įrodanti, kokią svarbą turi kultūrinė kova Lietuvos vadavimo byloje. Jis prašė savo turėtais titulais perdaug nedisponuoti ir nesididžiuoti, bet parodyti savo kraštui, savo tėvynei meilę savo darbais. Jis kvietė nestatyti kiečių tvorų, belaukiant greitos savo mirties, bet tvirtai ruoštis šviesesnei ateičiai. Kalbėtojas priminė dar ir tą, kad laikas užmiršti turėtus direktorių, vadų postus bei įvairius rangus, nes jie šiandieną, šioje šalyje nieko nereiškia. Jie gal dar šį tą reiškia mums patiems, bet ne mūsų jaunimui. Jaunimas pripažįsta tik aktyvią veiklą dabartinėse naujose sąlygose.

Po paskaitos ir 10 min. pertraukos vyko meninė dalis, kurią vedė Ramovės Čikagos Skyriaus šv. ir kult. vadovas Edm. Vengianskas. Meninėje dalyje dalyvavo: solistė Danutė Stankaitytė, Jūrų skautų ir skaučių šokėjų grupė, vad. p-lės Sabaliūnaitės, Čikagos garsusis vyrų choras ir prof. Jakubėnas.

P-lė Stankaitytė, skambinant prof. Jakubėnui, labai vykusiai padainavo kelias daineles. Šokėjų grupė labai grakščiai pašoko keturis lietuvių liaudies šokius. Muziko Baltrušaičio vadovaujamas vyrų choras padainavo kelias kariškas dainas ir priedo Budriūno "Tėvynei". Tai labai sudėtinga, giliai jausmus paveikianti kenčiančios Lietuvos ilgesio daina, už kurią vedėjas ir dainininkai susilaukė ilgų, nuoširdžiai karštų plojimų. Minėjimas buvo baigtas Vyrų Choro drauge su visa auditorija sugiedotu Lietuvos himnu.

Sveikinimo žodžiu nebuvo. Raštu sveikino: L.V.S. Ramovės Centro V-ba, Sav. Kūrėjų S-gos Centro V-ba, Lietuvių Tautinis Sambūris, Lietuvių Studentų S-gos Čikagos skyrius, L. K. Birutės D-ja, Tėvai Jėzuitai, Čikagos L.B. Apygarda, Čikagos skautija ir Tautinė S-ga. Minėjimas sutraukė apie 500 lietuvių.

P. Erdvys

ROCHESTERYJE

Ročesteryje Kar. Šventė buvo paminėta lapkričio mėn. 24 d. Lietuvių Radijo Klubo sutikimu dalis sekmadienio rytais transliuojamos lietuvių radijo valandėlės buvo skirta K. Šventės paminėjimui. Tinkamą žodį ir muziką tai programai parinko ir perdavė V. Žmuidzinas. Šv. Jurgio bažnyčioje pamaldose už žuvusius kovotojus gausiai dalyvavo lietuvių visuomenė. Popiet parapijos salėje įvyko minėjimas, kurį atidarė ir įžanginį žodį tarė "Ramovės" skyriaus valdybos pirmininkas plk. Pr. Saladžius. Istorijos mokytojas A. Jančys įdomioje paskaitoje nušvietė Nepriklausomybės Kovų laikotarpį — politinę raidą ir kovas. Priminė, kad lietuvių tautinis sąmoningumas, pasiryžimas ir auka ir pasitikėjimas savo jėgomis buvo lemiami veiksniai tuo sunkiu laikotarpiu. Baigdamas pareiškė mintį, kad praeities patyrimai visai pateisina pasitikėjimą savo kariuomene. Tą pasitikėjimą reikia ne slopinti, bet ugdyti.

Meninę programos dalį, kuriai nuotaikingai vadovavo A. Poli-

---

lią laimėti. Už tai ir ne už žaizdas jis būna apdovanotas. Tokių yra daug ir mūsų invalidų tarpe. Bet karys esti sužeidžiamas net užfrontėje, atsitiktinai. Todėl sužeidimas aplamai yra nelaimė. Ir tame fakte nieko nėra įžeidžiančio.

Invalidai sakosi neprašą užuojautos ir paramos iš manęs ir redaktorių, straipsnį įdėjusių. Gražu, kad tokie kuklūs. Pažinau ne vieną karo invalidą asmeniškai. Visi jie buvo kuklūs, savo žygiais nesigyrė, į didvyrius nepretendavo ir tos garbės laimingesniems ginklo draugams nepavydėjo. Tikiu, kad tokiais jie ir išliko, nežiūrint to, kad jų draugijos valdyba nori parodyti juos pavydžiais garbėtroškomis, besityčiojančiais iš ginklo draugų.

Karo invalidus gerbia visos tautos. Gerbia ne dėl kokių nuopelnų, ar kad jie visi didvyriais būtų — **gerbia todėl, kad karo invalidas yra gyvas simbolis tų aukų, kurias tauta sudėjo dėl laisvės.** Tačiau invalidų draugijos valdyba, be šio gražaus simbolio, dar ir didvyriais save laiko. Invalido prasmė yra dvejopa, kaip karo invalidas jis yra institucija — tautos šventovė, kaip asmuo, jis yra nelaimės ištiktas žmogus, nustojęs sveikatos tautos tarnyboje. Laisvoje tautoje vyriausybė rūpinasi dėl tėvynės sveikatą praradusiais, šiuo metu ta pareiga tenka visiems valstybės piliečiams. Kaip invalidai suprato pareigą kovon dėl tėvynės stoti, taip mes suprantame pareigą juos užjausti ir remti ir tai darysime neatsižvelgdami ar to jie prašo ar ne.

Žodis invalidas man visuomet buvo brangus ir šventas ,niekada nesu jo net užuomina pažeidęs. Ir jei kas invalidus žemina, tai tik pati Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugijos valdyba. Tokių žemų įtarimų, kurių invalidų adresu pabėrė jų valdyba, mūsų garbingieji karo invalidai tikrai neužsitarnavo ir jeigu jau reikia invalidų garbę nuo ko nors ginti, tai tik nuo jų pačių draugijos valdybos. Man labai nemalonu, kad žodis invalidas, išreiškiąs taip brangų simbolį, teko čia karčiai linksniuoti. Todėl turiu pabrėžti, jog tai, ką pasakiau, sakiau ne invalidams, o žmonėms man atsakymą parašiusiems ir invalido vardą paaukojusiems mane ir savo ginklo draugus išjuokti.

Balys Gražulis

nauskaitė, išpildė armonika solo Šipaila sen. — pagrojo maršų ir lietuvių liaudies dainų. Betgi didžiumą programos dalies išpildė patys jauniausieji. Deklamavo — J. Šipaila, Ž. Vitkutė ir A. Juodvalkis. Muz. Z. Nomeika parengė pasirodymui savo piano klasės jauniausius mokinius — A. Bulsį, K. Saladžių ir K. Cieminį. Kiek vyresnio amžiaus ir didesnio pažangumo buvo R. Obalis — stipendininkas žinomos Eastman muz. mokyklos. Liaudies dainelių padainavo seserys A. ir Ž. Vitkutės.

Per minėjimą rinktos aukos Nepriklausomybės Kovų karo invalidams paremti. Surinkta ir pasiųsta 76 dol. Aukas rinko energingosios ir susipratusios lietuvaitės skautės — Andriūnaitė, Grybauskaitė, Reivydaitė, Užemytė ir Vosyliūtė.

Nemokamai parapijos sale ir jos įrengimais leido pasinaudoti kleb. kun. Valukas. **A. C.**

SIDNĖJUJE, AUSTRALIJOJE

L.V.S. Ramovės iniciatyva š. m. lapkričio 24 d. St. Benedict bažnyčios parapijos salėje buvo suruoštas Lietuvos Kariuomenės Šventės minėjimas, prasidėjęs pamaldomis, kurias pravedė buvęs Lietuvos kariuomenės kapelionas kun. Butkus. Iškilmingų pamaldų metu giedojo DAINOS choras. Lietuvos Trispalve per pamaldas saugojo Sidnėjaus, Benkstowno ir Cabramattos skautai, kurie savo drausmingumu ir gražiu elgesiu priminė mūsų mielą kariuomenę nepriklausomais laikais.

Po pamaldų buvo iškilmingas posėdis, kurio prezidiuman Ramovės skyriaus pirm. N. Cininas pakvietė dešimties veikliausių įvairių organizacijų, draugijų ir sąjungų atstovus.

Paskaitą skaitė Liet. Kar. Savanorių P-kas p. V. Šliogeris, kurioje jis išryškino kai kuriuos dar nežinomus faktus iš Nepriklausomybės kovų laikų. Įspūdingą žodi tarė Sidnėjaus apylinkės vald. p-kas inž. Bukevičius.

Po oficialios minėjimo dalies, pagerbus vienos minutės susikaupimu žuvusius už Lietuvos nepriklausomybę, vyko meninė minėjimo programa. Joje gražiai pasirodė skautai, pašokdami komplikuotą tautišką šokį, KARIO bendradarbis, poetas Almis Jūragis paskaitė savo kūrinių, o ypač gražiai padainavo baritonas Jonas Abromas, pianinu lydimas p-lės L. Raminskaitės.

Po programos buvo vaišinamasi alučiu ir dalinamasi įspūdžiais. Nors tą dieną Sidnėjuje siautė karščiai, siekę 100 F lps., vis dėlto į minėjimą susirinko virš 150 žmonių.

Tą pačią dieną 4 val. p.p. įvyko Sidnėjaus Ramovės skyriaus susirinkimas, kurio metu buvo išrinkta valdyba 1958 metams. Išrinkti ramovėnai pareigomis pasiskirstė taip: N. Cininas — pirmininkas, K. Elertas — vice pirmininkas ir iždininkas, V. Pivoriūnas — narys, Zaremba — kandidatas; Revizijos komisijon: Kapočius — pirmininkas ir Jablonskis — narys.

Po susirinkimo vyko gyvos diskusijos dėl ramovėnų prieauglio, buvo pareikšta nuomonė, jog jo tektų ieškoti šaulių eilėse. Buvo pasiūlyta steigti Sidnėjuje šaulių sąjungą, bet daugumai pasipriešinus, kad nedidėtų organizacinis susiskaldymas, buvo nutarta kviesti šaulius glaustis prie Ramovės. Pirm. N. Cininas pasiūlė šiuo klausimu atsiklausti Centrinės Valdybos. Susirinkimas praėjo gyvoje jaukioje nuotaikoje. **Kupstas**

ČIKAGOS BIRUTININKIŲ KONCERTAS - BALIUS

Š. m. lapkričio 23 d. D.L. Kunigaikštienės Birutės D-jos Čikagos centrinio skyriaus valdyba Western Ballroom erdvioje salėje suruošė tradicinį koncertą-balių. Rinktinė publika pradėjo eiti dar prieš 8 val. vakaro ir iki 8 val. jos prigužėjo pilna salė. Ten matėsi Lietuvos Konsulas Čikagoje Dr. Daužvardis su ponia, vienas žymiausiųju Čikagos advokatų, Sanitarinio Distrikto prezidentas Antanas Olis su ponia, žymi veikėja ir "Margučio" radio valandų vedėja p. Vanagaitienė ir daug daug kitų. Balius buvo pradėtas šokiais grojant didelio sastato p. Jakelio orkestrui. Pats gi koncertas buvo pradėtas lygiai 9 val. vakaro L.V.S. Čikagos skyriaus pirmininko Pov. Dirkio sveikinimo kalba Lietuvos Kariuomenės 39 m. sukakties, t.y., lapkričio 23 dienos proga. Po to ėjo pats koncertas, kuriame dalyvavo jaunos jėgos, nauji talentai, būtent: pianistė Laima Leonaitytė, solistė Vita Valionytė ir solistas Valentas Liorentas. Pianistė Leonaitytė paskambino pora gražių dalykėlių, solistai Valekonytė ir Liorentas sudainavo po keleta dainelių bei arijų iš operų. Jiems pritarė pianu prof. Jakubėnas. Už gražiai sudainuotas dainas bei arijas dalyviai nepasigailėjo solistams plojimo, o ypač Valikonytei, kuri buvo apdovanota gėlių puokšte. Po koncerto tęsėsi šokiai ir vyko loterija, kurią suruošė pačios D-jos narės. Publika buvo rinktinė, nuotaika nepaprastai gera, o rengėjos patenkintos.

Koncerto tvarkdariu ir pranešėju buvo p. Mulėjus.

P. Erdvys

KAS RAŠO IR NERAŠO ATSIMINIMUS

Kai kas aimanuoja, kad perdaug rašoma savo atsiminimų (turint galvoje knygas). Mano nuomone, mes, lietuviai, dar permaža prirašėme savo atsiminimų.

Va, mano geras prietelis Jokūbas Blimbiukas yra susidaręs tokią nuomonę apie atsiminimų autorius. Nežinau, iš palankumo ar nepalankumo jiems.

Kas rašo: 1) Kas nori savo pergyvenimus palikti istorijai. 2) Kas turi prigimtį savo laimėmis ar nelaimėmis pasidalyti su kitais. 3) Kas nori pateisinti savo praeities veikimo klaidas. 4) Kas nori kailį išperti savo politiniams ar asmeniškiems priešams. 5) Ką priverčia draugai, prieteliai ar leidėjai arba redaktoriai parašyti.

Kas nerašo: 1) Kas turi nusipirkęs arba pasistatęs namą. 2) Kas turi nusipirkęs automobilį, ypač seną (nes dažnai taisyti reikia). 3) Kieno bibliotekoje tėra tik viena knyga, būtent, banko indėlių knygutė. 4) Kas jau tiek praeityje yra pridaręs klaidų, kad jokiais atsiminimų gudravojimais nebeįveiks savęs nubaltinti. 5) Kas turi tokį kietą nugarkaulį, kad jo tinginio niekas neperlauš: nei draugai, nei prieteliai, nei redaktoriai.

Sab. D-nas

Spausdinant šį KARIO nr. buvo gauta keletas įdomių aprašymų apie Kariuomenės Šventės minėjimą įvairiose vietose, jie tilps sekančiame KARIO nr., t. y. 1958 m. nr. 1.

Kaina
2 Lt ct

KARYS 1958 METAMS

duos savo skaitytojams eilę vertingų straipsnių, kuriuos parašė ar teberašo mūsų skaitlingi bendradarbiai. Gausios istorinės ir aktualių įvykių iliustracijos sekančiais metais puoš mūsų žurnalą.

KARIO Nr. 9 radote įdėtus lapelius, kuriuos prašome užpildyti siunčiant **1958 m. prenumeratą, kuri yra 6 dol. metams arba 3 dol.** pusmečiui.

Tiems mūsų rėmėjams ir prenumeratoriams, kurie be savo prenumeratos atsiųs dar bent vieną **naują** prenumeratą, darome nuolaidą: tuo atveju abi prenumeratos, senojo ir naujojo skaitytojo, kainuos tik **po 5 dol.**, taip pat ir kiekviena priedinė **nauja** prenumerata — **tik $5.**

SEKANČIAIS METAIS

KARYJE tilps šie didesni rašiniai:

A. BERNOTO apysaka Čypiškė,
K. KEPALO vertimas Herodoto istorijos,
O. URBONO Karolis XII Lietuvoje ir Klyszwo kautynės 1702 m.
A. ŽYGMANTO karinės istorijos straipsniai: Karyba metalų amžių bėgyje.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A Grand Ave., Maspeth 78, N. Y.
Tel. TWining 4-7327

★

Gerai atliekami taisymo darbai ir parduodami nauji laikrodžiai

KAS LAUKIA ATSTATOMOS LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS, TAS SKAITO

'NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ'

bendruomeninį, nepartinį ir nesrovinį, savaitraštį — rimtą ir objektyvų.

Prenumerata: Kanadoje 5 dol., visose Amerikose 5.50, visur kitur 6 dol. metams.

Adresas: Nepriklausoma Lietuva, 7722 George St., Ville Lasalle, Montreal 32, P. Q., Canada.

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

DIRVA ★★★ THE FIELD

LIETUVIŠKAS SAVAITRAŠTIS

Prenumerata metams:

J. A. Valstybėse	—	$5.00
Kanadoje	—	$5.50
Kitur	—	$6.50

Atsk. Nr. kaina 10 centų

Adresas:
1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio

ATSKIRO NR. KAINA — 60c.

Laisvoji Lietuva

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Prenumerata:

Metams — — $4.50
Pusei metų — — $2.50
Atsk. Nr. — 10 centų

Adresas:
911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL.

KARIO LEIDINIAI

gaunami pas KARIO platintojus:

H. Sienkievičiaus KRYŽIUOČIAI,
istorinis romanas
I tomas
$3.50
II tomas
$3.50
III tomas
$3.50

KARIO skaitytojai, užsisakydami tiesiai iš KARIO, visus tris tomus gauna tik už $8.00.

DARBININKAS
VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS!
Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams $6.00
Brooklyne 6.50
Užsienyje 6.50

680 BUSHWICK AVENUE,
BROOKLYN 21, N. Y.

Phone: PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION
SALES - SERVICE

Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill.

CLEVELAND, OHIO
LIETUVIŲ RADIJO KLUBAS
savo savaitinę programą transliuoja kiekvieną penktadienį 7:30 iki 8:15
per WDOK, banga 1260.
Klubo pirmininkas ir bendrųjų reikalų vedėjas Juozas Stempužis, 1152 Dallas Rd., tel.: SW 1-2245

Programos vedėjas
Balys Auginas, 2838 Hampshire Rd., Cleveland HTS 18, Ohio. Tel.: CE 1-5904

SANTARVĖ

Rezistencinis visuomeninių ir kultūros reikalų žurnalas. Administracija J. A. V.:

SANTARVĖ, c/o M. ŽIDONIS,
78 Nash Street, New Haven, Conn.

★

Prenumerata $4.50 metams
Užsisakyti galima per KARIO administraciją.

Prenumerata JAV ir užsienyje: Metams — $6.00, pusm. — $3.00 atsk. nr. — 60c. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
L. BILERIS, c/o KARYS,
916 Willoughby Ave.,
Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas 10 dienų prieš kiekvieno mėnesio pradžią. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaitės prieš išleidimą.